Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

SIRP JA VASAR

Reedel, 8. oktoobril
1954. a.
Nr. 41 (563)
XIII aastakäik. Hind 50 kop.

EESTI NSV KULTUURIMINISTEERIUMI, EN KIRJANIKE LIIDU, EN KUNSTNIKE LIIDU JA EN HELILOOJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Töö noorte autoritega laiemale alusele

Eesti nõukogude kirjanike, samuti üleliidulise nõukogude kirjanike kongressi eel ajakirjanduses avaldatud artiklites ja koosolekute sõnavõttudes on korduvalt ära märgitud, et töö noorte autoritega meie vabariigis on ikka veel ebarahuldav. Sel puhul on toodud tihti võrdlusi eelmistest aastatest, kui töö noorte autoritega oli tunduvalt elavam ja paari aasta jooksul ilmus kolm noorte koguteost jutustuste, olukirjelduste ja luuletustega.

Need etteheited ei tähenda sugugi, nagu kirjutaksid noored autorid nüüd üldse vähem, nagu oleks kirjandusliku omaloominguga tegelevaid noori nüüd vähem kui mõni aasta tagasi. Ei — huvi kirjandusliku loomingu vastu vabariigis pole mitte vähenenud, vaid suurenenud. Selle tõenduseks on ajalehtede toimetustesse saabuvate olukirjelduste, jutustuste ja luuletuste suur hulk. Selle tõendiks on meie ajakirjade ja ajalehtede veergudel (eriti ajalehes „Edasi") esinevate uute autorite nimed. Kui teha etteheiteid noorte autorite töö kohta, siis käib see peamiselt organisatsioonilise töö, neile organiseeritud korras abi osutamise kohta.

Tavaliselt, kui on juttu noorte autoritega tehtavast nõrgast tööst, on kombeks süüdistada EN Kirjanike Liitu ja liidu juhatust. On ju tõsi, et Kirjanike Liidu juhatus on viimasel ajal pööranud vähe tähelepanu noorte autorite tööle. Pärast liidu juures asuva noorte autorite koondise likvideerimist vaibus peaaegu täielikult töö noortega. Endine organisatsiooniline vorm — noorte koondis — tunnistati praktiliselt vastuvõtmatuks kui kirjanike liidu paralleelorganisatsioon, kuid selle asemele ei suudetud leida uusi ja paremaid tulemusi andvaid töövorme. On päris õige, et pole mõtet luua Kirjanike Liiduga paralleelset professionaalset või poolprofessionaalset noorte kirjanike organisatsiooni. Igal noorel autoril, kes oma loomingus on jõudnud juba teatava meisterlikkuse tasemeni, on võimalik astuda Kirjanike Liidu liikmeks. Need seltsimehed aga, kes teevad alles esimesi katseid, kellele kirjanduslik töö on omaloomingulise suleharjutuseks, tuleb koondada vastavatesse kirjandusringidesse koolides, kultuurimajades, tehaste ja asutuste seinalehtede ning ajalehtede toimetuste juures.

Meie arvates on töö alal noorte autoritega esmajärguliseks ülesandeks kirjandusringide tegevuse elavamaks muutmine. Need ringid peavad muutuma kohtadeks, kus tegeldakse mitte ainult uute ilmunud teoste aruteludega ja referaatidega, vaid ka kirjandusliku omaloominguga. Kahjuks praegu suuremas osas kirjandusringides ei osutata küllaldast tähelepanu omaloomingulisele tegevusele. Raamatukogude, kultuurimajade jt. kirjandusringid piirduvad peamiselt referaatõhtutega uute teoste analüüsimiseks. Kuigi ringi liikmete hulgas leidub inimesi, kes vabal ajal katsetavad kirjandusliku omaloominguga, ei leia see sageli toetust ringide juhtkonna poolt. See toimub isevoolu korras, ilma aruteluta, ilma konsultatsioonita.

Miks mitte korraldada ringi liikmete vahel jutustuste, luuletuste, olukirjelduste võistlusi? Osavõtjaid kindlasti leiduks. Seda näitas Kallaste rajooni Vara raamatukogu ja ühiskondlike organisatsioonide poolt läbi viidud kirjandusvõistlus, millest võttis osa 15 kirjandushuvilist. Samuti leiduks paremate tööde avaldamise võimalusi seinalehtedes või kohalikes ajalehtedes. Alles viimasel ajal saabunud teated kõnelevad sellest, et koolide kirjandusringides on hakatud varemast rohkem korraldama kirjandusliku omaloomingu võistlusi. Veel enam — ka koolides õpilastele antavad kirjandite teemad kujutavad endast ühe või teise teose või teose kangelase iseloomustust. Väga vähe antakse õpilastele võimalust kirjandi kirjutamiseks niinimetatud „vabal teemal". Kuid just selline kirjand, mille teema õpilane ise oma äranägemise järgi välja valib, arendab õpilast omaloomingu suunas, äratab temas huvi kirjanduslike katsetuste vastu.

Töö noorte autoritega ja noorte kirjandusliku omaloomingu suunamine on suur ja laiaulatuslik ülesanne. See haarab kõiki kirjandusringe — kultuuri- ja rahvamajades ning raamatukogudes, koolides, tehastes, asutustes. See haarab kirjandusõpetajate tööd koolides, seinalehtede toimetusi, rajooni- ja keskajalehtede, eriti aga noorsoo ja kirjanduslike ajalehtede ning ajakirjade toimetusi. Ainult Kirjanike Liit üksinda oma liikmeskonnaga ei tule selle tööga toime. Pealegi oleks ülearune nõuda Kirjanike Liidult kõigi vabariigi kirjandusringide ja teiste ülalmainitud asutuste ja organisatsioonide juhtimist.

Töö noorte autoritega nõuab paljude meie vabariigi asutuste ja organisatsioonide koordineeritud koostööd. Suured ülesanded on Eesti NSV Haridusministeeriumil, kes peab suunama ja juhtima kirjanduse õpetamist koolides nii, et see ärataks õpilastes armastust kirjanduse ja huvi kirjandusliku omaloomingu vastu. Kultuurhariduslike Asutuste Peavalitsuse liinis töötab rahvamajade ja raamatukogude juures samuti palju kirjandusringe. Suurem osa kirjandusliku omaloominguga tegelejaist on noored — see eeldab, et tööst algajate autoritega ei saa kõrvale jääda komsomoliorganisatsioonid. Organisatsioonilised üritused ja suunamine kirjandusliku omaloomingu ergutamiseks olekski peamiselt nende asutuste ja organisatsioonide ülesandeks. Mis aga puutub EN Kirjanike Liitu, siis viimane peab kindlustama lootustandvamaile autoritele asjatundliku konsultatsiooni. Ei saa nõuda Kirjanike Liidult, et iga algaja tööd ilmtingimata konsulteeriks kirjanik. See käib ülejõu. Pealegi on kohtadel küllalt inimesi kooliõpetajate, kirjandusringide juhatajate jt. hulgast, kes on küllalt kompetentsed andma nõu ja näitama ära puudusi üsna algajate esimestes katsetustes. Kirjanike Liidu, tema konsultantide ja liikmete ülesandeks oleks aga töö väljapaistvamate noortega, nendega, kellest on loota, et nad varem või hiljem täiendavad meie kirjanike ridu. Mitte igast kirjandusliku omaloominguga tegelejast ei saa veel kirjanikku. Kuid see töö on vajalik selleks, et leida noorte hulgast kõige andekamaid, kõige paremate eeldustega inimesi.

Viimase paari kuu jooksul on tehtud katseid töö koordineerimiseks EN Kirjanike Liidu, Eesti NSV Haridusministeeriumi ja ELKNÜ Keskkomitee vahel. ELKNÜ Keskkomitees toimus nimetatud asutuste ning noorsoo ja kirjanduslike ajalehtede ja ajakirjade toimetuste esindajate nõupidamine. Nõupidamisel töötati välja ürituste plaan, mis peaks suunama kirjandusringide töö nii, et see soodustaks senisest suuremal määral noorte omaloomingut. EN Kirjanike Liit kohustus oma šefluse alla võtma 20—25 kooli kirjandusringid, kinnitades nende juurde Kirjanike Liidu liikmeid, kes abistavad ringe ürituste läbiviimisel ja konsulteerivad omaloominguga tegelejaid. Samuti otsustati organiseerida koolide kirjandusringides nii ringisiseseid kui ka ringidevahelisi kirjanduslikke võistlusi. Varemalt noorsooajalehtede juures töötanud kirjandusringide töö on viimasel ajal vaibunud ja ringid on faktiliselt lakanud olemast. Üheks põhjuseks oli siin asjatundlike konsultantide puudumine. Kirjanike Liidu kaasabil taastatakse kirjandusringid toimetuste juures, kusjuures autoritele kindlustatakse liidu poolt asjatundlik konsultatsioon. Samuti on ürituste plaanis noorte autorite vabariikliku konverentsi läbiviimine, kirjanduslike lehekülgede organiseerimine noorsooajalehtede veergudel, lühijuttude võistluse korraldamine jne.

Nagu näha, läbiviidavate ürituste plaan pole sugugi väike, kuigi vaatepiirist on välja jäänud kultuurihariduslike asutuste liinis töötavad kirjandusringid ning piirdutud laiaulatuslikuma tööga peamiselt koolides. Küsimus on kõige kavatsetu läbiviimises nii, et sellest oleks tõepoolest kasu noortele autoritele ja et see ergutaks kirjandusringide tööd.

Pöördepunkt Euroopa ajaloos

Viis aastat tagasi, 7. oktoobril, kuulis kogu maailm Saksamaa pealinnast Berliinist demokraatliku Saksamaa rahvusrinde manifesti ajaloolisi sõnu, millega kuulutati välja Saksa Demokraatliku Vabariigi moodustamine.

See sündmus oli ajalooliseks tähiseks saksa rahva elus, mille tähtsust on raske ülehinnata. See oli pöördepunktiks Euroopa ajaloos. Esmakordselt saksa rahvuse sajanditepikkuses ajaloos loodi demokraatlik ja rahuarmastav Saksa riik. Euroopa lahinguväljadel hitlerliku „reichi" purustanud nõukogude rahva maailmaajaloolise võidu tulemusena, põhjalike sotsiaalsete ja majanduslike ümberkujunduste tulemusena pühiti Ida-Saksamaa territooriumilt raudse luuaga igaveseks minema tööstusparunid — agressiooni ämmaemandad — ja kelkivad preisi junkrud. Sellega kisti saksa pinnalt Saksamaa idaosas välja fašismi ja militarismi mürgised juured. Värskendav äike, mis mürises Ida-Saksamaa kohal, hajutas igaveseks Hohenzollernite Preisimaa ja Hitleri Saksamaa läppunud kasarmuõhu, ja saksa patrioodid, kes hakkasid täie rinnaga hingama vabaduse värsket õhku, asusid rajama ühtse demokraatliku ja rahuarmastava Saksamaa vundamenti.

*

Kaheksateistkümnenda sajandi keskel Preisi kuningas Friedrich II, kes tema poolt peetud agressiivsete sõdade lühikestel vaheaegadel armastas sulge liigutada, kirjutas „Poliitilised unistused". Hirmsad olid need „unistused", mis sarnanesid rohkem maniaki sonimisega, kes püüab maksku mis maksab kogu maakera vallutada. Selleks otstarbeks endale tule ja mõõgaga teed rajanud Preisi militaristliku riigi ajalugu näitab, et kui Preisi kuningad, Saksa keisrid ja nende käest verise estafeti ülevõtnud natsionaalsotsialistid hakkasid neid „poliitilisi unistusi" ellu viima, siis süttis Euroopas sõjatulekahju. Need sõjad tõid Euroopa rahvastele arvutuid hädasid — surma, purustusi, nälga.

Peamine õppetund saksa rahvale Saksamaa ajaloo arengust seisab selles, et militarismi, agressiooni ja sõja tee, Friedrich II ja tema järglaste „poliitiliste unistuste" teostamise tee tähendab Saksamaale rahvusliku enesetapmise teed, rahvusliku katastroofi teed.

Seega õpetab ajalugu, et saksa militarism, rikkudes Euroopa maade rahu ja julgeolekut, esines saksa rahvuse enda hauakaevaja osas.

Just sellele teele asuvad uuesti ajaloost mitte midagi õppinud Bonni revanšistid, keda ergutab ja toetab Washington. Lääne-Saksamaa linnad ei ole veel puhastatud Teise maailmasõja perioodi varemeist, kuid seal ehitatakse juba kasarmuid uue Wehrmachti jaoks. Ja mis on veel ohtlikum, — olgugi et siin-seal need kasarmud seni veel ei ole asustatud landsknechtidega, kogu Lääne-Saksamaa on juba läbi imbunud kasarmuvaimust. Saksa militaristide staap, agressiivsete sõdade organiseerija, on ameerika „heategijate" abiga juba vanglatest kolinud Bonnis Argelanderstrassel nr. 105 olevasse majja, kus asub kurikuulus „Blanki asutus", vaevalt maskeeritud Lääne-Saksamaa sõjaministeerium. Von Heusinger, von Manteufel, von Schwerin ja paljud teised Hitleri kindralid asuvad majas nr. 105, mille kodanlik ajakirjandus on ristinud „Lääne-Saksamaa Pentagoniks".

Ameerika dollarite vihm on viljastanud Saksamaa sepikoda — Ruhri. Jälle töötavad Kruppi tehased Essenis, jälle suitsevad keemiakontserni „I. G. Farbenindustrie" ettevõtete korstnad. Krupp, Flick ja teised kroonimata tööstuskuningad, kes omal ajal Hitleri võimule seadsid, on võtnud enda kätte Bonni laeva tüüriratta, seades seekord tüürimeheks paadunud reaktsionääri, Saksamaa ühtsuse vaenlase Konrad Adenaueri.

Mida näitavad kõik need faktid? Nad näitavad, et rahvusvahelise reaktsiooni jõud ja Bonni valitsejad tahavad teha Saksamaa lõhestumist jäädavaks, taaselustada Saksa militarismi oma agressiivsete plaanide teostamiseks. Agressorite vandenõu on suunatud üheaegselt saksa rahva vastu ja Euroopa rahu vastu. Seda taipasid õigeaegselt rahvad, kes matsid maha „Euroopa kaitseühenduse" värdja. „Euroopa kaitseühenduse" läbikukkumine ei ole aga jahutanud agressiivsete jõudude indu. Viimastel päevadel me oleme näinud „diplomaatiat kiirusega 50 kilomeetrit tunnis", nagu iseloomustas üks Pariisi ajaleht lääne diplomaatia poolt ettevõetud meeleheitlikke katseid leida uut vormi Wehrmachti taasloomiseks ja Lääne-Saksamaa lülitamiseks läänerііkide sõjalisse rühmitusse.

Teatavasti oli selle „50-kilomeetrilise tunnikiirusega diplomaatia" tulemuseks üheksa maa Londoni nõupidamise „lõppakt". See „lõppakt" on suunatud sellele, et anda Bonni revanšistidele vabad käed uue Wehrmachti kokkuklopsimiseks. Ameerika Ühendriikide riigidepartemangu surve on ette nähtud Lääne-Saksamaa ja Itaalia lülitamine Brüsselli 1948. aasta sõjalisse pakti ning Bonni Saksamaa võtmine peale selle ka Põhja-Atlandi blokki.

Lääne-Saksamaa relvastamine ja tema lülitamine Põhja-Atlandi pakti looksid ületamatu tõkke Saksamaa ühendamisele ja teeksid võimatuks vastava kokkuleppe saavutamise Saksamaa küsimuses.

Säärase poliitika ajamine aga muutub Washingtonile ja tema partneritele üha raskemaks asjaks. Saksa rahvas, kes on õppinud mineviku kibedatest kogemustest, suurendab vastupanu Lääne-Saksamaa ümberrelvastamise plaanidele. Selle kasvava liikumise avangardis, mida arendab saksa rahvas oma maa ühtsuse ja rahu eest, sammub Saksa Demokraatlik Vabariik. Ta on saanud Saksamaa rahuliku ühendamise eest võitlemise lipukandjaks. Siin sündis hüüdlause, mis kõlab praegu miljonite saksa patriootide suust: „Sakslased, ühe laua taha!" Seda loosungit kinnitab vabariik konkreetsete tegudega, mis on suunatud ühtse rahuarmastava Saksamaa loomisele. Möödunud viie aasta jooksul on Saksa Demokraatliku Vabariigi valitsus, Rahvakoda ja president Wilhelm Pieck üle 50 korra esinenud ametlike avaldustega, milles väljendatakse valmisolekut viivitamatult astuda läbirääkimistesse Lääne-Saksamaa valitsusega selleks, et kokku leppida Saksamaa ühendamise praktiliste abinõude väljatöötamises, vabade ülesaksamaaliste valimiste ettevalmistamises ja läbiviimises kogu Saksamaa jaoks demokraatliku valitsuse loomise eesmärgil, majanduslike ja kultuuriliste sidemete laiendamises Ida- ja Lääne-Saksamaa vahel, ühise avalduse vastuvõtmises selle kohta, et Lääne-Saksamaa remilitariseerimine on lubamatu.

Talle idast sirutatud kätt tagasi lükates talitab Bonn Lääne-Saksamaa elanikkonna tahte vastaselt, sest Lääne-Saksamaa elanikkond tahab kirglikult taasühineda oma vendadega, kes elavad Saksamaa idaosas.

*

Saksa Demokraatlik Vabariik on ümbritsetud kõigi rahuarmastavate jõudude armastusest ja toetusest.

Saksa rahva tõeliseks sõbraks sellel temale vastutusrikkal ajaloo perioodil on Nõukogude Liit. Me teame hästi, et Saksamaa küsimus on lahutamatult seotud kogu Euroopa julgeoleku probleemiga. Sellest Nõukogude Liit lähtubki. Ta peab oma kohuseks anda Saksa Demokraatlikule Vabariigile igakülgset abi ja toetust just sellepärast, et vabariik on kogu Saksamaa rahuarmastavate jõudude kants. Ta võitleb järjekindlalt Saksa militarismi taassünni ärahoidmise eest, Saksamaa ühendamise eest, Euroopa kollektiivse julgeoleku eest. Nõukogude ettepanekud näevad ette, et kogu Euroopa kollektiivse julgeoleku süsteemist osavõtjaiks võivad saada nii Lääne- kui ka Ida-Saksamaa ja pärast nende ühendamist ühtne Saksa riik. Need Nõukogude valitsuse ettepanekud leiavad palavat vastukaja ja toetust miljonite sakslaste südameis nii Ida- kui ka Lääne-Saksamaal. Eks ole see parim tõend, et Nõukogude ettepanekud täielikult vastavad saksa rahva rahvuslikele lootustele ja püüdlustele!

Saksa rahva suur poeg Goethe unistas näha jõu hiilguses imeilusat vaba maad, oma rahvast vabana. Oma olemasolu viie aasta jooksul on Saksa Demokraatlik Vabariik tegudega tõestanud, et just tema on saksa rahvuse parimate traditsioonide kandja, rahvuse, kes on andnud maailmale Goethe ja Schilleri, Bachi ja Beethoveni, Marxi ja Engelsi, Bebeli ja Thälmanni, et just tema on lipukandjaks võitluses selle tuleviku eest, millest unistas suur poeet Weimarist.

Mis puutub Nõukogude Liidusse, siis taotleb ta ka edaspidi sihikindlalt, et pääseks kiiremini võidule saksa rahva rahuarmastavate jõudude õige üritus.

Akadeemik **J. Tarle**

Tadžiki NSV Teaduste Akadeemia juubelisessioon

Stalinabadis toimus Tadžiki NSV moodustamise 25. aastapäevale pühendatud Tadžiki NSV Teaduste Akadeemia sessioon, mis kestis viis päeva. Sessioonil arutati läbi Teaduste Akadeemia asepresidendi G. Alijevi ettekanne vene teadlaste osast teaduse arendamisel Tadžikistanis, vabariigi Teaduste Akadeemia tegevliikme A. Bogoutdinovi ettekanne tadžiki sotsialistliku rahvuse kujunemisest, samuti ettekanded puuvillakasvatuse arendamisest vabariigis, Tadžikistani maafondide uurimise põhisuundadest seoses uudis- ja jäätmaade kasutuselevõtmise perspektiiviga, tadžiki nõukogude kirjanduse arenemisest ja teised.

Sessiooni tööst võtsid osa NSV Liidu Teaduste Akadeemia presiidiumi, Ukraina, Valgevene, Usbeki, Kasahhi, Leedu, Eesti ja teiste liiduvabariikide teaduste akadeemiate delegatsioonid ning Tadžikistani pealinna avalikkuse esindajad.

Nõukogude Liidu valitsuse delegatsioon saabus Berliini

Berliin, 5. oktoobril (TASS). Saksa Demokraatliku Vabariigi 5. aastapäeva puhitsemisest osavõtmiseks saabus täna Berliini Nõukogude Liidu valitsuse delegatsioon, kelle koosseisu kuuluvad NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja ja NSV Liidu välisminister sm. V. M. Molotov (delegatsiooni juht), NLKP Keskkomitee sekretär sm. P. N. Pospelov, NSV Liidu Teaduste Akadeemia president sm. A. N. Nesmejanov, Ukraina Kommunistliku Partei Keskkomitee sekretär sm. O. I. Ivaštšenko. Delegatsiooni koosseisus on ka NSV Liidu suursaadik Saksa Demokraatlikus Vabariigis sm. G. M. Puškin.

Berliini Schönefeldi lennuväljal, mis oli pidulikult kaunistatud Saksa Demokraatliku Vabariigi, NSV Liidu ja rahvademokraatiamaade riigilippudega, olid Nõukogude Liidu valitsuse delegatsiooni vastu võtmas Saksa Demokraatliku Vabariigi peaminister O. Grotewohl, Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei Keskkomitee esimene sekretär ja Saksa Demokraatliku Vabariigi peaministri asetäitja W. Ulbricht, Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei Keskkomitee Poliitbüroo liige ja Saksa Demokraatliku Vabariigi Rahvakoja esimehe asetäitja H. Matern, Saksa Demokraatliku Vabariigi peaministri asetäitjad O. Nuschke, H. Rau ja H. Loch, Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei Keskkomitee Poliitbüroo liikmed, Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei Keskkomitee sekretärid K. Schirdewan, F. Elsner, Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei Keskkomitee sekretärid P. Wandel ja E. Mückenberger, Riikliku Plaanikomisjoni esimees B. Leischner, riigikontrolli keskkomisjoni esimees F. Lange, ministrid, K. Wach, I. Becher, K. Gregor, G. Laabs, W. Feldmann, R. Hwalek, F. Macher, G. Winkler, H. Benjamin, W. Stoff, Vabade Saksa Ametiühingute Koondise esimees H. Warnke, Saksa Demokraatliku Vabariigi välisministeeriumi riigisekretär G. Handke, Saksa Demokraatliku Vabariigi välisministeeriumi vastutavad töötajad.

Nõukogude valitsuse delegatsiooni oli vastu võtmas ka NSV Liidu suursaadik Saksa Demokraatlikus Vabariigis sm. G. M. Puškin.

Lennuväljal olid Nõukogude Liidu valitsuse delegatsiooni vastas ka Nõukogude armee esindajad eesotsas Saksamaal asuva Nõukogude vägede grupi ülemjuhataja armeekindral A. A. Gretškoga.

Nõukogude Liidu valitsuse delegatsiooni võtsid lennuväljal vastu juba varem Berliini saabunud Hiina Rahvavabariigi, Poola Rahvavabariigi, Ungari Rahvavabariigi, Rumeenia Rahvavabariigi, Bulgaaria Rahvavabariigi, Korea Rahvademokraatliku Vabariigi, Mongoolia Rahvavabariigi ja Albaania Rahvavabariigi valitsuste delegatsioonid.

Nõukogude Liidu valitsuse delegatsiooni saabumisel viibisid lennuväljal ka Nõukogude saatkonna töötajad ning teiste maade Saksa Demokraatlikus Vabariigis asuvate saatkondade ja esinduste juhid ja töötajad.

Vastuvõtul oli üles rivistatud Saksa rahvapolitsei auvahtkond ning mängiti NSV Liidu ja Saksa Demokraatliku Vabariigi hümni.

Nõukogude valitsuse delegatsiooni juht sm. V. M. Molotov pidas lennuväljal järgmise kõne:

Seltsimees V. M. Molotovi kõne

Kallid seltsimehed ja sõbrad!

Nõukogude valitsuse delegatsioonil on õnn edasi anda Berliini — Saksa Demokraatliku Vabariigi pealinna — elanikkonnale ning kogu saksa rahvale palavad, sõbralikud tervitused ja südamlikud õnnitlused.

Viis aastat Saksa Demokraatliku Vabariigi olemasolu, kelle tähtsat juubelit rahvad neil päevil tähistavad, on olnud majanduse ja kultuuri hoogsa arenemise ning tema elanikkonna heaolu pideva tõusu aastaiks. Ühtlasi olid need Saksa Demokraatliku Vabarilgi poolt Saksamaa ühtsuse eest, rahu ja rahvusvahelise julgeoleku eest peetud visa võitluse aastaiks. Selles vapras võitluses olid meie maade rahvad ühtsetes ridades. See tugevdas nõukogude ja saksa rahva sõprust ja koostööd.

Nõukogude inimesed rõõmustavad teie saavutuste üle majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös, teie edu üle Ida- ja Lääne-Saksamaa töötajate lähendamises, mis loob tähtsad eeldused põhiküsimuse lahendamiseks — Saksamaa ühtsuse taastamiseks rahuarmastaval ja demokraatlikul alusel. Selle küsimuse positiivne lahendamine vastab kõigi rahuarmastavate rahvaste püüdele kindlustada ja tugevdada rahu.

Saksa rahvas võib olla veendunud selles, et Nõukogude Liit osutab temale endiselt selles õiglases võitluses igakülgset sõbralikku abi.

Elagu Saksa Demokraatlik Vabariik — saksa rahva rahuarmastavate ja demokraatlike jõudude kants!

Kasvagu ja tugevnegu nõukogude ja saksa rahva vääramatu sõprus — kindla rahu ja julgeoleku tagatis Euroopas!

HENRY FIELDINGI 200. SURMA-AASTAPÄEVA PUHUL

Inglise realistliku romaani rajajaid

Võitlus rahu eest liidab kaasaegses maailmas kõiki ausa tahtega inimesi. Rahupooldajate suur ja võimas armee lööb otsustavalt tagasi relvi täristava rahvusvahelise reaktsiooni kallaletungikatsed vabaduse ja demokraatia võidukäigule, lihtsate inimeste loomulikule soovile ehitada ja rahus edasi viia oma kodumaa ja kogu inimkonna ainelisi väärtusi ja kultuuri. Rahvaste sõpruse idee nimel tõstavad rahupooldajad oma organisatsiooni kaudu ülemaailmse tähelepanu kilbile kõigi rahvaste suuri kunstnikke ja kirjanikke, kes oma loominguga on õhutanud inimkonna progressiivset mõtet. Nii on ülemaailmsete rahupooldajate kongresside üleskutsel kõige laiemas ulatuses tähistatud Hugo, Gogoli ja Tšehhovi eluloolisi tähtpäevi, nii tuletatakse neil päevil kõigi rahvaste progressiivse avaliku sõna kaudu meelde inglise kirjanikkuklassikut Henry Fieldingit, kelle surmast käesoleva aasta 8. oktoobril möödub kakssada aastat.

Eesti keeles ei ole Fieldingi teostest senini kahjuks midagi ilmunud, samuti puudub põguski ülevaade tema elust ja loomingust. Kodanliku Eesti kirjanduselus ei olnud vähe virku kosmopolitismi apostleid, kes palju tõlkisid ja kirjutasid inglise kirjandusest, kuid kummardudes sügavalt inglise ja teiste lääne kirjanduste reaktsioonilise liini ees, jätsid nad kõrvale neid, kes on oma rahva ja kogu inimkonna progressiivset mõtet edasi viinud, nagu seda kahtlemata tegi Henry Fielding, inglise 18. sajandi kõige silmapaistvam jutustaja, sügav humanist, teadlik võitleja realismi eest ja julge ning vaimukas ühiskonnakriitik, kelle terav satiirirelv on väärinud ja väärib tõsist imetlemist. Praegu on ettevalmistamisel ja lähemas tulevikus ilmub eestikeelses tõlkes Fieldingi romaan «Tom Jones — ühe leidiku lugu», mida tuleb pidada autori peateoseks, kus kõige eredamalt avalduvad kirjaniku mitmekülgne anne ja meisterlikkus.

18. sajand, kuhu kuulub Fieldingi kirjanduslik elutöö, oli mitmeti huvitav ja edasiviiv ajajärk inglise kirjanduses. See oli aeg, kus pärast 1719. a. ilmunud Defoe kuulsat «Robinson Crusoe'd» algas varase kodanliku realismi ja ühtlasi romaani võidukäik. Sajandi silmapaistvamad romaanikirjanikud eesotsas Henry Fieldingiga (1707—1754) murdsid klassitsismi traditsioonide ainuvalitsuse, mille järgi kirjanduslikud teosed pidid olema pühendatud ainuüksi kõrgemate seisuste õilsatele ja õrnadele hingeliigutustele, kuna lihtsat, töötavat inimest tohtis tuua ükskõik mis žanris · kirjutatud teosesse ainult selleks, et lugejal või teatripublikul oleks, mille üle naerda. Uus, progressiivne tendents inglise kirjanduses tõstis koos valgustusaja humanismi ideedega ausse realistliku meetodi ja ühtlasi tõi kirjandusse täisõigusliku kangelasena lihtsa inimese, näidates täie otsekohesusega ja sügavusega tema tõepärast, täisverelist elu. Ennekõike Fielding, aga samuti Richardson, Smollett ja teised oma aja eesrindlikud kirjanikud ülendasid lihtsa inimese kirjanduse kangelaseks: nad küll ei idealiseerinud teda, nagu seda tegid nende eelkäijad oma kõrgeltsündinud õilishingedega, vaid näitasid oma uusi kangelasi rahva hulgast kõigi nende inimlike nõrkuste ja vigadega. Kuid ühtlasi nad avaldasid lihtsa, töötava inimese vastu sügavat lugupidamist, jutustasid südamlikult ja soojalt tema elust ning näitasid väärilises valguses tema ausust, südameheadust ja visadust võitluses eluraskustega. See oli suur murranguline samm kirjanduse demokraatliku, rahvalähedase sisu ja vormi poole ajal, millal kodanlik ühiskond pärast saja aasta eest toimunud Inglise kodanlikku revolutsiooni oli jõudnud küllaldaselt välja kujuneda ja kindlustuda.

Henry Fielding sündis 22. aprillil 1707. aastal Inglismaal Somersetshire'i krahvkonna vanas aadliperekonnas, kuid hoolimata oma «kõrgest» päritolust tuli tulevasel kirjanikul omal jalal ellu minna, sest ta oli oma perekonna kõige noorema poja kõige noorem poeg ega pärinud mingit nimetamisväärset varandust. Võitlust majanduslike raskustega jätkus tal elu lõpuni. Sellest tulenevalt oli Fieldingi elukäik küllalt liikuv ja mitmekesine. Kirjandusliku tegevuse kõrval õppis ta kaht puhku õigusteadust. Nooremas eas kirjutas ta teravaid poliitilis-satiirilisi näidendeid, mis äratasid erakordset huvi ja elevust. Mõnd aega pidas ta oma erateatrit, kuni riiklikud võimukandjad, keda Fielding oma näidendites halastamatult piitsutas, kehtestasid äärmiselt range tsensuurirežiimi. Kirjanik oli sunnitud oma teatri sulgema. Oma elu lõpupoole pidas ta pikemat aega kohtunikuametit, mida ta tegi küll suure vastumeelsusega, kuid mis siiski andis talle rohkesti elulist materjali kirjanduslikuks tööks. Fielding suri 8. oktoobril 1754. a. Lissabonis, kuhu ta oli sõitnud ravile.

Juba oma esimesel loominguperioodil, üsna noores eas, kui ta kirjutas peamiselt näidendeid, satiirilisi farsse ja komöödiaid, ilmutas Fielding omas laadis silmapaistvat meisterlikkust. Kuna aga need teosed olid enamasti kirjutatud otseselt kaasaegse Inglise poliitilise elu teemadel, piirdus nende kuulsus rohkem oma ajaga. Püsiva koha maailmakirjanduse ajaloos ja püsiva populaarsuse meie päevade laiades lugejatehulkades on Henry Fielding kindlustanud endale peamiselt oma nelja peateosega — jutustusega «Jonathan Wild Suure elu» (kirjutatud arvatavasti 1741), ja romaanidega «Joseph Andrewsi ja tema sõbra Abraham Adamsi seiklused» (1742), «Tom Jones — ühe leidiku lugu» (1749) ja «Amelia» (1752).

Kõigis neis teostes leidub teravat ühiskonnakriitilist satiiri. «Jonathan Wildis», kus kirjeldatakse ühe Londonis tegutsenud, kuid pikemat aega korralikuks kodanikuks peetud vargajõugu pealiku elukäiku, on autori enda sõnade järgi püütud näidata «mitte kaabakat, vaid kaabaklust». Teos on kujundatud nii, et me näeme selles kirjeldatava elukutselise sulijõugu taga kogu valitseva kliki musti mahhinatsioone, mis on varjatud väärikuse ja vooruslikkuse maski taha. Ka siin, nagu kogu Fieldingi loomingus, ilmneb autorile iseloomulik inimese seesmiste omaduste austamine. Fielding rõhutab oma teoste tegelaste ja nende tegevuse kaudu, et mitte ühiskondlik positsioon ei määra inimese väärtust, vaid tema seesmine, moraalne pale.

Kui vaimukalt ja tabavalt Fielding kasutab oma satiirirelva, selle kohta võiks tuua «Jonathan Wildist» palju näiteid. Kas või satiirilis-allegooriline peatükk «Kübaratest». Siin jutustatakse, kuidas Wildi jõugu liikmed kannavad kübaraid kahte moodi — ühed viltu peas, teised silmile tõmmatult, nimetades end ka vastavalt erinimedega — ühed tori-rorideks, teised lontkõrvadeks. Ja sulid löövad selle lahkumineku pärast omavahel ägedaid lahinguid. Jõugu juht aga teeb neile selgeks, et tegelikult ei ole nende vahel mingit vahet. Lugeja mõte juhitakse eksimatult sellele, et tegelikult polnud mingit vahet ka niinimetatud tooride ja viigide ega ka teiste erakondade poliitika vahel — sulide kübarad samastuvad ministrite ja erakonnaliidrite «põhimõtetega».

Romaanil «Joseph Andrews» on juba lähtekohtki satiiriline. Teos on kirjutatud paroodiana tolleaegsel Inglismaal määratu populaarsuse võitnud Richardsoni liigutav-sentimentaalsele romaanile «Pamela ehk tasutud voorus», milles isand on oma teenijatüdruku vooruslikkusest niivõrd võlutud, et ta teeb tütarlapsest, keda ta ei suutnud alistada armukesena, seisuslikule erinevusele vaatamata oma seadusliku abikaasa. Fieldingi romaanis aga leiame oma käskijanna armukire ohvrina Joseph Andrewsi, Pamela lihase venna, kuna vaest Pamelat ennast teoses naeruvääristatakse tõusikliku missis Boobyna. Fieldingi romaan oma võrratu huumori ja sügava optimismiga ületab tunduvalt teose, mille paroodiana ta oli mõeldud. Eriti suurepäraselt on Fieldingil õnnestunud pastor Abraham Adamsi konkreetne ja eluline kuju, kes on üheks autori humanismi-idee kandjaks.

Korduvalt kasutab Fielding parodeerimisvõtet ka suuremate teoste detailidena — näitlike vahenditena võitluses realismi eest. Nii matkib ta «Tom Jonesis» klassitsismi «ülevat» stiili. Ta ütleb juba ette, et katsub nüüd näidata, «mida ta on võimeline korda saatma üleva stiili valdkonnas», ja täiesti realistliku jutustuse keskel toob ta oma teosesse uue kangelanna — skvaier Westerni kauni tütre Sophia — kes ilmub nagu õitejumalanna linnulaulu saatel üle lõhnavate aasade ... Teisal parodeerib Fielding klassitsistliku värsimeistri Pope'i stiili keerukust ja sõnaohtrust, mis loob terava kontrasti Fieldingi enda selge ja asjaliku ütlemisviisiga.

Fieldingi meistriteoses, romaanis «Tom Jones — ühe leidiku lugu», on tolleaegse Inglismaa ühiskondliku elu kriitika antud enamasti muheda satiiri kujul. Romaan jutustab paljudest seiklustest ja äpardustest, mis tabavad kaht noort armastajat — leidikut Tom Jonesi ja kaunist, õrna Sophiat, kuni nad lõpuks õnnelikult kokku saavad. Teose teemaks, nagu autor ise ütleb, on inimlik loomus tema mitmesugustes avaldusvormides, nii lihtsate, tahumata inimeste juures maal kui ka Londonis ja õukonnas, kus patt ja teesklused on maskeeritud kõige peenemate kommetega. Inimliku loomuse igasugused kõverused ja nõrkused, variserlikkus, võltsväärikus, omakasu ja saamahimu tuuakse teoses halastamatult päevavalgele. Üldinimlike nõrkuste ja libastumiste kõrval paljastab ja pilkab autor oma vaimuka satiiri abil neid konkreetseid ebakohti, mis on omased nimelt tolleaegsele Inglise ühiskonnale. Näeme siin täitmatut rahaahnust ja lõmitamist rikkuse ning ülemate ees — alates kõrtsipidajatest ja teenijatest ning lõpetades Sophia isa ja tädiga, kes ise tohutult rikastena on valmis kas või oma armastatud Sophia õnne hävitama, teda vastumeelsesse abielusse sundides, et aga uusi rikkusi oma valdusse võita.

«Tom Jonesi» kunstiline rikkus põhjeneb suurepärase kompositsiooni ja kujude realistliku elujõu kõrval suurel määral ka neil vaimukatel, sageli ootamatult teravmeelsetel omapoolsetel kommentaaridel, millega autor saadab tegevust või tutvustab oma kangelaste karaktereid. Niisugused kommentaarid lähtuvad sageli mõnest konkreetsest pisiasjast, kuid jõuavad mõne lausega hoopis kaugemale, kasvavad tabavalt teravmeelseks satiiriliseks üldistuseks.

Kuigi Fieldingi viimase suurema teose, romaani «Amelia» puhul tundub mõningat loomingulist tagasilangust, kuigi me ei leia selles enam «Tom Jonesi» elurõõmu ja optimistlikku usku inimliku loomu headusse, siiski ründab autor ka siin, eriti teose esimeses pooles, terava satiiriga Inglise riigiaparaadi räpasust ja kogu «kõrgema seltskonna» sügavat pahelisust. Kasutades oma rikkalikke kogemusi kohtunikuna, näitab autor teoses tolleaegses Inglise ühiskonnas järjest teravnevaid vastuolusid, vaesuse ja seoses sellega kuritegevuse kasvu massides.

Kogemused olid õpetanud Fieldingit kasutama oma satiirirelva nii, et ta võis piitsutada seda, mille piitsutamine karmi tsensuurirežiimi olukorras täie otsekohesusega üldse mõeldav ei oleks olnud.

Kõik Fieldingi suuremad teosed on kirjutatud realistlikus laadis. Kirjanik peab täiesti teadlikku võitlust realismi põhimõtete eest, eriti romaanis «Tom Jones», kus teose kõigi 18 raamatu ette on asetatud eripeatükid, milles autor lugejale tutvustab oma kirjandusliku meetodi aluseid. Fielding peab end õigusega novaatoriks, uue žanri loojaks kirjanduses. Ta rõhutab, et romaan «Tom Jones», erinevalt kõikvõimalikest elulookirjeldustest ja apoloogiatest, kujutab endast lugu ehk histooriat, kus autor sündmusi kirjeldab nende tähtsusest lähtudes ning kaunistades neid kunstilise kujukusega — tähendab sündmusi kunstiliselt üldistades. Tema romaanides on kõik sündmused, iga detail ja iga kuju realistlikult mõtestatud. Seepärast soovitab ta lugejal mitte liiga rutakalt mõnda oma teose vahejuhtumit ebaoluliseks pidada, vaid kannatlikult mõista püüda, mil viisil üks või teine juhtum teose ideed edasi viib.

Fielding ütleb, et nimelt tõde on see, mis eraldab tema teoseid igasugustest haige aju sünnitustest, ja et ta tahab alati ja igal pool tõetruult peegeldada loodust ja tegelikkust. Seepärast, ütleb autor, ärgu lugeja lootku tema teostest leida täiuslikke karaktereid ega veatuid inimesi, sest neid ei ole eluski olemas. Selle põhimõtte järgi käies on Fieldingil õnnestunud luua rida suurepäraselt mahlakaid ja konkreetseid kujusid, nagu pastor Adams, Tom Jones, Sophia Western, skvaier Western, Partridge jt. Kõigil Fieldingi poolt loodud kujudel on omad nõrkused ja järeleandmised kiusatustele, kuid määravaks omaduseks jääb siiski elurõõm ja südameheadus.

Nende omaduste tõttu on Fielding niisuguseid maailmakirjanduse klassikuid, kelle tänulike lugejate hulk aastakümnete ja -sadadega ei kahane, vaid kasvab, ja kelle järjekindlast realismist, suurepärasest kompositsioonikunstist ning satiiri teravast vaimukusest võivad mõndagi õppida nii kaasaegsed kui ka tulevad kirjanikud.

V. Raud

Kuidas Jones missis Milleri ja Partridge'iga teatris käis

Katkend Henry Fieldingi romaanist „Tom Jones"

Nüüd istusid mister Jones, missis Miller, tema noorem tütar ja Partridge esimese rõdu esimeses reas oma kohtadele. Partridge kuulutas otsekohe, et see on kõige ilusam koht, kus ta kunagi on käinud. Kui hakati mängima esimest muusikapala, ütles ta, et olevat lausa ime, kuidas nii palju viiuleid saavad korraga mängida, ilma et nad üksteist sassi ajaksid. Kui teatriteener süütas ülemisi küünlaid, hüüdis ta missis Millerile: „Vaadake, vaadake, madaam, täpipealt nagu too mees kirikukäsiraamatust enne püssirohu-vandenõu tänuteenistust." Kui kõik küünlad olid põlema pandud, ei suutnud ta hoiduda ohkega tähendamast, et siin põletatakse ühe õhtuga ära nii palju raha eest küünlaid, et sellega võiks mõni aus vaene perekond aasta otsa ära elada.

Niipea kui näidend, nimelt „Hamlet, taani prints", algas, pingutas Partridge kogu oma tähelepanu ega katkestanud vaikust kuni vaimu ilmumiseni. Siis küsis ta Jonesilt, mis mees see on, säärases veidras riietuses. „Midagi selletaolist," ütles ta, „olen ma kunagi pildil näinud. Ega see ometi raudrüü ei ole?"

Jones vastas: „See on vaim."

Seepeale ütles Partridge muigega: „Minule ei maksaks seda küll rääkima tulla, sir. Kuigi ma ei või öelda, et olen vaimu oma ihusilmaga näinud, olen siiski kindel, et tunneksin ära igasuguse vaimu, kui ma teda näeksin. Ei, sir, pealegi ei ilmu vaimud kunagi niisuguses riietuses." Sellesse eksiarvamusse, mis põhjustas Partridge'i naabruses palju lõbusust, lasti tal jääda kuni stseenini vaimu ja Hamleti vahel, kus mister Garrick[1] pani Partridge'i uskuma seda, milles Jonesil ei olnud õnnestunud teda uskuma panna, ja ta hakkas nii ägedalt värisema, et tal põlved vastamisi kolisesid. Jones küsis, mis tal viga on, kas ta ehk kardab sõjameest laval?

„Oo, sir," ütles ta, „nüüd ma näen küll, et ta on seesama, mis te mulle ütlesite. Ma ei karda midagi, sest ma tean, et see on ainult näitemäng. Ja kui see ka päriselt oleks vaim, siis nii kaugelt ja nii palju rahva hulgas ei saaks ta meile ikkagi miskit kurja teha. Aga kui ma sellegipoolest ehk tunneksingi veidike hirmu, siis ei oleks mina see ainuke."

„Tohoh!" hüüdis Jones, „keda sa siis peale enda siin veel niisuguseks argpüksiks pead?"

„Jah, te võite mind nimetada argpüksiks kui soovite, aga kui too väike mees seal laval ei karda, siis pole ma üldse oma elus hirmu tundvat inimest näinud. J-jah, lase aga edasi! Muidugi! Keda sa lolliks pead? Või nii! Taevas hoidku säärase hulljulguse eest! ... Kui sinuga nüüd midagi juhtub, siis oled selles ise süüdi ... Sinule järgneda? Ennem ma juba järgneksin kuradile endale. Jah, aga ehk see ongi kurat... sest räägitakse, et ta võivat ilmuda ükskõik mis kujul... Oh! jälle on ta siin... Kaugemale ära tule! Ei, sa oled juba isegi küllalt kaugele tulnud, kaugemale, kui mina oleksin läinud kõigi kuninga maade eest."

Jones tahtis midagi öelda, kuid Partridge hüüdis: „Kuss, kuss, kas te ei kuule, armas sir, et vaim räägib?" Ja kogu vaimu kõne ajal ta istus, silmad suunatud kord vaimule, kord Hamletile, ja suu ammuli, ning samad tunded, mis vaheldusid Hamletis, vaheldusid samuti ka temas.

Kui stseen oli läbi, ütles Jones: „Sina, Partridge, ületasid mu lootused. Sa tunned näidendist suuremat naudingut kui mina seda võimalikuks pidasin."

„Jah, sir," vastas Partridge, „aga kui teie kuradit ei karda, siis ei saa mina sinna midagi parata. Aga kindel, et on täiesti loomulik, kui säärased asjad inimest jahmatavad, kuigi ma tean, et see päriselt nii ei ole, ja ega ma ei või öelda, et see vaim mind eriti üllatanud oleks, sest ma pidin ju teadma, et see on päris tavaline inimene komejandi riietes. Aga kui ma nägin, et too väike mees seal nii hirmsasti hirmu tunneb, siis tuli ka mulle hirm peale."

„Kas sa siis arvad, Partridge," küsis Jones, „et tema seal tõesti hirmu tundis?"

„Muidugi, sir," vastas Partridge, „sest kas teie ise ei pannud hiljem tähele, et kui ta teada sai, et see on tema oma isa vaim, ja kuidas tema isa oli aias ära tapetud, et ta siis vähehaaval hirmust võidu sai ja kurbusest nii öelda keeletuks jäi, just nagu minagi oleksin jäänud, kui see kõik oleks sedaviisi minuga sündinud? ... Aga tasa! Ohoh! Mis kära see on? Sealt ta vist tuleb jälle... Aga uskuge mind, et kuigi ma tean, et see päriselt ei ole, on mul väga hea meel, et ma ei ole seal all, kus nood mehed istuvad." Siis pööras ta pilgu jälle Hamletile ja ütles: „Jah, sa võid ju oma mõõga küll välja tõmmata, aga mis loeb üks mõõk vanakuradi võimu vastu?"

Järgmise vaatuse kestes tegi Partridge vähe märkusi. Ta imetles riietuse peenust ega suutnud hoiduda oma arvamist avaldamast kuninga näo kohta. „Jah," ütles ta, „kui petlik võib olla inimese nägu! Nulla fides fronti[2]) — see, ma leian, on õige sõna. Kes oleks võinud kuninga näkku vaadates mõtelda, et ta on kunagi mõrtsukatööga hakkama saanud?" Siis ta päris vaimu järele, kuid Jones, tahtes talle üllatust valmistada, jättis tema uudishimu rahuldamata, öeldes ainult, et Partridge näeb vaimu jälle võib-olla õige pea ja seekord tuleleegis.

Partridge istus hirmunult seda oodates, nüüd aga, kui vaim uuesti ilmus, ta hüüatas: „Näete, sir, vaadake! Mis te nüüd ütlete? Kas ta nüüd kardab või mitte? Kardab samapalju kui te mind arvate kartvat, ja päris ilma hirmuta pole siin kindlasti mitte keegi. Mitte mingi hinna eest ei tahaks ma olla nii täbaras olukorras kui too seal praegu on — mis ta nimi nüüd oligi — skvaier Hamlet. Taevas hoia! Aga kuhu see vaim siis nüüd jäi? Nii kindlasti kui ma elan, mulle küll tundus, et nägin teda vajuvat maa alla."

„Siis sa nägid tõepoolest õieti," vastas Jones.

„Nojah muidugi," hüüdis Partridge. „Ma tean, et see on ainult näitemäng, ja pealegi, kui see tõesti päriselt oleks, siis madaam Miller juba nii ei naeraks. Mis aga puutub teisse, sir, siis ma usun, et teie ei kardaks ka siis. kui kurat ise isiklikult siin oleks ... Nii... nii... Jah, mõni ime, et sa nii maruvihane oled, raputa see vilets alatu lurjus räbalateks. Kui ta oleks minu oma lihane ema, ei kohtleks ma teda paremini. Tõepoolest, niisugused nurjatused vabastavad meid igasugustest kohustest säärase ema vastu... Ja-jah, tee et sa siit kaod, mul on lihtsalt vastik sind vaadata."

Nüüd oli meie kriitik enamasti vait kuni näidendini, mille Hamlet laskis kuningale ette mängida. Sellest ei saanud Partridge muidu aru, kui Jones pidi talle asja ära seletama, aga niipea kui ta loo tuuma taipas, hakkas ta taevast tänama, et ta ei ole kunagi kedagi ära tapnud. Pöördudes siis missis Milleri poole, küsis Partridge temalt, kas talle ei tundu, et kuningale näib asi südamesse minevat, kuigi ta on, lisas Partridge, hea näitleja ja teeb kõik, mis ta suudab, et seda varjata. „Jah, mina küll ei tahaks, et minu hingel oleks nii palju vastutust kui sellel nurjatul seal, isegi kui ma pääseksin palju kõrgemale aujärjele kui see, kus tema istub. Poleks midagi imestada, kui ta nüüd jalga laseks. Jah, sinu pärast ei saa ma nüüd usaldada enam ühtki süütut nägu."

Järgmisena köitis Partridge'i tähelepanu hauakaevamise stseen, ja ta avaldas suurt imestust laval laialipillatud kolpade rohkuse üle. Sellepeale vastas Jones, et tegevus toimub ühel linna kuulsamal matusepaigal. „Mõni ime siis," hüüdis Partridge, „et siin kummitab. Aga halvemat hauakaevajat pole ma omas elus näinud. Kui ma olin köstriks, oli meil üks surnumatja, kes oleks selle ajaga kaevanud kolm hauda. mis sellel siin kulub ühe peale. Mees liigutab labidat, nagu oleks see tal esimest korda käes. Jah, jah, laula aga pealegi. Seda ma usun, et lõõritada meeldib sulle rohkem kui tööd teha." Kui Hamlet pealuu kätte võttis, hüüatas Partridge: „Mis sa ütled! Lihtsalt imelik on vaadata, kuidas mõni inimene midagi ei karda. Mina ei suudaks ennast mingi hinna eest sundida midagi puudutama, mis kuulub surnule ... Aga vaimu nähes, nagu mulle tundus, ta siiski ehmatas. Nemo omnibus horis sapit."[3])

Siis ei juhtunud enam midagi mäletamisväärset näidendi kestes, mille lõpul Jones küsis, millised näitlejad Partridge'ile kõige rohkem olid meeldinud. Sellele vastas Partridge, küsimust nähtavasti veidi pahaks pannes: „Kuningas, kes siis muu."

„Siis, mister Partridge," ütles missis Miller, „erineb teie arvamus kogu linna omast, sest nad kõik leiavad, et Hamletit mängib kõige parem näitleja, keda kunagi laval on nähtud."

„Tema kõige parem näitleja!" hüüdis Partridge põlgliku muigega, „mina ise võiksin mängida niisama hästi. Ma olen kindel, et kui mina oleksin kohanud vaimu, oleksin ma välja näinud ja talitanud täpselt niisamuti kui tema. Ja siis tolles stseenis — nagu te seda nimetasite, tema ja ema vahel, kus te ütlesite, et ta olevat mänginud nii suurepäraselt, seal — taevas tule appi — oleks iga inimene, tähendab iga südametunnistusega inimene, kellel oleks olnud säärane ema, talitanud täpselt niisamuti. Ma tean, et te minu üle ainult nalja heidate, kuid tõepoolest, madaam, kuigi ma ei ole veel kunagi Londoni teatris käinud, olen varemalt näinud näitlemist maal, ja vean kihla kas või kogu oma raha peale, et kõige parem oli ikkagi kuningas — ta räägib kõik sõnad nii selgelt välja. kaks korda kõvemini kui too teine. Igaühele on kohe selge, et ta on näitleja."

... Nii lõppes lugu teatris, kus Partridge oli tublisti lõbustanud mitte ainult Jonesi ja missis Millerit, vaid kõiki, kes neist istusid kuuldekauguses ja jälgisid Partridge'i sõnu palju terasemalt kui seda, mis toimus laval.

1) Garrick — parimaid inglise näitlejaid Fieldingi ajal (Tõlkija.)
2) Nulla fides fronti — ära usalda välimust (lad. keelest).
3) Nemo omnibus horis sapit — keegi ei ole alati tark (lad. keelest).

Loengud teaduslik-ateistlikel teemadel

Juba pikemat aega töötab regulaarselt Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu Tartu kultuurihoone «Kultuurikino» juures kinolektoorium. Nii on käesoleval aastal toimunud loengute tsükleid teemadel «Hoidke tervist», «Tehnika areng», «Maailma rahvaste võitlus rahu ja demokraatia eest», «Sport massidesse», «Tervishoid» jne. Iga tsükkel koosnes 4—5 loengust.

Seoses üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu sekretariaadi otsusega teaduslik-ateistliku propaganda laiendamiseks toimus septembris «Kultuurikinos» loengute tsükkel teemal «Loodusnähtused». Siia kuulusid loengud «Meteoorid», «Maavärisemine», «Ilm, teda kujundavad tegurid ja selle ennustamine» ja «Nähtamatud lained». Loenguid täiendati vastavasisuliste filmidega. Lektoritena esinesid Eesti NSV Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu Tartu osakonna tegevliikmed.

Oktoobrikuus toimub loengute tsükkel teemal «Elu tekkimine». Tsükkel koosneb loengutest «Elu tekkimine», «Maismaaloomade teke ja areng», «Inimese tekkimine ja arenemine» ja «Elu võimalustest teistel taevakehadel». Loengute juures demonstreeritakse filme: «Elu lätteil», «Mööda metsloomade rada», «Putukate elust», «Inimese süda», «Liikumise organid», «Närvikava», «Maailmaruum», «Päikesevarjutus» jne.

Novembrikuus on kinolektooriumi plaanis loengute tsükkel teemal «Teadus ja tehnika».

H. RUUS

Kirjaniku töökultuur

KONSTANTIN SIMONOV

Me räägime tihti, et meie kirjandusel on suur ja nõudlik lugeja. Vahel lisame neile sõnadele epiteedi „karm". Kuigi see vormel on meile muutunud üpris harjumuslikuks, võib-olla tasub selle sisu üle järele mõtelda. Jah, lugeja on meil nõudlik. Jah, lugeja on meil karm. Kuid miks on ta karm? Miks nõudlik? Kas tema karmus ja nõudlikkus avalduvad just ja üksnes kirjanduse suhtes?

Ei. Meie nõukogude lugeja, olles nõudlik inimene, on enneköike nõudlik iseenda vastu. Meie maa on asjalike inimeste maa selle sõna kõige kõrgemas mõttes. Nõukogude võimu kolmekümne seitsme aasta kestel on nõukogude inimesed, juhituna partei poolt, harjunud sellega, et nende sõnad ei lähe lahku tegudest, et täideviimine ei jää maha kavatsusest; nad on harjunud lõpule viima iga alustatud tööd selleks aga palju ja visalt töötama.

Nõukogude lugeja on harjunud igapäevase ja pingelise tööga. Uhtlasi leiab ta aega ja jõudu õppida, ühiskondlikust elust osa võtta, lugeda, käia teatris, kinos, loengutel ja muuseumides. Meie lugeja elab täisverelist, huvitavat, sügavalt mõtestatud töökat elu ja just niisugust eluviisi peetakse loomulikuks normiks. Siin just peituvadki tema nõudlikkuse lätted. Olles nõudlik enneköike iseenda vastu on ta nõudlik ka kõigi teiste, eriti meie, kirjanike vastu.

Meie lugeja arvates — ja see arvamine on täiesti õige — peab kirjanik elama töökat elu, peab leidma aega õppimiseks, lugemiseks, endaharimiseks; lühidalt, peab olema niisamasugune töömees nagu tema, meie lugeja, ise on. Arvan, et üleliidulise kirjanike kongressi eel ei teeks viga kõnelda ka küsimuse sellest küljest.

Lugejate sõnavõttudes, lugejate kirjades ei ole juttu loomulikult mitte meie igapäevase töö vormidest, vaid selle tulemustest. Lugeja otsustab meisterlikkuse üle, võrdleb raamatu sisu elu faktidega, juhib ühel või teisel juhul tähelepanu kujutatava objekti nõrgale tundmisele, nõuab meilt selle kujutamist, mida kirjanduses pole veel kujutatud või mida on kujutatud ebapiisavalt. Lühidalt, juttu on peamiselt meie raamatutest, mitte sellest, kuidas me neid kirjutasime. See on loomulik: lugeja ei tea, kas loetud raamatu autor istus iga päev kirjutuslaua taga ja mitu tundi päevas ta pühendas oma töölе.

Kuid raamatud on ju paremad või halvemad kõige vahetumas sõltuvuses sellest, kuidas me neid kirjutasime, kuidas valmistusime nende loomiseks, kuipalju me käsikirja kallal vaeva nägime, missugune oli meie kirjanikutöö kultuur, ja ka sellest, missugune oli üldse meie kultuuritase, kui me kirjutasime üht või teist raamatut.

Mul oli hiljuti juhus lugeda kolme trükkimiseks ettevalmistatavat köidet A. M. Gorki kirju. Kuipalju kordi rõhutab Gorki visalt neis kirjades, mis on kirjutatud peaaegu poole sajandi vältel, et talent on töö, et inimese loomupärane andekus ise on säde, mis võib kas kustuda või põlema lüüa, ja et vahendeid, mis sunnivad teda suure leegina põlema, on ainult üks: töö ja töö.

Kuid peab ütlema otse ja ausalt, et kirjaniku töökultuur väga paljudel meie hulgast tublisti lonkab, ja see on üsna tõsine ning oluline pahe. Päris suurel hulgal meie kirjanikest tasub revideerida oma vaateid literaadi elustiili ja tööstiili suhtes.

Gorki on muidugi hiiglane, võibolla kordumatu nähtus kirjanduses. Kuid tema vaadetest kirjaniku tööle, tema töötamise oskusest tuleks meil kõigil õppida.

Oma kirjades räägib A. M. Gorki, et ta töötab mitte vähem kui kümme tundi päevas, arvates siia hulka nii töö omaenda käsikirjade kallal kui ka tolle tohutu kirjavahetuse, mida ta pidas ja mis oma tunduvas osas oli sügav ning sealjuures kõige hoolikam kirjanduskriitiline töö. Kirjades võib leida vihjeid sellele, et ta kirjutas terve päeva — õlg ja käsi valutavad. Ja nende kirjade taga kerkib inimese kuju, kes iga päev tõuseb, et üles künda suurt põldu, ja kes ei lahku laua juurest ega lähe puhkama, kuni ta pole seda kündnud lõpuni, ühegi kündmata jäänud lapikeseta. Ja kui ta viimaks endale puhata lubab, valutavad tal õlg ja käsi pärast karmi ja rasket kirjanikutööd ...

Noh, aga kas samuti, kogu oma jõu täismäära töötame meie, kirjanikud, — inimesed, kellele rahvas on niipalju andnud, et tal on õigus meilt karmilt nõuda?

Utlen avameelselt, kui ma selle küsimuse esitasin iseendale, siis mõtlesin, et ma pole siiski veel omandanud küllaldast igapäevase, süstemaatilise kirjanikutöö kultuuri, kuigi ma ei loe ennast jõudeolijate hulka. Mulle meenub mitte üksnes päevi, vaid ka nädalaid ja kuid, kus ma ei istunud kirjutuslaua taha. Kuigi igal juhtumil leidus eneseõigustust — ega ilma selleta saa; segas kord üks, kord teine asi, kuid fakt jääb faktiks: ei kirjutanud, s. t. ei tegelnud oma põhitööga. Ma rõhutan sõna süstemaatiline kirjanduslik töö, sest paljudel meist võtavad rohkesti aega ühed või teised ühiskondlikud kohustused, ja siin on kirjanduslikku töö süstemaatilisus eriti vajalik. Mitte tulevikuplaanid — et saan loomingulist puhkust, vabanen kõigest ja kirjutan kõik korraga, — vaid just igapäevane süstemaatiline töö, olgu kas või ainult poolteist-kaks tundi, kuid päevast päeva. Nii näiteks töötab palju aastaid järjest tuntud kirjanik Vilis Lacis: ta annab igal aastal välja uue köite, olles ühtlasi Läti NSV Ministrite Nõukogu esimees ja kandes niiviisi suuremat „koormust" kui on seda ükski teine kirjanike ühiskondlikest koormustest.

Olen kaugel mõttest, et kunagi saabub päev ja kirjanikel kaob äkki vajadus tegelda ühiskondlike asjadega. Kirjanikel on meie maa ühiskondlikus elus niisugune koht, et ei saa kujutleda näiteks rahukaitsekomiteesid, kust kirjanikud osa ei võtaks; raske on endale kujutleda kultuuriala delegatsiooni, mille koosseisus pole kirjanikke; võimatu on kujutleda, et kirjanikud ei võtaks osa ükskõik missugusest suurest ühiskondlik-poliitilisest kampaaniast. Ja selle üle tuleb uhke olla, mitte nuriseda; see oleks häbiks meile, kirjanikele, kui me oma rahva ühiskondlikust elust kõrvale jääksime.

Peale selle on meil oma kirjanike organisatsioon, suur, keerukas ja paljurahvuseline. Kirjanike Liidul on mitmeid kirjastusi, mitu ajalehte, kümneid ajakirju ja almanahhe. Seda suurt majandit juhivad kirjanikud ise. Ja tunduv osa kirjanikest — täna ühed, homme teised — ei saa kunagi vabaks liidu poolt pealepandud kohustustest suure kirjandusmajandi ühe või teise ala juhtimisel.

Vastupidi, mulle tundub, et inimeste ring, kes tegelevad ühiskondliku tööga kirjanduslikes organisatsioonides ja ajakirjanduses, peab olema laiem kui praegu. Me laome väga tihti harjumust mööda kogu koormuse ühtedele ja samadele vilksatavatele kirjanduslikele nimedele ja keeldume otsimast uusi inimesi, kes võiksid innukalt ja hästi asuda neile uue ühiskondliku töö juurde.

Niisiis, ühiskondlikke koormusi on kirjanikel olnud, on praegu ja ka edaspidi. Kuid see ei tohi mõjuda kirjandusliku töö stiilile, selle süstemaatilisusele, sest loobumine igapäevasest tööst kirjutuslaua taga viib lõppude lõpuks võõrdumisele sellest tööst. Kuid võõrdudes igapäevasest tööst käsikirja kallal hakkab mõni kirjanik ühiskondlikke ülesandeid võtma kui mingit päästvat kilpi, mille taha peitu pugedes ta moraalselt õigustab oma mitmeaastast vaikimist. Aga juhtub ka nii, et kui kirjanik viimaks aega leiab laua juurde istuda, ta ei suuda tööle asuda: ta on võõrdunud, oma oskuse kaotanud nagu pianist, kes pole kaua mänginud ja on kaotanud sõrmede nõtkuse.

Ma alustasin meelega nendest inimestest, kellelt ühiskondlikud kohustused palju aega ära võtavad, luues nende kirjanduslikus töös teatavaid raskusi. Niisugusel puhul on ainult süstemaatiline töö, ainult kirjaniku kõrge töökultuur ainsaks abinõuks tegelike raskuste võitmiseks.

Kuid üsna tunduv hulk kirjanikke ei ole seotud niisuguste ühiskondlike ülesannete täitmisega, mis võtaksid neilt ära kas poole või isegi üle poole tööpäevast. Need meie arvukad seltsimehed võivad lõviosa oma ajast vabalt kasutada oma äranägemise järgi. Kuid seda aega kasutatakse liiga tihti halvasti.

Me tuletame liiga harva meelde „pühi töötunde", mis oleksid muutunud harjumuseks nii kirjanikule endale kui ka tema ümberolijaile, — tunde, mille kestel ta iga päev kirjutab, lahkumata oma käsikirja juurest ühegi teise asja jaoks.

Isegi kirjanike organisatsioonides äratab vahel imestust, kui vastuseks telefonilisele järelepärimisele kirjaniku omaksed vastavad, et kirjanik see või see ei tule praegu telefoni juurde ega hakka kellegagi rääkima, kuni ta pole oma tööd lõpetanud, töö lõpetab ta aga sel ja sel kellaajal ... Mõni on isegi valmis niisugust vastust pidama kõrkuseks või jämeduseks, kuigi kellelgi ei tule muidugi pähegi kõrkuseks või jämeduseks pidada stahhaanovlase või inseneri keeldumist joosta telefoni juurde asjade pärast, mis pole seotud tema tööga, enne kui tööalane vahetus on läbi. Veelgi enam, vaevalt võiks kellelgi pähe tulla üldse helistada ja telefoni juurde kutsuda lasta inimest, kelle kohta on teada, et ta sel ajal töötab.

Me rikume ise liiga sageli oma „pühi töötunde". Aga kui literaat ise lakkab oma ajast lugu pidamast, siis loomulikult lakkavad seda tegemast ka teised.

See küsimus võib näida kitsalt professionaalsena, mis ei väärі väljatoomist laiemaks arutamiseks. Kuid kongressi eel ei ole patt arutada ka niisuguseid professionaalseid küsimusi. Pealegi on mõnedel nendest küsimustest otsene seos võitlusega meie kirjanike sügavama elutunnetamise eest ja kogu meie kirjanduse kunstimeisterlikkuse tõstmise eest.

Elu tunnetamine pole reis, vaid töö. Ma ei kuulu selle vaate pooldajate hulka, et kirjanikele polevat vaja mingisuguseid loomingulisi komandeeringuid, sest kuu, kahe või isegi kolmega elu siiski tundma ei õpi. Elu ei saa nii lühikese ajaga muidugi mitte tundma õppida, kuid kirjanik pole ometigi äsjasündinud lapsuke, kes ajab silmad pärani kõige üle, mida ta teel kohtab. Kui kirjanik seisab tugevasti jalgadel, on läbi käinud teatava tööalase teekonna, on näinud inimesi ja elu, siis, minnes kaheks-kolmeks kuuks loomingulisele komandeeringule näiteks uudismaadele, ei sõida ta mitte teadmisi omandama, vaid neid täiendama. Loomulikult kohtab ta uusi inimesi uutes olukordades. Kuid enne seda on ta näinud ja tundma õppinud palju teisi inimesi mitmesugustes teistes olukordades, ja hiljem uut kirjandusteost luues ta kirjutab mitte üksnes selle põhjal, mida ta nägi loomingulisel komandeeringul, vaid kõigi oma elukogemuste põhjal, mida see viimane sõit rikastas. Kui aga kirjanik asub teele tühjana nagu türgi trumm, siis pole tal mingit kasu ei kahest ega kolmest loomingulise komandeeringu kuust.

Reisimine — uued inimesed, uued muljed — on literaadile suur ja hädavajalik tugi. Kuid reisimine on ühtlasi töö algus ja iseendast juba töö tulevase raamatu jaoks.

Kirjanik peab sõidult tagasi tulema nagu pärast head tööd; teel peavad tema päevad olema täis tööd. Kuu-kaks ei ole peaaegu midagi, kui ainult kõndida ja vaadata; kuid see on väga palju, kui Gorki moodi töötada, nii et higi voolab, inimesi tundma õppida, tungides nende elu olukordadesse ja töötingimustesse, kui üles kirjutada vestlusi ja fakte üksikasjaliselt, ohtrasti, kümme korda rohkem kui hiljem vaja läheb, et oleks millest valida, — üles kirjutada, „kuni käsi ja õlg valusaks jäävad" ...

Niisugune sõit on taevakaugusel lõbuja poollõbureisist, nagu neid mõned kirjanikud vahel korraldavad loominguliste komandeeringute näol. Komandeerimissummad antakse kirjanikule tööalaseks sõiduks, antakse avansina ja nõutakse aruannet. Aru peab ta nende kohta andma oma raamatuga, ja niisugust aruannet tuleb otsustavalt ning kõrvalekaldumatult nõuda igalt kirjanikult.

Töö iga tõsise raamatu kallal, mis kajastab üht või teist külge rahva elus, ei saa tugineda ainult kirjaniku isiklikele muljetele, tema isiklikele kogemustele. Kui rikkalikud need kogemused ka oleksid, neist siiski ei piisa kogu pildi täielikuks nägemiseks. Peale isiklike muljete on vaja ulatuslikke teadmisi, tööd raamatute, materjalide, dokumentide juures. See on kirjandusliku töö lahutamatu osa, ja kui kirjanik selle osa tööst hooletusse jätab, siis avaldab see vältimatult mõju tema teosele. Just niisugustei puhkudel ilmnebki, et kirjanik on mööda läinud ühtede või teiste üksikute faktide üldisest mõttest, on üksikut esitanud üldise pähe, vajunud empirismi, kaotanud perspektiivi.

Pealegi on isiklikud mälestused ja muljed petlikud ning ebatäpsed. Ja kuigi on loomulik, et kirjaniku isiklikud kogemused jäävad alati peamiseks vedruks, milleta üldse ei saa üles keerata raamatu mehhanismi, kuid need isiklikud kogemused peavad olema korduvalt kontrollitud teiste inimeste kogemuste, teiste muljete, teiste mälestuste abil, isegi siis, kui jutt on sündmustest, mille vahetuks tunnistajaks sa ise olid.

See on vaevanõudev töö. Kuid kirjaniku kunstiline kavatsus peab tuginema just niisugusele vaevanõudvale ja kohusetundlikule tööle. Kirjandus on üldse ainult kohusetundlike inimeste töö, inimestele aga, kes ei taha olla kohusetundlikud, see pole sobiv tegevus.

Ja siis pärast vaevanõudvat ettevalmistavat tööd algab töö käsikirja enda kallal, — töö, millel on niipalju eripärasusi kui on individuaalsusi. Sellepärast oleks veider siin soovitada mingisuguseid üldisi reegleid. Kuid üks üldine reegel on minu arvates siiski olemas: lõpetanud töö ühe käsikirja kallal, asu edasilükkamatult tööle järgmise juures, plaani, ettevalmistuse, materjalide kogumise kallal. Kahjuks on meil paljud literaadid selle süstemaatilise kirjandusliku töö tingimatu reegli põhjalikult unustanud. Pausid, mis tekivad ühe töö lõpetamise ja teise juurde asumise vahel, võtavad paljude juures peaaegu ohtliku iseloomu. Inimene annab välja hea romaani, pärast sõidab aasta aega mööda lugejate konverentse, joobudes värskelt omandatud kuulsusest; lugejate konverentsid on head asjad, kuid mõni autor on neist nii haaratud, et tal pole enam aega kirjutadagi. Hiljem võtab kirjanik osa näidendi loomisest oma romaani järgi, siis tuleb stsenaarium, siis libreto, aasta kolme pärast aga tõendab, et ta on asunud uue romaani loomisele. Temal aga oleks aeg mitte kirjutama asuda, vaid uut romaani lõpetada. Kuid möödub veel kolm aastat, me kuuleme aga ikka samu tõendusi, kuid ei näe lõpetatud raamatut ja lööme tahtmatult kahtlema: kas see kirjanik tõesti töötab või ainult räägib, et töötab ...

Muidugi ei saa ka seitset aastat pidada pikaks tööajaks, kui selle tulemusena luuakse suurepärane raamat. Kuigi isegi Tolstoi kirjutas „Sõja ja rahu" vähema ajaga kui seitse aastat, ma julgen väita, et siin etendas oma osa mitte ainult tema ebatavaline andekus, vaid ka see, et ta kõigil neil aastatel iga päev töötas.

Hea romaani peale pole kahju kulutada seitset aastat. Kuid tahaksin väljendada ärevustunnet, mis vahel tekib jutuajamisel inimestega, kes liiga tihti räägivad sellest, et nad tegevat tööd, ja liiga harva demonstreerivad oma töö vilja. Juba nende kirjanike eluviis, liiga sagedased kuurordisõidud, võime igasugusel kellaajal igale poole ilmuda — nii et ei saa aru, millal on neil „püha kirjutamistund", — kõik see tekitab kartuse, et võib-olla need kirjanikud küll töötavad, kuid töötavad niisama, vähehaaval, kiirustamata, omades „varuks igavikku" ...

Kui kirjanik, kes on loonud ühe hea raamatu, selle asemel et luua teist head raamatut muutub töömehest logelejaks, siis pole see enam tema isiklik asi, see on tema ühiskondliku käitumise fakt.

Niisugused faktid aga polegi nii väga haruldased. Ja just kirjaniku töökultuuri puudumine on kutsunud esile olukorra, et tervel real meie kirjanikel on teine ja kolmas raamat osutunud nõrgemaks kui nende esimene raamat. Kirjanik hakkab meil tihti ennast professionaaliks pidama enne, kui ta on tegelikult professionaaliks muutunud. Esimese raamatu edu tihti nagu kõrvaldaks iga noore literaadi ees seisva vajaduse õppida, omandada kirjaniku töö kultuuri, mis jääb tema tööks kogu elu ajaks ja milles ta peab olema oma ala meister. Niiviisi tekibki pikkamööda harjumus väheseks tööks ja pikkadeks puhkusteks, tööks hooti, ühel hoobil, ilma süstemaatilise karastuseta, ilma harjumuseta ebaõnnestumiste päevade, nädalate ja isegi kuudega, mis on kirjanikule raamatu kirjutamise protsessis vältimatud ja millest saadakse üle ainult süstemaatilise tööga kirjutuslaua taga. Niisuguse töö juures tõmmatakse tavaliselt kriips kümnetele ebaõnnestunud lehekülgedele, sest see kuulub asja juurde; inimene, kes iga päev tööd teeb, teab, et tema kolmesajast tööpäevast aastas 50 või 100 võivad mitte tuua soovitud loomingulist edu. Aga kui literaadil kujuneb harjumus töötada hooti, ainult inspiratsiooni puhul, siis polegi tal nii kerge kümneid kirjutatud lehekülgi maha tõmmata, ja ta tihti kas üldse tõmbab risti oma kavatsusele ja siirdub teise juurde, või siis hakkab pidama halba heaks, ebaõnnestumist õnnestumiseks, kaotab nõudlikkuse, sest ta töötab vähe ja kõik, millega ta on kas või vähegi vaeva näinud, tundub talle juba üksnes sellepärast väärtuslikuna.

Kirjanikul pole meie juures vaja rabelda ja iga hinna eest igal poolaastal raamatuke välja lasta. Teda ei aja ega sunni keegi tagant. Kuid kas saab meie maal elada ja rääkida rahva pingutustest, kommunismi ehitavate linna ja maa tööinimeste suurtest tegudest, — rääkida, ilma et ise töötaksid iga päev vähemasti kaheksa tundi, nagu töötavad need inimesed, kellest me räägime ja kellest me kirjutame?!

Nõukogude lugeja ees, kes kirjandust armastab ja temalt uusi suuri tegusid ootab, peaks olema häbi kirjanikul, kes endale ei esita neid elementaarseid nõudmisi, mida sotsialistlikus ühiskonnas esitatakse igale reatöötajale.

EN Kirjanike Liidus

1. oktoobril oli EN Kirjanike Liidu proosa- ja draamasektsiooni aruande- ja valimiskoosolek.

Sektsiooni tööst andis aru sektsiooni büroo esimees E. Männik. Nagu aruandest ja sõnavõttudest nähtus, on sektsiooni töö olnud loid. Büroo esimees tunnistas, et eesti nõukogude kirjanike kongressil sektsiooni arvel tehtud kriitika on õige. Sektsiooni tegevus on seisnud ainult üksikute valminud teoste arutlemises. Ettekanded nendel arutlustel ei ole küll olnud madalal tasemel, kuid osavõtt nendest on olnud sektsiooni büroo vähese aktiivsuse tõttu väikesearvuline ja sõnavõtud pole sageli midagi olulist ettekandele juurde andnud. Sektsiooni töösse ei ole kaasa tõmmatud noori autoreid. Sektsiooni büroo pole kordagi koos käinud, pole koostanud tegevusplaane. Iseloomulik on see, et sektsiooni büroo esimees isegi ei mäletanud, keda nimelt büroo koosseisu omal ajal valiti.

Sõnavõtjad (J. Smuul, M. Talvest, P. Kuusberg, R. Sirge jt.) märkisid, et varematel aastatel on sektsioonide töös valitsenud liigne killustatus, ja nad ei suutnud areneda elujõulisteks kollektiivideks. Nüüd aga, kus liidus on moodustatud kolm sektsiooni (proosa- ja draamasektsioon, luulesektsioon ja tõlkesektsioon) on loodud eeldused aktiivseks tööks. Uue büroo ülesannetena märkisid koosolijad, et see peaks kõigepealt aktiviseerima kõiki oma liikmeid kirjandusküsimuste tõsisele kollektiivsele arutamisele, kusjuures peamiseks töövormiks jääks üksikute teoste arutelud, mis aga peaksid kujunema loomingulis-teoreetiliste küsimuste ülestõstmise areeniks. Tingimata peaks sektsiooni töösse kaasa tõmbama noori autoreid, kellele sektsiooni töö peaks saama enesetäiendamise kasulikuks vahendiks. Sektsioonis tuleks arutada ka teoreetilisi probleeme üksikute žanride kaupa.

Koosolekul valiti uus sektsiooni büroo, mille koosseisu kuuluvad I. Sikemäe, M. Talvest, R. Sirge, A. Tigane ja M. Laosson.

Eesti rahvalaule saksa koguteoses

Saksa Demokraatlikus Vabariigis on ilmunud koguteos «Teadlased võitlevad rahu eest» («Wissenschaftler kämpfen für den Frieden»). See sisaldab artikleid mitmelt erialalt. Nende hulgas äratab tähelepanu Berliini ülikooli filosoofiateaduskonna dekaani prof. dr. W. Steinitzi*) artikkel «Töötava rahva võitlus sõja ja rõhumise vastu rahvaluule põhjal», mis sisaldab rea näiteid ja tabavaid iseloomustusi eesti rahvalauludest. Need näited on esitatud selle tõestamiseks, et rahvaluule sisaldab just nimelt töötava rahva loomingut, tema vaateid, soove ja lootusi, mitte aga «juhtivate ülemkihtide» loomingu kajastusi, nagu on seletanud reaktsioonilised saksa uurijad.

Autor märgib õigesti eesti rahva suurt viletsust saksa orjastajate ikke all ning lisab: «Kuid isegi pärisorjuse kõige raskematel aegadel ei vaibunud eesti rahva loovad jõud, mis on andnud tohutusuuri rikkusi, eriti laulude alal.»

Artiklis on esitatud näiteid kaheteistkümnest eesti rahvalaulust, nimelt ekspluateerijatevastastest lauludest ja sõjalauludest. Näited on valitud mitmest vanemast kogust ning on osalt antud autori enda tõlkes. Paar teksti on võetud J. G. Herderi tuntud kogumikust «Rahvaste hääled lauludes» (1778). Juba viimastegi hulgas on olnud väga teravaid mõisavastaseid eesti rahvalaule, nagu näit. «Kaebus pärisorjade rõhujate peale», millest on säilinud ka eestikeelne tekst. Selles ütleb laulik, et ta pageb ära mõisast, läheb «kurja saksa pakko, hirmsa isanda pakko», sest elu on muutunud väljakannatamatuks põrguks, vaeseid talupoegi pekstakse ja piinatakse, mõis võtab ära kõik, mis vähegi võtta annab:

Mis kanad mune munevad —
needki saksa vaagenasse.
Lammas tegi laugu talle —
seegi praevarda'esse.
Lehm tegi härgse vasika —
seegi saksa välja peale.
Hobu tegi täkut varsa —
seegi saksa saani ees.
Naisel oli ainus poega —
seegi saksa samba'esse.
Mis on elu helvetisse
ehk on põlve põrgu'esse —
seep on meie mõisa'asse!

Ka teistes näiteina kasutatud lauludes, nagu «Mõis rikas valla vaevast», «Oleks minu olemine, teiseks minu tegemine» jm., lastakse ähvardusi ja sajatusi osaks saada mõisnikele ja nende käsilastele.

Autor rõhutab õigesti, et niisugustes rahvalauludes ei ilmne mitte olukorra passiivne talumine ega alandlik seljaküürutamine, vaid rõhutud rahva raevukas viha oma ebainimlike rõhujate vastu, viha, mis sajandite jooksul korduvalt puhkes talurahva-ülestõusudeks ja viis mõisate põletamiseni ning suurimate rõhujate mahalöömiseni.

Eesti nekruti- ja sõjalauludest toob autor samuti näiteid, kuidas sõjateenistuski kurnamisele rajatud ühiskonnas kujunes rõhumise suurendamise vahendiks ning muutus rahva poolt vihatuks. (Hilisemate sõjalaulude hulgas leidub küll teistsuguseidki näiteid. Kui oli tegemist õiglase sõjaga, nagu a. 1812 Napoleoni vastu, siis võideldi suure vaprusega ning lauldi sellest ka rahvalauludes. R. V.)

Kokku võttes annab prof. W. Steinitz eesti rahvalauludele väga tunnustava hinnangu: «Eesti töörahva võitlus rõhumise ja sõja vastu on neis lauludes leidnud sügavasti tunnetatud ja poeetiliselt kõrgetasemelise kajastuse. Eesti rahva rikkalik kunstilooming, mis avaldub ka muinasjuttudes, kauneis rahvarõivais, puunikerdustes ja muus, on oma progressiivse võitleva põhilaadi tõttu kindlustanud endale jäädava koha eesti rahvuse kultuuripärandis, ja mitte kogemata pole lauluolümpiaadid saanud Nõukogude Eesti rahvusliku elu kõrgpunktideks.»

Tähelepandav on autori märkus, et niisuguseid saksa rahvalaule, mis näitaksid töötajate otsest võitlust rõhumise vastu, ei tunta. Küll aga kajastub saksa töörahva võitlus oma rõhujate vastu proosaloomingus, muinasjuttudes.

R. VIIDALEPP

*) W. Steinitz on tuntud oma teostega soome-ugri rahvaste keelte ja rahvaluule uurimise alal.

MÕNE REAGA

Kohtla-Järvel avati Käva-2 kaevanduse klubis Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Muuseumi fotodokumentaalne rändnäitus väljapaistva eesti revolutsionääri Viktor Kingissepa kohta. Esimesel päeval tutvus näitusega sadu kaevureid, ehitajaid ja gaasitöölisi.

*

Tartu I Keskkooli kirjandusring korraldas kirjandusõhtu Anna Haava 90. sünnipäeva tähistamiseks. Kirjandusõhtu algas ülevaatega luuletaja elust ja loomingust. Seejärel jutustas 10-a klassi õpilane Eevi Neis ringi liikmetele külaskäigust Anna Haava juurde, kes elab praegu Tartus. Luuletaja võttis noored lahkelt vastu, jutustas neile oma elust ja palus tervitada kogu koolikollektiivi. Kirjandusõhtul esitati Anna Haava luuletusi.

*

Ukraina kirjastus „Mistetstvo" andis ukraina keeles välja 6500 eksemplaris August Jakobsoni näidendi „Kaitseingel Nebraskast" V. Vladko tõlkes.

KULTUURHARIDUSTÖÖ EESRINDLASI

SIHIKINDLALT EDASI

Esimesel oktoobril möödus viis aastat päevast, millal Linda Aapsi asus Lasva rahvamaja juhataja kohale ja hakkas juhatama ka rahvamaja näiteringi tööd. Varem oli ta ka ise tihti isetegevuslasena esinenud reas näidendeis ja seetõttu muutus töö näiteringiga talle eriti südamelähedaseks. Näitering ise oli aga armetus olukorras. Ringi liikmeist oli kohale jäänud ainult seitsekaheksa entusiasti, kuna ülejäänud olid kõik kes kuhu laiali läinud. Kehv oli ka rahvamaja, mis asus üürilisena Lasva võitööstuse teisel korrusel. Lava kujutas endast, kui portaaliava välja arvata, ainult kolme tühja seina. Puudus minimaalseimgi lavaseadeldis, mööbel jne. Olukord oli kurb. Ometi leidis Linda Aapsi inimesi, kes olid valmis käsi külge panema, et ring jalad alla saaks.

Tuli alustada päris algusest peale. Oli vaja korrastada rahvamaja ruumid ja lava, et oleks kõigepealt harjutusvõimalusi. Kuidas seda kõike teha? Kust võtta selleks summasid? Need olid küsimused, mis kummitasid igal sammul. Ühiselt kaaluti ja otsiti mitmesuguseid võimalusi. Ettepanekuid oli palju, kuid lähemal vaatlemisel oli neist vähestel reaalset väärtust. Jäi ainult üks: teostada kõik ühistöö korras. Sellest haaraski kinni kogu kollektiiv ning lõpuks jõuti niikaugele, et tegelik loominguline töö näiteringis võis alata.

Tõsist muret valmistas sobiva repertuaari leidmine, sest nii isetegevuslasi kui ka publikut olid tüüdanud kergekaalulised lühinäidendid.

Linda Aapsi oli raskustes. Kaua mõtles ta ja kaalus varem kuuldut-nähtut, ent ükski näidend ei paistnud sobivat. Kas oli tegelaste arv liig suur või oli näidend niivõrd raske ja võõra koloriidiga, mida osalised poleks suutnud mõista. Oli vaja näidendit, mis oleks lähedane, rahvapärane ning seejuures õhtuttäitva ulatusega.

Otsekui kogemata tuli tal ühel sellisel nõupidamisel üle huulte A. Kitzbergi „Libahunt". See ettevaatamatus sai aga saatuslikuks. Hindamata oma võimeid, ei loobunud kollektiiv mõttest lavastada „Libahunt". Ei aidanud siin noore ja kogemusteta näitejuhi vastuvaidlemised. Trupp jäi kangekaelselt oma otsuse juurde, ja sellele tuli alistuda.

Linda Aapsi asus tööle. Kuidas seda kõike aga õieti teha? Tekkis terve rida suuri ja väikesi „agasid", mille lahendamine valmistas noorele näitejuhile suuri raskusi. Ainult tolleaegse Võrus asuva Lõuna-Eesti Teatri abiga ja kogu kollektiivi ühise jõupingutusega jõuti lõpuks niikaugele, et võis hakata mõtlema näidendi esitamisest avalikkusele. Nüüd tuli uus häda. Kust võtta dekoratsioone? Jälle oli Linda Aapsil Võru tee jalge all. Kogu kollektiivi ennastsalgava töö ning vastutuleliku teatridekoraatori abiga täideti ka see lünk. Kes valmistas dekoratsioonide puitosasid, kes õmbles ja kinnitas raamidele lõuendit. Viimaks saabus Lasva rahvamaja näiteringi suurpäev. Täiskiilutud väikeses saalis esines üle pika aja jälle kord kohalik näitering. Linda Aapsi närvid olid tugevasti pingul, seda enam, et ta ka ise mängis kaasa, kehastades rasket ja vastutusrikast vanaema osa. Kui viienda vaatuse järel sulgus lavaeesriie, valitses saalis surmavaikus.

„Läbi kukkunud", vilksatas Linda Aapsil mõte läbi pea.

Kuid siis puhkes tugev aplaus. „Tähendab, päris läbi ei kukkunud," rahunes ta.

Linda Aapsile tundus, et kõige raskem on nüüd seljataga. Algus oli tehtud. Ringile oli pandud alus, millele võis hakata edasi ehitama. Oli selge, et „Libahundi" lavastuses, vaatamata heale vastuvõtule, oli siiski suuri puudujääke ja palju küündimatust.

Jätkates aasta aasta kõrval tööd, püüdis Linda Aapsi kõigepealt iseennast täiendada. Süvenedes näitekunsti aluste tundmaõppimisse, konsulteeris ta korduvalt rajooni kultuurimajaga. Hoolikalt võttis ta osa rajooniseminaridest ning andis oma oskusi ja teadmisi jõudumööda edasi kollektiivile, arenes ning kasvas koos kollektiiviga. Nagu jutustab Linda Aapsi ise, luges ta hoolega ilmunud teatrialast kirjandust, mille põhiliseks osaks olid rahvaloomingu keskmaja poolt välja antud brošüürid, samuti ka teatriühingu väljaanded. Kõige paremaid teadmisi ja praktilisi näpunäiteid sai ta aga Tallinnas korraldatud näiteringijuhtide ülevabariigiliselt seminarilt.

Omandatud kogemuste järkjärguliseks realiseerimiseks pöördus Linda Aapsi tagasi lühinäidendite juurde. Et vältida järske ja juhuslikke hüppeid loomingulises töös, otsustas ta valida repertuaari nii, et see oleks küll mitmekülgne, kuid seejuures üha suurenevate nõudmistega. Järgnes üks lühinäidend teisele. Mõningad neist õnnestusid, mõned mitte.

Näiteringi esimeseks tõeliseks loominguliseks saavutuseks kujunes aga pärast pikka tööperioodi käesoleva aasta esimesel augustil publiku ette jõudnud Mai Talvesti algupärane komöödia „Sookollid" („Naisevõtt pole naljaasi").

Mõte näidendit lavastada tekkis Linda Aapsil juba siis, kui see ilmus „Loomingus". Hilisemal, hoolikal lugemisel ja näidendisse süvenemisel tekkis aga väike kahtlus, kas ta on suuteline seda lavastama. Ulesanne oli huvitav, aga küllaltki keerukas. Lõpuks võitis aga tahe tuua näidend publiku ette. Hoolikalt ja mitmekordselt kaalus ja vaagis Linda Aapsi, kellele oma ringi liikmetest usaldada osatäitmised. Noorte osades peale Aaraldi lahenes asi üldiselt kiiresti, küsimus tekkis aga Märdi, Kaie ja Aaraldi osade juures. Neile ei leidunud kohe sobivaid kandidaate. Lõpuks otsustas Linda Aapsi Kaie osa mängida ise. Aaraldi osa langes kolhoosi agronoomi Heldur Pressi õlgadele ja vana Märdi osaga pidi hakkama saama rajooni parim kombainer Arnold Tammiste.

Esimestel proovidel analüüsiti ühiselt osaliste karaktereid ja nende omavahelisi suhteid, kusjuures tekkis palju vaidlusi eriti Aaraldi mõttemaailma avamisel. Määrati kindlaks näidendi idee ja osaliste lavalised ülesanded. Kuna Linda Aapsi ise kaasa mängis, tekkis palju raskusi misanstseenide kujundamisel. Raske oli ise laval olles jälgida kõikide osaliste asetust ja liikumist. Kuulates tähelepanelikult ja mõtlikult teiste kaasmängijate arvamusi, korrigeeris ja parandas ta tihti varem valmismõeldut. Nii kulges kogu töö kollektiivse loominguna.

Selleks et kontrollida oma tööd, kasutas Linda Aapsi võimalust, mis avanes just lavastuse esinemisküpseks saamisel. Võrus esines külalisetendusel sama näidendiga Lydia Koidula nimeline Pärnu Draamateater. Linda Aapsi organiseeris oma näiteringlastele etenduse ühiskülastamise.

Püsiv ja sihikindel kollektiivne töö kandis vilja. Esietendus möödus hästi ja leidis sooja vastuvõttu kõikide külastajate poolt. Vaatamata sellele, et selleski lavastuses oli puudujääke, võib seda siiski pidada näiteringi parimaks loominguliseks saavutuseks senise tööperioodi jooksul.

Viis pikka aastat täis loomingulisi otsinguid, eksimusi, komistamisi, ebaõnnestumisi ja lõpuks ka õnnestumisi on möödunud sellest, kui Linda Aapsi ainult heast tahtest alustas oma tööd näiteringi juhina, sest mingisuguseid sellealaseid ettevalmistusi tal polnud. Palju on tulnud selle aja jooksul kogeda ja õppida.

Väsimatu töö on aga kandnud vilja. Aja jooksul on Lasva rahvamaja näiteringist saanud ühtse ja tugeva ansambliga näitering, kes pideva ja sihikindla tööga võib eeskujuks olla teistele Võru rajooni rahvamajade näiteringidele.

A. Ruut

RAJOONIKOMITEE BÜROO ARUTAS RAHVAMAJA TÖÖD

EKP Türi rajoonikomitee büroo arutas Kolu rahvamaja töö küsimusi. See kultuuriasutus arendab tõhusat tööd. Üheksa kuu jooksul toimus siin 16 loengut ja ettekannet ning üle 30 vestluse. Rahvamaja juures töötab seitse kunstilise isetegevuse ringi.

Rahvamaja agitatsioonibrigaad esines koristustööde perioodil kaks korda S. M. Kirovi nimelise artelli kolhoosnikutele, sõitis välja Laupa rahvamajja ja Rapla rajooni Vahastu rahvamajja. Viidi läbi põllumajanduslike filmide festival. Korrapäraselt ilmub seinaleht.

Büroo märkis, et rahvamaja arendab nõrgalt usuvastast propagandat ja tervete eluviiside propageerimist. Selle töö läbiviimisel ei osuta vajalikku kaasabi ka rajooni kultuuriosakond.

TÄHTPÄEVI

M. BAŽAN

Mikola Platonovitš Bažan, üks tuntumaid Nõukogude Ukraina luuletajaid, sündis 9. oktoobril 1904. a. Kamenets-Podolski linnas, sõjaväelase perekonnas. Pärast kooli lõpetamist õppis ta Kiievis Välissuhete Instituudis. Luuletusi hakkas M. Bažan avaldama alates 1923. aastast. Tema esimene luuletuskogu «Seitsmeteistkümnes patrull», mis oli kirjutatud kodusõja temaatikal, ilmus trükist 1926. a. Sellest ajast peale on Mikola Bažan pidevalt töötanud luuletajana.

Poeedi loomingulise tee tähiseiks on teosed, milles ta võitleb sotsialistliku humaansuse ja luule ideelise sihikindluse eest — «Hamleti surm» (1932) ja «Kirgede trilogia» (1933), samuti ka need, milles ta kritiseerib reaktsioonilist romantikat ja paljastab kodanlikku natsionalismi — «Hoffmanni öö» (1929). «Geto Umanis» (1929). Eriti silmapaistvaks loomingulseks saavutuseks Mikola Bažanile oli tema poeem «Surematus» (1937), milles ta lõi S. M. Kirovi — tulihingelise tribuuni kuju. Selle poeemiga näitas M. Bažan ennast kui eepilise suurvormi meistrit ukraina nõukogude luules. Surma ja surematuse teema, nõukogude inimeste mehisuse teema võitluses kodumaa eest on peateemaks ka poeemides «Isad ja pojad» (1938) ning «Ema» (1939).

Suure Isamaasõja päevil oli Mikola Bažan Nõukogude Ukraina okupeeritud rajoonide elanike jaoks väljaantava ajalehe «Nõukogude Ukraina eest» toimetajaks. 1941. a. kirjutas luuletaja ühe oma kõige silmapaistvamaid luuletusi «Tõotus», 1942. a. — poeemi «Daniil Galitski», milles ta kujutas ukraina rahva võitlust ristirüütlite vastu Volõõnias 1235. a. Mikola Bažan võttis osa Stalingradi kangelaslikust kaitsmisest 1943. a. ja lõi raamatu «Stalingradi vihik». Kolme viimatimainitud teose eest määrati Mikola Bažanile 1946. a. Stalini preemia.

Sõjajärgseil aastail on Bažan aktiivselt töötanud nii ühiskondlikul kui ka kirjanduslikul alal. Ta on Ukraina NSV Ministrite Nõukogu aseesimees, NSV Liidu ja Ukraina NSV Ülemnõukogu saadik ja üks Ukraina Nõukogude Kirjan'ke Liidu juhtivaid tegelasi. Oma värsiraamatu «Inglismaa muljed» eest sai Mikola Bažan 1949. a. teistkordselt Stalini preemia.

Mikola Bažani luulet iseloomustab püüd filosoofiliste üldistuste poole, sügavmõttelisus ja poliitiline teravus. Ta on tõlkinud ukraina keelde arvukalt klassikalist ja Nõukogude rahvaste luulet, sealhulgas Šota Rustaveli poeemi «Kangelane tiigrinahas».

Jää kiidetuks päike!

Kui uhkelt, ülevalt, täis võimukust ja suurust
poeedi laupa nagu sära kaunistas
ta vaba rahva puhas armastus ja kuulsus —
see surematust andev allikas!

Kui ühtseks liitnud oma püüdlused ja meeled
on vennasrahvad — ei neid lahutada saa,
nad ülistavad oma vabas emakeeles
su hiiglast-laulikut, suur Vene, võimas maa!

Ta sõnad kiirtena, mis päiksest pääsnud lahti,
on helendamas laulus, sädelemas suus
küll eestlasel, kirgiisil, lätlasel, kasahhil,
grusiinlasel nad keelel nagu tervitus.

Karpaadi kaljudelt, Donbassi kaevandustest,
paleedest Dnepril ja Ukraina niitudelt
just nagu suure püha kaunistuseks
on kuulda puškinlikku kirgast värsikeelt.

Jäi alatiseks kodumaale temalt,
jäi jäägitult ta hinge püha püüd,
ning elusana tõusnud võidutsema
ta sammub meie kõrval tulevikku nüüd.

Ta sammub, päikse sõber, pimeduse võitja,
ja rahva tänu talle helendama jääb
ning vabad rahvad teele asunud on kõikjal,
ta värsid kustumatuks päranduseks käes.

Puškini sõna, mis ei sajandites kustu,
me maal on helendamas meie kõigi jaoks,
taas kõlab ta, täis kirge, armastust ja usku:
„Jää, päike, kiidetuks! Las pimedus nüüd kaob!"

Ukraina keelest tõlkinud V. Beekman

Märkmeid teatrikriitikast

Teatava ajavahemiku möödudes me hindame kriitiliselt saavutatut ja püstitame uusi nõudmisi kõigil kutsealadel. Meil toimuvad aruandvad kunstinäitused, iga ilmunud raamatut ja uut teatrilavastust arvustatakse. Ainuke aga, mis on jäänud peaaegu arvustamata, on teatriarvustus.

Esietenduse puhul ilmub ajalehes kaks-kolm teatriarvustust. Arvustuse hindamiseks on Tallinnas ilmunud ajalehed sõjajärgsel perioodil ruumi leidnud aga ainult paaril korral, 1948. a. pärast «Pravda» artikli «Ühest antipatrioottilisest teatriarvustajate rühmast» ilmumist ja seoses Eesti NSV Teatriühingu poolt 1952. a. nõupidamise läbiviimisega teatrikriitika olukorrast Eesti NSV-s.

«Pravda» artikli ilmumine, juhindumine partei poolt antud direktiividе järgi tõi uue kvaliteedi ka kohalikku teatriarvustusse. See võttis sule käest neilt, kes ei armastanud uut nõukogulikku, kommunismile minevat elu, see sundis mõningaidki revideerima oma teadmisi ja seisukohti ning avas tee paljudele noortele teatrikriitikutele.

Nimetatud nõupidamine näitas, et kohalik teatriarvustus ei ole veel kõigi oma ülesannete kõrgusel, et väga paljud arvustajad jätavad teatri tööd arvustades tähelepanemata, et need nõudmised, mida esitasid teatrile Stanislavski ja Nemirovitš-Dantšenko — milleks? mida? ja kuidas? — on maksvad ka teatri arvustamise kohta.

Nõupidamisest on möödunud kaks aastat. Jällegi järgneb esietendusele kaks-kolm arvustust, kuid puutumata on jäänud arvustus. Teatrikriitika mõõdupuuks, tema kvaliteedi hindajaks on olnud ainult kriitiku enesekriitika.

Kuivõrd tugev see on olnud?

V. Kingissepa nim. Tallinna Riikliku Draamateatri lavastuste kohta on möödunud hooaja jooksul kirjutatud neljateistkümne kriitiku poolt ligi kolmkümmend arvustust.

See näitab, et Tallinnas on olemas ja kasvamas küllaldane kaader sõnalavastuste hindamiseks.

Suur hulk ilmunud arvustustest tõendab, et selles kvantiteedis on ka tugevat kvaliteeti. Võib nimetada arvustusi, mis ei ole ainult lavateose ümberjutustused, vaid avavad selle sisu, arvustusi, mis on kirjutatud selleks, et aidata teatrit tehtud vigadest üle saada, lükata ümber ekslikke seisukohti ja teatrit populariseerida. Neis arvustustes võitleb kriitik esitatud tõekspidamiste ja nõudmiste eest, ühtlasi tõestab oma nõudmisi, ning teeb seda selgesõnaliselt, konkreetsete näidete varal. Säärased arvustused on H. Lumeti «Kevade» («Noorte Hääl» 21. III s. a.), O. Põlla «Kaotatud kirja» («Rahva Hääl» 25. VI s. a.) ja Ellingi «Kaotatud kirja» («Õhtuleht» 16. IV s. a.), A. Liivese «Kaitseingel Nebraskast» («Noorte Hääl» 13. X m. a.), «Nimesid nimetamata» («Noorte Hääl» 7. IV s. a.), V. Inseli «Maskeraadi» («Sirp ja Vasar» 19. II s. a.) lavastuste arvustused.

Esitada ühele lavastusele nõudmisi, et näidata, kuivõrd teater on autori ideed ja teost avanud, see on teatrikriitika üks ülesanne. Kriitika peamine ülesanne on aga teatri kujundamine. Teatri iga tööd tuleb näha arengus. Tuleb näha seda, et tänane praktika on eilsete kogemuste summa, seda, et lavastus on teatri teoreetiliste aluste, tema lavastajate ja näitlejate kujunenud ning kujuneva maailmavaate, tema loova kollektiivi loomingulise kreedo väljendus. Arvustusel ei tule seda mitte ainult näha ja fikseerida, vaid ka teatrit suunata. Niisamuti kui kunstiteoses, tuleb ka selle arvustamises anda konkretiseeritud üldistus. Teatrikriitika on lavastuse arstiteadus — see peab tegelema nii profülaktika kui ka retseptuuriga, ja kui vaja, ka kirurgiaga. Osa meie kriitikuid saab edukalt hakkama lavastuse esmaabiga, kuid ei tegele veel teatri kui terviku teadusliku raviga, ei tegele profülaktikaga.

Ainult paaril korral on V. Kingissepa nim. Tallinna Riikliku Draamateatri 1953/54. a. hooaja lavastuste arvustustes teatrikriitikud kiskunud oma pilgu lahti nähtud etendusest ja püüdnud vaadata möödunut ja seda seostada tulevaga.

A. Liives oma arvustuses «Maksakivide» puhul juhib tähelepanu sellele, et teatrikollektiiv ei loo uut kunstilist väärtust, vaid kordab vana, ei kasuta loomingulise töö kogemusi, vaid rutiini. «Kaitseingel Nebraskast» lavastuse arvustus näitab teatri poolikut tööd ja analüüsib sügavalt põhilisi osatäitmisi. Ainult ühel korral hooaja jooksul on arvustus vaadanud näitlejat tema arengus (Insel — «Kirglikkus kõrvuti kiretusega» «Noorte Hääl» 28. I s. a.). Kui siia lisada veel Ellingi kirjutus «Märkmeid teatrihooajast» («Õhtuleht» 26. VII s. a.), kus arvustaja mitte niivõrd hinnates ja seostades kui muljeid avaldades kirjutab Tallinna teatrite repertuaari palgest, teatri ühest näojoonest, siis on see kõik, mis teatriarvustusel on olnud ütelda teatri ilme kujunemise ja kujundamise protsessi kohta.

Teatri vaatamine arengus ei tähenda toimunud etenduste loetlemist ja ülesannete dikteerimist käesolevale ning järgnevale hooajale. See tähendab näha teatri töös, ühes lavastuses, kas või ühesainsas lavastuslikus momendis, ainsa näitleja mängus, nende loominguliste idude ja algete kristalliseerumist, mis on seal juba varem olnud, näha seda, kuidas pika loomingulise arengu tagajärjel teater, ka näitleja, astub oma loomingus uude kvaliteeti, või rasvub oma edus ja lakkab olemast looja.

Teater ja teatrikülastaja ootavad kriitikalt lavastuste arvustuste kõrval arvustusi, mis vaatleksid teatri tööd perioodiliselt selle ühest või teisest küljest, kõige selles peituva hea ja halva väljatoomisega.

Ilmunud kriitika näitab, et kriitik tahab sageli viiel joonealuse veerul arvustada võrdselt kõiki — dramaturgiat, lavastust, ilmtingimata kõikide näitlejate mängu ja etenduse tehnilist teostamist. Enamikul arvustustel puudub ühe või teise küsimuse primaat, ning seetõttu ülestõstetud küsimused kannatavad tihti pooliku lahendamise all. Vähe on Eesti NSV Teatriühingu kriitikasektsioon teinud meie teatrikriitika taseme tõstmiseks. Oleks soovitav, et arvustused arutataks läbi nii sektsioonis kui ka teatrites näitlejate ja kriitikute osavõtul.

Kas nüüd tahtest käsitleda kõiki probleeme või oskamatusest tungida ühe küsimuse sügavusse ja vaadata selle seost lavastusega — on meie teatrikriitika sageli ise sattunud rutiini. Ei ole liialdus, kui ütelda, et kümnest arvustusest kaheksa on kui mitte just «õekesed», siis vähemalt «poolõed».

Säärased on K. Uibo «Maskeraadi» («Õhtuleht» 20. II s. a.), V. Grossi «Eskaadri huku» («Rahva Hääl» 3. XII m. a.), Luige «Maksakivide» («Sirp ja Vasar» 21. V s. a.), H. Lumeti «Nimesid nimetamata» («Rahva Hääl» 9. IV s. a.) ja mitmed teised arvustused.

Halvim säärase arvustuse juures on see, et ta on igav. On nii endastmõistetav, et kui kriitikule midagi meeldib, siis tahab ta, et see meeldiks hulkadele, kui ta näeb tõe moonutamist, siis tahab ta tõe jaluleseadmist. Niisama mõistetav on, et oma tõde saame edukalt realiseerida, kui me seda peale ei sunni, vaid seda näitame ja tõmbame teisi kaasa samuti mõtlema kui meie. Seetõttu pole mõistetav see kiretu refereering, mis kannab meil sageli teatriarvustuse nime. Arvustus on looming. Arvustust peab kirjutama samasuguse tundega nagu näitleja loob osa, lavastaja lavastust — ülesanne peab vaimustama. Arvustust peab olema hea lugeda.

Niisama nagu teatrid sageli oma lavastustes jutustavad ümber kirjandusteoseid, jutustavad arvustajad ümber lavastusi. Säärased arvustajad teevad vastavalt oma professionaalsele oskusele kas õnnestunud või ebaõnnestunud kirjandusteose analüüsi ja järelduse, kuidas teater peab ülesande lahendama. Kuid hindama asudes nad lihtsalt konstateerivad, et see oli nii või see ei olnud nii. Säärased jutustava kriitika sümptoome võib märgata K. Uibo «Maskeraadi», O. Kruusi «Kevade» ja rea teiste lavastuste arvustustes. A. Liives arvustab korraga kahte «Kevadet» («Sirp ja Vasar» 12. III s. a.) ja ütleb «parem» või «halvem», «huvitavam» või «vähemhuvitav», «õigem» või «ebaõigem». Ta kirjeldab, kuidas mängis üks või teine näitleja, konstateerib, et lavastused olid oskuslikud, kuid samas ei põhjenda küllaldaselt, mispärast oli «parem» või «halvem», mida saavutas näitleja mängides kirjeldatud viisil või milles väljendusid lavastuste voorused. Ta kirjutab, et ühes lavastuses «... kipuvad kaks esimest pilti venima ja stseenide liitumises on üksikuid tühikuid». Mis aga tekitab «venimisi» ja «tühikuid», millised stseenid ja kohad need olid, seda ta jällegi ei ütle. Selline «õigem» või «ebaõigem» on omal kohal, kui etenduse muljeid annab edasi teatrikülastaja. Teatriarvustaja poolt aga pole selline käsitlus õige. Etendusse jäävad vead, mida kollektiiv töö käigus pole leidnud või suutnud kõrvaldada, need vead ja nende põhjused tuleb kätte näidata. Lavastus väljendab teatri seisukohta, kui see arvustajale ei meeldi, peab ta selle ümber lükkama.

On arvustusi, mis näitavad, et kriitik on kodus kirjandusküsimustes, tunneb teatritöö spetsiifikat ja on võimeline analüüsima, kuid püüab sageli hoiduda kedagi pahandamast.

Selline lähenemine esineb Luige «Maksakivide» ja H. Lumeti «Ankeedi» («Õhtuleht» 15. I s. a.) lavastuste arvustustes.

Poolteist joonealust pühendab Lumet «Ankeedi» tutvustamisele. Kuuele reale mahub see, milles ta näeb teose väärtust: «Näidendi süžee on küllaltki huvitav (minu sõrendused. M. P.) ja eluline. Sulid ründavad ausaid inimesi, et oma vigu ja häbitegusid varjata, kasutades selleks ära kunagist eksisammu inimese elus, mille viimane ausa tööga on hüvitanud.» Teose puudused mahuvad neljale reale. «Kahjuks on aga autor jäänud poolele teele peatuma ega ole näidendi viimistlustöid lõpuni viinud. Nii esineb näidendis veel süžeelist liigliha ja kompositsioonilisi lünki.» Lavastust vaadates vabandab arvustaja juba ette «... see, mis oli õnnestunud dramaturgil, jõudis lavalt ka vaatajani». Arvustaja väljendab end näitlejate osatäitmiste hindamisel «poole-suuga». «Meta Luts kasutas Maripuu kuju loomiseks püüdlikult sedagi vähest materjali, mis tal oli», «Nuude oli tuline, kirglik, printsipiaalne niipalju kui tekst seda lubas», jne. kuni kavalehe lõpuni. Milleks või kellele on tarvis seda neutraliteeti?

Kuid ka ainult kirglikkusest, palavast teatriarmastusest on arvustamiseks üksinda vähe. Me nõuame igalt kutsealalt teatavat tehnilist miinimumi. Näit-

EN ARHITEKTIDE LIIDUS

Tallinna Nõukogude Maja projekt. Autorid arhitektid M. Port, A. Kotli, A. Volberg, U. Tõlpus ja P. Härmson

Tallinna Nõukogude Maja projekti variantide arutlus

Tallinna keskuse väljaehitamisel on eriline tähtsus linna peaväljakule, Stalini-nimelisele väljakule püstitataval Nõukogude Majal. Märgitud hoone eelprojekti kohta (autor arh. O. Ljalin, kaasautor arh. P. Härmson) esines avalikkuses rohkearvuliselt kriitilisi märkusi ning toimus diskussioon ajalehes „Sirp ja Vasar", mille lõppkokkuvõttena eelprojektile ei antud rahuldavat hinnangut. EN Arhitektide Liidu ettepanekul kohustas Eesti NSV Ministrite Nõukogu Vabariiklikku Projekteerimise Instituuti „Estonprojekt" valmistama projekti variantlahendust, kusjuures arh. O. Ljalinil võimaldati edasi töötada põhivariandi täiendamisel.

30. septembril toimus EN Arhitektide Liidu ruumides uute lahenduste avalik arutelu, millest võttis osa üle saja arhitekti ja Tallinna töötaja.

Põhivariandi täienduste kohta andis ülevaate arh. O. Ljalin. Ehituse põhikuju masside osas ei ole oluliselt muutunud, kuid detailidesse on katsutud tuua endisest rohkem rahvuslikule ornamentikale põhinevaid motiive.

Teise variandi kohta, mille autoriteks on brigaad (koosseisus arhitektid M. Port, A. Kotli, A. Volberg, U. Tõlpus ja P. Härmson), andis seletusi arh. M. Port. Ta märkis, et autorid on säilitanud uues linna generaalplaanis esineva väljaku põhiidee, kuid on selle kujundusse ja hoonestusse toonud mitmeid uusi mõtteid, mis aitavad lahendust muuta selgemaks ja ülevaatlikumaks. Nõukogude Maja kavandamisel on autorid lähtunud väljaku ansambli kui terviku huvidest ning andnud ehituse massidele vastavad proportsioonid ja liigenduse. Uue hoone väliskujundusel on endisega võrreldes siluetsem ja maalilisem lahendus, mis võimaldab kujundada hoone välisilme lihtsamalt ja laconilisemalt. Hoone maksumuses on saavutatud üle 6 miljoni rubla kokkuhoidu, mille juures tööruumide pind on suurenenud üle 900 m².

Mõlema variandi analüüsimiseks määratud komisjoni seisukohti tutvustas arh. L. Haljak. Komisjon märkis ära, et mõlema uue projekti juures on märgata tunduvat edu võrreldes k. a. alguses kinnitamiseks esitatud lahendusega, kusjuures teise variandi autorid on väljaku hoonestamises, ehituse plaani lahendustes ja kohaliku ilme tabamises saavutanud hinnatavamaid tulemusi kui põhivariandi autor.

Enamik sõnavõtjaid leidis, et teise variandi autorid on peaväljaku hoonestamisprojekti täiendamisel lähtunud üldiselt õigetest printsiipidest. Tornehituse vajaduse allakriipsutamiseks loodud eelväljak Narva mnt. alguses on õigustatud. Hoone asend, põhimasside kõrgused ja torn Narva maantee poolses peaväljaku osas vastuvaidlemist esile ei kutsunud.

Aluseks lõpliku Nõukogude Maja projekti väljatöötamisel luges enamik sõnavõtjaid sobivamaks teist varianti, kusjuures tehti ka rida kriitilisi märkusi projekti kohta peaväljaku ja Nõukogude Maja arhitektuurilistes lahendustes.

Koosoleku juhataja arh. A. Käsper märkis toimunud arutelust kokkuvõtet tehes, et on taastatud kollektiivse töö põhimõte, mis on eelduseks selle küllalt raske ja tähtsa ülesande edukaks lahendamiseks. Arutelul saadud soovitusi ja kriitilisi märkusi tuleb autoritel arvesse võtta lõpliku projekti koostamisel. Arhitektuuri organid peavad otsuste tegemisel toetuma töötajate hulkade arvamustele.

V. Tippel,
arhitekt

---

lejalt me nõuame eluliste ja lavaliste kogemuste maksimaalset ärakasutamist, oskust töötada, oskust mitte ainult avada autori ideed, vaid ka seda ideed emotsionaalselt väljendada — tõlgituna lava keelde, tunnete ja nende väljenduste keelde, oskust karakteriseerida ja tüpiseerida. Ühe sõnaga professionaalsust. Sedasama professionaalsust on meil õigus nõuda ka arvustajalt.

On arvustusi, mis on täis teatrialast terminoloogiat: «tinglik», «teatraalne» jne., kuid nagu reeglina seisavad need sõnad valel kohal. Näiteks pahandab V. Gross «Eskaadri huku» puhul, et näitleja mängib teatraalselt, Liives räägib tinglikust teatraalsusest, jne. Ainult ühes arvustuses tehakse näitlejale etteheide, et ta tõenäolikkuse ohvriks oli toonud kunstitõe (Insel «Ankeedi» arvustuses).

On arusaamatu, miks just teatrikriitika püüab süvendada mõningate terminite ebaõiget, nende sisule risti vastukäivat kasutamist — püüab karistada kunsti tinglikkuse pärast. Tinglikkus on alati üks kunsti omadusi. Teatrit ei saa süüdistada teatraalsuses. Teatraalsus kuulub teatrispetsiifika juurde. Kellelgi ei tule mõttesse hakata süüdistama maalikunsti maalilisuses, luuletust luulelisuses, spordivõistlust sportlikkuses. Tuleb selgusele jõuda terminoloogias — leida ühine keel.

«Eskaadri hukku» («Õhtuleht» 21. XI 53. a.) arvustades kirjutab Liives: «Tõsi, näitlejad mängivad õigesti. Me usume neid kui tüüpilisi kangelasi kodusõja päevilt. Kuid tuues esile oma kangelaste tüüpilisi jooni, nende mehisust, võitlevust, aktiivsust jne., annavad osatäitjad nõrgalt edasi nende kujude individuaalseid jooni.» Kui näitleja lõi «tüüpilise kangelase» ja mängis õigesti, siis ei saanud see olla individualiseerimata, kui ta seda oli, siis näitleja loodud kuju ei olnud tüüpiline.

Samas arvustuses kirjutab Liives: «Kui realism, siis realism lõpuni» ja süüdistab teatrit realismist loobumises selle pärast, et lained uhuvad juba laevalage, aga veel on pardal mõned mehed. Tõsi, merel, hukkuval laeval oleks kõik nii sündinud nagu kõneleb Liives; veekeeris ja meeste paratamatu hukkumine. Teatri ülesanne aga ei ole näidata, kunas on õige aeg lahkuda vajuvalt laevalt, vaid kui sügav on kurbus laevastiku hukkumise üle ja kui palju see lein annab jõudu eelseisvaks ülesandeks — kodusõja rindest läbimurdmiseks. Arvustaja segab siin lihtsalt ära realismi ja reaalsuse mõisted.

H. Lumet kirjutab Minko näidendit «Nimesid nimetamata» analüüsides, et Karpo lavalt lahkudes on saanud õppust ja võib oodata tema tagasipöördumist ausate töötajate ridadesse, Diana aga jääb väikekodanlikku rappa. Antud näidendis võib lavastuse lõpplahendus olla Dianale ja Karpole kas hukkamõistev või amnesteeriv, kuid mitte kunagi ühele üks ja teisele teine, sest vastaval juhul ei saaks nad koos elu jätkata.

Selline kergel käel kirjutatud nõuanne paremal juhul jäetakse teatri poolt tähele panemata, halvemal juhul see desorienteerib teatrit.

Samuti kui laval igal teol, öeldud sõnal, väljendatud liigutusel ja seatud misanstseenil peab olema kindel eesmärk, kindel ülesanne, peab see olema ka igal kirjutatud lausel ja sõnal. Aga loeme:

«Kuid selles laiahaardelises üldistuse taotluses on **nagu midagi** liigset, **midagi liiga** rõhutatut. Näitleja **just nagu** kardaks, et ta osas peituvat ideed ei suuda esile tuua reaalsest olukorrast tingitud loomuliku tegevusega ning kaldub **paiguti** teatraalsusesse,» kirjutab V. Gross «Eskaadri huku» ühe osatäitja kohta. Mida hakkab arvustusaluse peale selle «nagu midagi», «midagi liiga», «just nagu» ja «paiguti» buketiga? Mitte midagi.

Pilgu heitmine ühe teatrihooaja arvustustele näitab, et siin on väärtusliku kõrval veel rutiini, sõbramehelikkust, esteetika vähest tundmist, vastuolulisust ja ebamäärast.

Suurel osal teatriarvustajatel tuleb veelkordselt läbi vaadata see arsenal, millega tema arvustajana võtab osa võitlusest homse teatri kujunemise eest.

M. Pohlak

„Šurale" RT „Vanemuises"

„Šurale" etenduselt lahkume teatava kaksiktundega. Tajume ühelt poolt häid eeldusi kõigiti mõjuva balletietenduse loomiseks: ballettmeistri, Eesti NSV teenelise kunstitegelase I. Urbeli head fantaasiat, oskust rikkalikult kasutada koreograafilisi vahendeid ilmekate tantsustseenide loomiseks, teose idee veenvaks avamiseks. Kuid põhiliselt hästi kavandatud lavastus ei pääse siiski täiel määral mõjule. Tekib teatav lõhe lavastaja püüdluste ja kunstilise teostuse vahel.

Milles on viga? Tundub, et küsimuste ring ei piirdu üksnes antud lavastusega. Oleme õigustatud ootama balletikollektiivi kasvu, edasiminekut varasemate õnnestunud lavastustega võrreldes („Romeo ja Julia", „Ebapeig", „Kalevipoeg", „Bahtšisarai purskkaev", „Vaskratsanik"). Selle asemel näeme aga paigaltammumist, osalt isegi tagasiminekut, mis panebki mõtlema.

Selle asemel et võidelda balletirühma järkjärgulise tugevdamise eest, lasi teatri juhtkond ja Kunstide Valitsus teda tegelikult aastate jooksul nõrgeneda. Mitmed heade eeldustega tantsijad, nagu I. Raksnevits, A. Petersons, A. Hanson, K. Saareke, U. Puusaag, J. Viirg, A. Kelder jt., on üle läinud „Estoniasse", järelejäänud väikesearvulisele balletikollektiivile (praegu on tantsijaid 20 ümber) pole loodud normaalseid arenemisvõimalusi.

Juba aastaid puudub balletirühmal treener-pedagoog. Selleta ei suuda kasvada ükski tantsurühma liige, kaasa arvatud ka erialase ettevalmistuse saanud Maie Maasik ja teine Leningradi Koreograafilise Kooli lõpetanu Galina Beljakova. Kahjuks tõendabki G. Beljakova praegune kunstiline tase, et kui hea kool balletiartistil ka oleks, läbimõeldud ja hoolika treeningu puudumisel ähvardavad teda loominguline seisak ja tagasiminek. Ka M. Maasiku arenemine oleks olnud kindlasti tulemusrikkam, kui teater oleks sellele mõelnud täie tõsidusega. Aastate jooksul on teatris võrsunud heade eeldustega noor tantsija Ülo Rannaste. Ilmne on, et teda on vaja abistada kunstimeisterlikkuse aluste omandamiseks. Mõneks ajaks tuleks teda suunata õppima. Samal ajal võiks teda asendada ajutiselt mõne „Estonia" tugevama meestantsijaga. Sedagi küsimust saaks Kunstide Peavalitsuse abiga lahendada. Meie balletikaadri kasvu eest hoolitsemist ei tohi ju piirata üksnes RAT „Estoniaga".

Et osaliseltki saada „Vanemuise" balletirühmale uut juurdekasvu, on teater omal jõul loonud sel aastal isetegevuslastest õpperühma. See on iseenesest muidugi väga hea, kuid sellest üksi on vähe. Teatri juhtkond ja Kunstide Peavalitsus peaksid astuma samme teatri balletirühma koosseisu suurendamiseks, teatrisse uute noorte jõudude suunamiseks, et ühtlustada ja tõsta balletikollektiivi taset.

„Šurale" lavastusega seoses tekivad ka teist laadi küsimused. Seda esmajoones balletilibretoga tutvudes. See on rajatud tatari muinasjuttudele, milles on püütud käsitleda suurt, heroilist teemat — rahva võitlust oma õnne eest. Olgugi et sellele paljudele balletidele ühisele põhiteemale on „Šurales" antud rahvuslik koloriit, on nii mõneski osas libreto autorid (A. Faizi ja L. Jakobson) vaesestanud süžeed, jätnud kasutamata tatari muinasjuttude rikkusi. „Šurale" süžee tundub liiga lihtsustatuna. Konflikt lõpebki tegelikult teise vaatusega, sest kolmas ega neljas vaatus ei too põhiliselt midagi uut eelnevale. Jääbki mulje, nagu seisneks balleti kogu sisu naiskangelase Süimbike kahekordses röövimises ja kahekordses vabastamises, mille jooksul temas tärkab armastus Ali-Batõri vastu. Vastuväiteid kutsub esile ka Ali-Batõri kuju iseloomustamine balleti libretos. Milleks oli vaja rahva jõu, julguse ja tarkuse sümboliseerijat — Ali-Batõri — muuta trafaretseks „printsiks" (jahimehe nimetuse all) väljaspool aega ja ruumi. On ju tatari muinasjutumaailm väga rikas lihtsatest inimestest, kes oma leidlikkuse, tarkuse ja kavalusega võidavad rahva vaenlasi. Ali-Batõri selline käsitlus süvendaks ühtlasi kogu balleti realistlikku ja rahvuslikku joont. Praegusel kujul põhineb aga balleti peakangelase karakteristika võitluses metsakolli Šuralega oma puhtfüüsilisel ülekaalul ja juhusel — metsatulekahjul.

Hõredavõitu libreto teeb tõsiseid raskusi lavastajale. Need peegelduvadki lavastuses. Kuna libreto loob kõige avaramad lavastuslikud võimalused teises vaatuses, pulmastseenis, jääbki see kõige rohkem kõlama tänu oma eredusele ja fantaasiarikkusele. Tegevustik on siin läbi põimunud huvitavate, omapäraste olustikuliste piltidega, tantsuliste pantomiimidega, mis nõuab lavastajalt tatari rahvusliku kunsti ja kommete tundmist, kõigilt esinejailt aga ka head väljendusvõimet. See vaatus on ühtlaselt köitev; lavastaja ei ole kaldunud kõrvale dramaturgilise terviku loomise eesmärgist. Mitmekesistes tantsulistes kompositsioonides, koloriitsetes ringmängudes elustuvad tatari omapärased pulmakombed. Kaunis oma jooniselt on stseen suure linikuga, kus Süimbike tundub puhkeva õiena. Palju mahlakat huumorit lisab sellele vaatusele kosjamooride tants, mille teostus jääb loomulikkuse piiridesse. Seevastu „operetlikuna" mõjub kosjamoori ja isamehe tants, eriti H. Drui „ülemängimise" tõttu. Tegevustikku on orgaaniliselt põimitud lasterühm, mis pulmapeoga hästi harmoniseerib. Küsitav on ainult teise lastetantsu (maskide) otstarbekus, pärast hoogsat meestetantsu ei jää see kõlama, venitab ainult tegevust.

Teise vaatuse mõjuvust aitab tõsta lavastaja suurepäraste kavatsuste ere teostus. Eriilmelised tantsud, mis on tehniliselt küllaltki nõudlikud, nagu meestetants, Ali-Batõri variatsioon, Süimbike ja Ali-Batõri pas-de-deux hoiavad alal pinget, on heas kooskõlas muusikaga, kaunid jooniselt ja loogilise arendusega. Kuigi tahaksime meestetantsu ettekandes (vibudega) näha veelgi suuremat jõulisust, pinget ja täpsust, kisub ta ka sellisena kaasa. Hästi tabab tantsurühm tataripäraseid iseloomulikke tantsulisi võtteid. Leidlikult on kavandatud Šurale ilmumine pärast pulmapidu, tema „kokkupõrge" peolt lahkuvate külalistega. Pingeline on stseen Süimbikega, kuigi vaatajale siiski ei selgu, kas linnuks moondumine toimub Šurale käsul või peab see sümboliseerima omaaegse tatari naise püüdu vabadusele (kui arvestada šariati alandavaid kütkeid).

Pärast efektset, haaravat teist vaatust tundub järgnevas lavategevuses langust. Kuid ka antud libreto piirides oleks võinud balleti finaal (IV pilt), mis on süžeeliselt teise vaatuse otseseks jätkuks, olla mõjuvam. See peaks ju kujunema tõeliseks apoteoosiks — hümniks vabadusele, helgete jõudude võidu, armastuse jõu ülistamiseks. Seda tajume aga poolikult. Kogu see pilt on rajatud peaasjalikult Süimbike ja Ali-Batõri tantsudele (adagio ja kaks variatsiooni), mis võrreldes samade peaosaliste tantsudega pulmastseenis, jäävad kahvatumaks. Need tantsud ei ava sügavalt kasvanud tunnete suurust ega paku põhiliselt midagi uut ka kompositsiooniliselt. Finaalis on küll kaasa tõmmatud osa massist, kuid näidatud on seda mitte niivõrd tegevuses kui dekoratiivses plaanis. Seegi kahandab finaali mõjuvust, eriti võrreldes tegevusrikka teise vaatusega.

Balleti süžee põhiline joon — võitlus Šurale vastu areneb I ja III pildis. Kolmas pilt ei lisa aga midagi uut esimese vaatusega võrreldes. Sündmustik toimub samas metsas, tantsude poolest on see isegi hõredam esimesest vaatusest, võitlusmoment Süimbike päästmise eest niisama trafaretne kui esimene kordki. Selle pildi üldist hallust ei päästa ka kunstlikuna mõjuv metsatulekahju.

Mis puutub esimesesse vaatusesse, siis on see dramaturgiliselt kui ka lavastuslikult palju täiuslikum kolmandast pildist. Dramaturgiliselt juba seetõttu, et siin saavad peategelased oma iseloomustuse, selguvad nende vahekorrad. Tegevustiku sõlmpunkt avaneb loogiliselt ja arusaadavalt. See vaatus on eriti tantsuline, rikas klassikalise balleti poolest. Kena, huvitava jooniga on lindude-tants, mille põhielementideks on lindude liigutusi matkivad koreograafilised võtted (kehahoiak, tiivalöögid jne.). Kooskõlas muusikaga on Süimbike soe ja lüüriline ballaad tütarlaste rühma saatel. Neidude tantsudele on ballettmeister oskuslikult andnud tatari rahvuslikku koloriiti, arendades seejuures karaktertantsu võtteid varvastel. Siin oleks ballettmeister võinud aga kasutada julgemini tatari rahvatantsu rikkusi. Kahjuks just siin, kus tantsud põhiliselt rajanevad klassikalise balleti alustel, ilmnesid kõige selgemini tantsurühma puudused, naisrühmal oli rohkesti kunstilisi vääratusi, isegi patustamisi elementaarsete tantsutehniliste võtete vastu. Enamikul rühma liikmeist on jalad sirutamata, tantsuliigutused ebaühtlased, ebapuhtad. Tantsurühm ignoreerib viiendat positsiooni, sooritades kõik liigutused ainult teisest positsioonist. See aga ei mõju kuigi esteetiliselt. Tantsurühmas unustatakse sageli, et tants ei koosne üksnes jalgade tööst, vaid sellest peab osa võtma terve keha, väljendusrikkad peavad olema käed, õlad, pea.

Esimeses vaatuses on mõningaid häirivaid momente, mida tuleb panna lavastaja süüks. Mitmel korral tekkis tegevustikku tühimikke. Lavastuses ilmnes ka ebakõla lüürilise, lindude lendu sümboliseeriva muusika ja laval toimuva — Šurale rabelemis-stseeni vahel.

Lavastuslikult kui ka teostuselt on vägagi vaieldav Šurale kuju U. Väljaotsa kehastuses. Šurales pole tunda rahvale vastandatud tugevat, õelat vaenulikku jõudu. Raske on mõista näitleja kavatsusi, niivõrd rabelevaks ja mannetuks jääb Šurale kuju. Tundub, nagu püüaks U. Väljaots vaatajaid naerma ajada — see aga kahandab veelgi konflikti mõju. Ka koreograafilisest küljest ei rahulda täiel määral Šurale tantsude seaded ega nende kunstiline teostus. Šurale kuju on näidatud liialt kitsalt, ühes plaanis; ta ei kasva lavastuse käigus (välja arvatud teine vaatus), teda iseloomustavad tantsuliigutused korduvad, teevad kuju monotoonseks. Iseloomulikud tantsulised liigutused võivad küll olla kuju koreograafiliseks „leitmotiiviks", kuid ka sellega on siin liialdatud. Pealegi on samad võtted juba rõhuvas osas tuttavad U. Väljaotsa loodud teistest kujudest (Trufaldino „Ebapeius", Sorts „Kalevipojas"). U. Väljaotsa juures on tunda ebaõiget tendentsi „kergemini läbi ajada". Raske on uskuda, et näitleja ei suudaks suurema osavuse ja puhtusega esitada oma tantse. Halb on, et tantsijal hakkab juurduma teatav „mugavustunne" — markeerimine täisjõulise ettekande asemel. Kõik need puudused Šurale kuju loomisel segavad lõpuks ka balleti põhiidee mõjulepääsu.

Ali-Batõri kuju, millele juba libreto pole andnud rahvakangelase tõelisi jooni, tundub ka lavastuses vaesestatuna. Ü. Rannaste kehastuses ongi see oma olemuselt trafaretne kangelane. Tema käitumisjoon jääb ebamääraseks juba algusest peale. Me ei taju Ali-Batõris nende meeleolude, tunnete tärkamist, millest on juttu balleti sisuseletuses (hämmastus metsa süngest ähvardavast ilust, võitlus maruga jne.). Üksikuid häid momente näitas Ü. Rannaste stseenides, kus ta oli võitleja. Need stseenid iseenesest oleksid aga pidanud olema hoopis jõulisemad, niivõrd tugevad, et saalis istujail oleks hakanud hirm oma kangelase saatuse pärast. Siin oli aga kõik etteaimatav juba niigi. Ü. Rannaste suurepärased eeldused on silmanähtavad. Ka selles balletis sooritab ta mitmeidki tehniliselt nõudlikke koreograafilisi võtteid kergelt ja puhtalt. Tema tõsted on kindlad. Kõige selle positiivse juures on selge, et Ü. Rannaste ajab seni põhiliselt läbi oma loomuliku andekusega, ilma tõsise õppimiseta ei saa temast aga professionaalset tantsijat. Tantsutehnilise baasi puudulikkus on põhjuseks, miks Ü. Rannaste hüpped, hoolimata nende näilikust efektsusest, pole küllalt intensiivsed; tal puudub „plié"-võtte kasutamise oskus — esineb eksimusi maandumises. Tantsija tähelepanu tuleks juhtida ka sellisele „pisiasjale" nagu lavalt lahkumine. Balletis ei tähenda „osas olemine" üksnes tantsu sooritamist. Ka lavalt äraminek on seotud dramaturgilise koega.

Süimbike osatäitja Maie Maasik on antud lavastuses ainus, kes suudab ballettmeistri-lavastaja kavatsusi täita kunstiliselt kõrgel tasemel. M. Maasik loob usutava kuju õrnast, kannatavast neiust-linnust, kelle ümbersünd ei toimu ilma sisemise ja välise võitluseta, kuigi seda oleks võinud anda veelgi varjundirikkamalt. Hästi mõtestatud on tema variatsioonid, adagio — kõiges avaldub kunstniku elamuslik suhtumine oma kuju loomisesse ja sündmustiku arengusse. Siiski esineb siin üks detail, mis mõjub segavalt, ebarealistlikult (seda juhtub ka mõnikord teistes lavastustes). On momente, kus süžee arengust tingituna peab toimuma vastaste kokkupõrge. Koreograafilise kunsti üheks levinumaks võtteks mees- ja naiskangelase kokkupõrke puhul on paaristantsu tõstevõte. Loomulikult ei tohiks vastaste „lähenemine" üksteisele langeda välja tegevustiku põhijoonest; vastupidi, seda tuleks ka mänguliselt põhjendada. Nii siingi: Süimbike peab põgenema Šurale eest — laval toimuv tegevus on aga vastupidine. Tantsutehnilisest küljest peaks M. Maasik erilist rõhku panema käteliigutuste suurema paindlikkuse, pehmuse (eriti I vaatuses), hüpetes aga suurema kerguse saavutamisele.

Paar sõna balleti muusikast. „Šurale" autori F. Jarullini muusika suurimaks vooruseks on väljendusrikkus, ilmekus, tantsulisus, rahvuslik koloriit. Tatari muusika on oma rütmilt väga erk, nõtke. Kõik see esitab orkestrile suuri nõudeid. „Vanemuise" orkester peadirigent A. Dolgušini juhatusel tuleb oma ülesandega põhiliselt toime. Kuid ka siin on „agasid", peaasjalikult tingitud orkestri väikesest koosseisust. „Šurale" muusika nõuab suuremat nüansseerimist, rikkalikumat kõlavärvide paletti. Selles suunas peaks orkester ka juhtima oma püüdlusi, et balleti partituuri täiuslikumalt lahti mõtestada. Seegi nõue tuletab veel kord meelde, et orkestri praegust koosseisu on vaja suurendada, esmajoones keelpillide rühma.

Rahule ei saa jääda „Šurale" lavakujundusega (V. Peil). Teise vaatuse pilt on üldiselt ilmekas, kuigi tatari küla oleks võinud olla koloriitsemalt antud. Omaette õnnestunud on finaali lavakujundus — taamal paistvad telgid. Stiililt erineb see aga liiga teisest vaatusest, millele ta peaks olema loomulikuks jätkuks. Tegevustikule ei vasta sugugi I ja III vaatuse üldpilt. Sünge, läbipääsmatu ürgmetsa, metsakolli elupaiga asemel on siin kunstnik maalinud tavalise metsapildi. Segavalt mõjub kahe vaatuse kestel tülleesriie, vähe on ära kasutatud valgustuse võimalusi.

Ja veel üks hoopis teistlaadi küsimus. Miks koostatakse nii hooletult kavalehti? Sellelt loeme: „1954. aasta suvel esitasid nõukogude balletikunstnikud suure eduga balleti „Šurale" katkendeid Pariisi teatripublikule, kes andis vaimustatud hinnangu esimesele tatari balletile" (lk. 6). Nõukogude balletikunstnikke ei lastud ju Pariisis esineda!

„Šurale" lavastusest kõneldes pidime paratamatult käsitlema rohkesti ka selle puudusi. Mitmeid neist saaks hea tahtmise juures suurema vaevata kõrvaldada, mitmed aga nõuavad järjekindlat, püsivat tööd. Põhiline seisab aga selles, et meie kunstielu juhtivad organid abistaksid „Vanemuise" balletikollektiivi, teeksid seda efektiivselt, nii, et kollektiivi töös võiks toimuda tõeline murrang.

Tartu töötajad armastavad oma teatrit, armastavad väga ka oma balletti. „Vanemuise" senine töö eesti balletikunsti arendamisel väärib igati, et temale osutataks tõsist abi ja tähelepanu. Sellega ei tohi viivitada.

N. Kuusik

Võrtsjärve ääres

Hommikuhämarus on lõpuks täielikult hajunud. Lainevallid rulluvad üle kivimürakate, haarates kaasa rannaliiva ja kiviklibu, et paisata seda üles ja ülespoole. Tundub, et just nüüd tormavad vahutavad vood siinsamas asuvale kartulipõllule ning kolhoosnikute töö ja vaev muutub olematuks. Ei laineta ega mühise ainult järv. Isegi neli hiigelmändi kummarduvad tugevast tuulest surutuna maa poole. Ja puudelt pudenev kuiv oksarisu kaob tolmukübemetena avarate põldude kohale. Samas, puude kõrval, seisab aga kuus presentkuubedes kalurit. Nad lõikavad õlgadega tuult ja vaatavad liikumatult rahutule järvele.

Morn sõnatus muutus lõpuks väljakannatamatuks ja Oskar Mardi karjus läbi tuulevihina kaaslastele:

„Kust sihuke välja kargas!"

„Kirdest lõõtsub!" tähendas Martin Tasa rõhuga.

Martini ilme muutus kuidagi uljalttigedaks, kui ta hetkelise pausi järel lisas: „Tulgu Peipsi mehed ja vaadaku. Ei ole see meiegi oma mingi talleke!"

Martin, kaluribrigaadi brigadir, on teistest tüükam. Alatisest järvelolekust on tal nägu pronksitaoliseks parkunud. Ta on praegu kahekordselt morn. Brigadir peab otsustama, kas minna järvele ning katsuda kõigest hoolimata võrgud päästa, või jätta need saatuse hooleks ning jälgida kaldalt vete rahutut möllu. Võrgud on uued, kaproonist! Martin on järvel olnud ka halva ilmaga. Aga praegu?

„Vabandad, otsid põhjusi, mida esimehele ütelda," mõtles Martin samas. Ta pööras tuulele selja, laskus kükakile ning süütas mitme katse järel suitsu. Ja siiski pidi Martin tunnistama, et seekord on järv liiga rahutu. „Oleks paadidki suuremad. Võrgud pandi ju järve ainukese saare juurde, siiapoole kallast. Saar on ikkagi võrkudele kaitseks. Lootust on kaks kahe vastu. Ainult sinnajõudmine? ... Paadid ju! ..."

Martin vaatas sõnatult meestele otsa. Oskar aimas, mille üle brigadir arutab ning lausus: „Pole seal vist juppigi leida. Ja see lainetus ... Sihukest ma ei mäleta!"

Brigaadi parim kalur Richard Aoveer noogutas: „Sant värk! Oleksime ööseks saarele jäänud, nagu suvel, ja võrgud oleksid samahästi kui käes!"

Tõsi, saarele nagu suvel! Sellele mõtlesid nad ju südames kõik. Richard ütles selle siis välja. Ta toonis oli nii enda kui ka teiste süüdistus. Saarele ei jäädud lihtsalt sellepärast, et oli külmavõitu ja öö tõotas veelgi halvemat. Igal sügisel oli see nii olnud.

Martin tundis, kuidas tal veri pähe tõuseb. Ta oli nagu teised, ja sõudis kaldale, sooja koti peale. Ainult teda, brigadiri, tuleb süüdistada. Vabandused, et niisugust ilma ei oodatud, ei maksa krossigi.

„Kas siis tõesti võrgud kuradile lendavad! Sellest hoolimata, et saare varjus vaiksem on," vasardas Martini ajus. Saar! ... Saar! ... Kas ta korra mitte samasuguse lainetusega järvele ei sõudnud? ...

See oli üle kümne aasta tagasi. Ta oli siis vilets kalamees viletsate võrkudega. Ühel õhtul jättis ta võrgud järve, saare juurde, sinna, kuhu eile kolhoosigi omad. Hommikul puhus samuti kirdetuul. Järv vahutas nagu praegugi. Seal, seitsme kilomeetri taga olid aga tema võrgud. Ta ei arutanud siis kaua, lükkas paadi lainetesse ja sõudis võrkude poole. Sõudis! See on lihtsalt öeldud. Ta võitles iga meetri eest, kuid liikus siiski edasi. Martin tundis sellel päeval ennast kuningana — võrgud päästeti viimasel tunnil.

„Oma võrgud tõin ära, aga praegu? ... Kas ma siis tõeline kolhoosnik ei olegi?" küsis endalt Martin, astus suurte sammudega kaldale tõmmatud paatide poole ja hõikas teistele:

„Sõuan võrkude juurde! Kunagi tõin sealt võrgud samasuguse järvega!"

Mehed vaatasid Martinile tummas imestuses järele. Brigadir pani aga käed paadi külge ning tõukas seda kogu jõuga järve poole. Juba viskas ta paati mõlad.

„Läheb!" noogutas Richard. „Pole siin minulgi asja," lõi ta käega ning ruttas samuti paatide poole. Ja siis liikusid paigast ka teised.

Kui Martin nägi, et kogu tema väike brigaad teeb ettevalmistusi järvele minekuks, jäi ta hetkeks seisatuma.

„Mul pole õigust neid kõiki," arutas brigadir kiiresti ning tegi korralduse:

„Jätke oma paadid! Võtan kaasa ainult Richardi ja sõidame üheskoos, minu paadis!"

„Kardad meie pärast! Kahekesi läheb raskeks!" vaieldi brigadirile vastu.

„Nii jääb!" lausus Martin karmilt.

Mehed jäid vait. Richard tuli brigadiri juurde. Nad tõukasid paadi voogudesse ja hakkasid sõudma. Sellise ilmaga purjede ülestõmbamine ei tulnud kõne allagi.

Laine oli erakordselt kõrge. Kuid see oli ainult pool hädast. Kogu aeg tuli sõuda pooliti vastu tuult. Martinil oli tunne, et kuidas ta end ka ei pingutaks, jõuavad nad edasi ainult millimeetri haaval. Heitnud pilgu kaldale, nägi brigadir, et kallas oli siiski juba kaugemal, nii kaugel, et sinna jäänud seltsimehed tundusid väikeste poisikestena.

Martin ei arvestanud enam, palju nad edasi jõuavad. Ta sõudis ja sõudis ega pannud tähele sedagi, kuidas nende paat pisikese munakoorena üles ja alla kiikus ja iga laine neid enda alla matta ähvardas. Talle meenus nüüd veel selgemini, kuidas ta kunagi sama saare juurde võrke päästma ruttas. Praegu pole aga tegemist oma, pole tegemist isiklike võrkudega, vaid kolhoosi, nende ühisvaraga. Mida nendest mõeldakse, kui nad uutel võrkudel, mida juhatus nii energiliselt taotles, hukkuda lasevad. Üteldakse lihtsalt:

„Käpardid! Pühapäevakalamehed!"

Laine tõstab paadi kõrgele, kuid hetk hiljem langeb see kivina kuristikku. Üle paadi ääre pahvatab tublisti vett. Richard kühveldab seda paadist välja, ta on üleni märg. Kogu aja jooksul pole paadisolijad üksteisega sõnagi vahetanud. Nad teavad oma ülesandeid niigi. Martin pingutab, kuid ise mõtleb ta kolhoosile ja see annab talle uut jõudu. Kuidas see oli talvel? Kolhoosi tootmisplaani valmimise ajal läks ta esimees Ermi juurde ning pahandas:

„Alahindate meid, kõiki alahindate!"

„Midagi ei saa aru," kehitas esimees üllatunult õlgu.

„Pange kaluribrigaadile tonnikesi juurde. Ega me õngedega ja kahvlitega kalu püüda taha," selgitas Martin. „Pange juurde ja juhatus peab siis ka rohkem püügivahendeid muretsema!"

„Vaata, kuhu vähid on pugenud," muigas esimees ja nõustus: „Seni on kalapüüdmine meile tõesti ainult pisikeseks kõrvalharrastuseks olnud. Nõus! Ajame asja laiemaks!"

Brigaadi kalapüügiplaanile lisati tõepoolest tonnikesi. Esimees ei vedanud alt: tehti uusi paate ja muretseti ka teisi püügivahendeid.

Martini mõtted katkesid.

„Ahoi! Pool maad on läbi venitatud!" kuulis ta Richardi ootamatut, lõbusat hüüdu.

Richardit silmitsedes pidi Martin ühtaegu imestama ja muigama. Maismaal ärritub Richard kõige tühisemategi põhjuste üle. Kuid järvel on ta rahulik ja äparduste puhul heidab tavaliselt nalja.

Martin jätkas oma mõttelõnga sealt, kust see enne katkes.

„Kaluribrigaadi nüüd juba arvestatakse," arutas Martin ning muutus erksamaks. Pearaamatupidajal polnud enne tema jaoks aega. Nüüd ta küsib aga ise: „Lao välja oma tahtmised!" Miks ta siis lahke olema ei peaks, kui ainult möödunud nädalal kanti kala arvel sissetulekute raamatusse ilusad tuhandekesed.

Talle tuli ootamatult meelde hiljutine jutuajamine kolhoosi esimehega. Raamatupidamine oli just kokkuvõtte lõpetanud. Sellest tuli välja, et kaluribrigaad oli ka kolmanda kvartali püügiplaani tugevasti ületanud.

„Tonnikesi oleks pidanud rohkem lisama," muigas esimees. „Mulle tundub, et see plaani täitmine läheb teil liiga hõlpsalt."

Brigadiri silmad pildusid sädemeid. Ta rääkis: „Teab seda kergust nüüd ... Aga püüame kolhoosile tänavu järvest uue juhatusehoone, pool klubi või midagi muud säherdust suurt ja rasket."

Laua taga töötav arveametnik, kuulnud Martini sõnu, oli valmis naerma pahvatama ning keelel oli midagi naljakat. Nähes aga brigadiri tõsist ja innukat nägu, hoidis ta end tagasi ning pistis nina arveraamatusse.

Kolhoosi esimees Erm surus aga Martini kätt ja lausus: „Soovin selleks õnne. Sissetulekud kalast suurenevad ja pole te juhatusehoonest praegugi kaugel."

Martin silmitses hetkeks aerutava Richardi vimmas selga. Talle tundus millegipärast, nagu oleks tuul vaiksemaks ja laine madalamaks jäänud.

Brigadir pööras pea ja vaatas üle õla paadi ninast ettepoole. Saar oli üpris lähedal. Püüdes lainetaval veepinnal võrgumärke tabada, tundis kogenud kalur, kuidas ta süda kõvasti lööb.

Võrgud! Võrgud on alles, vähemalt osa, kindlasti suurem osa. Nad jõudsid siiski õigel ajal!

Martin ei mäleta hästi, kuidas see kõik toimus ja millise pingutuse hinnaga, kuid nad tõmbasid järvest välja võrk võrgu järel. Ühtekokku viidi saarele mitu paaditäit võrke. Osal oli võrgulina kannatada saanud, aga see oli väike häda.

Järv hakkas rahunema alles kella kahe ajal ja kolmeks võis olukorda normaalseks pidada. Varsti jõudsid kohale ka teised kalurid; purjede abil olid nad jõudsalt vett kündnud. Enne kui pimenes, olid võrgud parandatud ja uuesti järve tagasi viidud.

Kaldal sai Martinile osaks suur üllatus. Teda ootas seal kolhoosi esimees Erm. Esimees oli juba väliste tundemärkide järgi tujust ära.

„Noh, päästja! Vedasid ennast sellest supist siis ikkagi välja," lausus esimees pahuralt.

Martin arvas, et esimees ainult võrkudele mõtleb ning tähendas toonil, milles oli peidus rahulolu: „Viimseni! Parandasime võrgud ära ja uuesti järve!"

„Sina, päästja, kuula nüüd tähelepanelikult ja pea eluaeg meeles: kui selliseid juhtumeid veel kordub, tuled minu juurde ja siis alles otsustame, kas järvele sõita võib või ei!"

„Kuidas? ... Aga võrgud ..." kogeles Martin üllatunult. Ta taipas alles nüüd, mida esimees tõeliselt mõtles. Tuli välja, et tubli käepigistuse asemel saab ta isegi tõrelda. Martin kogus end aga ruttu ning lausus muiates:

„Kas sinu juurde mõni brigadir on tulnud nõu küsima, et kas külvata hästi või lasta niisama halvasti?"

„Targutad veel," torises esimees. „Siin on hoopis teine asi. Inimeste elud, saad aru, elud. Võrke me aga saame, pole vaesed!"

Martin tundis, et teda valdab ülemeelikus ning ta lausus: „Tahame ju järvest uue juhatusehoone välja tõmmata, või pool klubi. Ise lubasid veel aidata. Võrkude asjas aga ära hoople. Tead ise, kui keeruline neid saada on."

„Tahad mingisugust uljast noorukit, kangelast mängida," oli esimees endiselt rahulolematu. „Vähe sellest, et enda, kuid sa viisid ka teise inimese elu hädaohtu. Meie paadikesed pole sellise ilma jaoks!"

„Siis oled ka sina uljas kangelane!" lausus Martin rahulikult.

„Mina?"

„Just sina. Töötasid Elva rajooni põllumajandusosakonna juhatajana. Septembripleenumi otsust sa aga ära ei läbenud oodata. Tulid juba enne seda siia, Valguta kolhoosi esimeheks. Asjad olid meil siis kõige viletsamad. Eilne viimane kolhoos on täna aga Elva rajooni esimene. Kõik muudkui pressivad. Kas siis meie väike kaluribrigaad peab sabas sörkima? Noh, teistel on rahulikum amet, meil rahutum. See ei tähenda aga midagi. Igaüks täitku oma ülesannet. Kalurina ei võinud ma teisiti teha kui tegin. Sina räägid aga minuga nagu põllumees, mitte nagu kalur!"
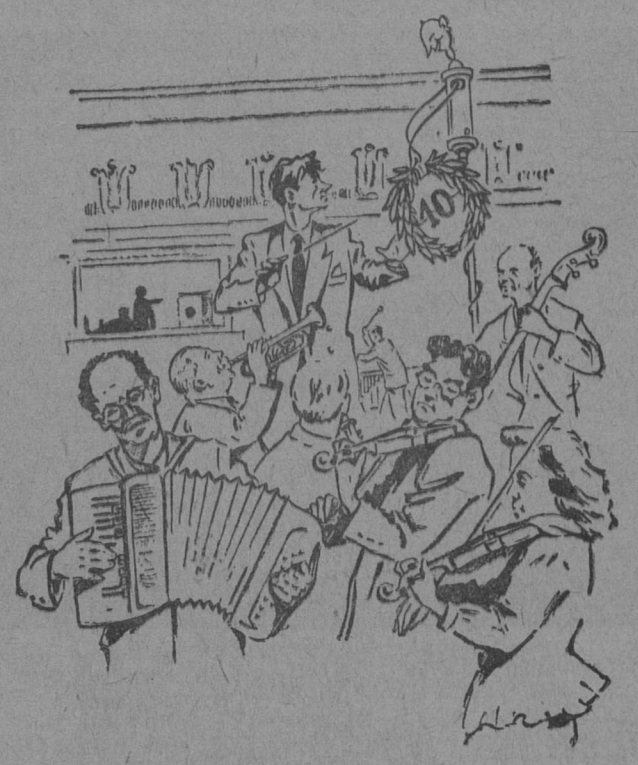
Martinilegi oli oma kõneohtrus üllatuseks, kui ta lõpetas.

„Ah sind küll!" imestas esimees. „Peale kõige muu oled sa veel osav kõnemees."

Oli juba pilkane pime. Kolhoosi esimees ja kaluribrigaadi brigadir läksid rannast üles, põldudevahelisele teele ja nende vestlus muutus rahulikumaks. Rahulikult pühkisid ka Võrtsjärve lained madalat liivast randa, ulatamata mändide juures olevate kivideni. Seal väljas järvel olid aga võrgud. Järgmise päeva hommik peaks tooma rikkaliku loomuse.

A. SIIVAS

Orkestri juubel

E. Lehise sõbralik šarž

Neil päevil tähistas Eesti Raadio estraadiorkester oma tegevuse kümnendat aastapäeva. 1944. a. sügisel, kohe pärast Tallinna vabastamist, asus kodumaale tagasijõudnud Raadiokomitee kohandama oma tööd vastavalt uutele tingimustele. Sõjapäevil tagalas tegutsenud sümfooniaorkestri kõrvale loodi siin teise muusikalise kollektiivina estraadiorkester, mida esimestel kuudel juhatas helilooja Leo Tauts. Pärast L. Tautsi siirdumist otsesele loomingulisele tööle kutsuti estraadiorkestri dirigendiks Rostislav Merkulov, kelle juhtimisel kollektiiv on töötanud tänaseni.

Möödunud kümne aasta jooksul on orkester eetrisse saatnud ligikaudu 1500 kontserti, populariseerinud parimaid nõukogude laule ja estraadimuusikat, samuti rahvademokraatiamaade heliloojate loomingut. Rohkesti on orkester esinenud ka avalikkuse ees: Moskva, Rila ja Tallinna kontserdisaalides, sõjaväeosades, rajoonide rahvamajades, haiglates, agitpunktides, pioneerilaagrites ja mujal. Teenete eest šeflustöö alal anti orkestrile 1948. a Üleliidulise Ametiühingute Keskнõukogu ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Kunstide Komitee poolt aukiri.

Kollektiivi loomingulise töö intensiivsusest kõneleb tema kasv vähenõudlikust tantsuorkestri ilmet kandvast ansamblist mitmekülgse ja painduva estraadiorkestrini. Jooksva repertuaari täiendamisega tegelevad ka mitmed orkestrilikmed. Nii on estraadi- ja tantsumuusikat kirjutanud R. Merkulov, Ü. Raudmäe, V. Ojakäär ja H. Kulm. Tihti juhatab kontserte noor dirigent, orkestrililge H. Orusaar.

Laiemalt tuntud interpreetide V. Õunapuu ja A. Karjuse kõrval töötab orkestris veel rida tugevaid instrumentaliste, keda tihti rakendatakse solistidena: E. Kitsemets, G. Neeme, V. Radamus, E. Annus, I. Kureniit jt.

Aastate jooksul on suurendatud orkestri koosseisu, mis on avardanud repertuaari ja loominguliste võimaluste skaalat. Tihedalt on orkestri töö seotud arvuka laulusolistide perega, kellest paljud praegu tunnustatud kunstnikud — Georg Ots, Viktor Gurjev jt. — alustasid oma esinemisi raadios ja kontsertidel just koos Eesti Raadio estraadiorkestriga. Orkestrit on juhatanud ka külalisdirigendid A. Stepanov, V. Järvi ja L. Tauts.

VASTUSED JA VASTUKAJAD

Patareivastuvõtjatest ja kuivpatareidest

Toimetusele saabus Eesti NSV Kaubandusministeeriumi Tööstuskaupade kaubandusvalitsuse juhataja asetäitja sm. E. Põrki kiri, milles vastatakse «Sirbis ja Vasaras» 16. septembril s. a. avaldatud Ü. Helimetsa (Tõrva rajoon) kirjale «Miks pole müügil patareivastuvõtjaid» ja lugeja S. Sõmeri (Loksa rajoon) kirjale kuivpatareide ostuvõimaluste piiratusest.

Kirjas märgitakse, et ETKVL-ile 1954. aastaks eraldatud patareivastuvõtjate kogus ei rahulda veel maaelanikkonna vajadusi. Kuivpatareisid on eraldatud ETKVL-ile 1954. aastaks küllaldaselt, kuid hankijad-tehased ei ole väljastanud õigeaegselt ettenähtud koguseid. ETKVL on saanud tehasteilt kinnituse, et hankimata jäänud kogused saadakse kätte IV kvartali jooksul. Üldse lähevad need kaubad müügile põhiliselt maakaubandusvõrku, Tallinnas on neid müügil üsna vähesel arvul. Tallinna Tööstuskaubastu on veel komandeerinud vastutava töötaja Leningradi ja Moskva nende kaupade täiendavaks ostmiseks.

Eelkooliealiste laste laulikust

M. Terri koostatud „Eelkooliealiste laste lauliku" ilmumine rõõmustab igati lasteaia töötajaid.

Tundsime ammu puudust sellise raamatu järele, mis sisaldaks lihtsaid laule meie väikestele lastele. Tihti laulavad lapsed täiskasvanute laule, mis mõjub aga kahjustavalt nende hääleorganile. Käesoleva raamatu ilmumine võimaldab pakkuda lastele jõukohast lauluvara.

Laulik on küllaltki kogukas. Selles on mitmekesistel teemadel lastele lähedasi laule. Viisilt lihtsad ja kergesti õpitavad, on nad loodud peamiselt rahvalaulu ainetel. Koostaja lähtub kõige algelisematest helidest, mida laps oma ümbruses kuuleb. Laps hüüab oma ema. Ta hüüab teda terts intervallis. Sellele intervallile on ehitatud lauliku esimene meloodia — „Meistrimees". Aegamööda järgnevad teised intervallid. Laste hääleulatus on väga piiratud (suur sekst). Nende väheste võimaluste juures on sm. Terri näidanud leidlikkust viiside loomisel. Viisid on suuremalt osalt õnnestunud. Laste seas on juba armastatuks saanud „Lasteaia laul", „Töölaul", „Kütt ja jänes" ja veel palju teisi. Üksikud viisid aga tunduvad veidi monotoonsetena („Rukkipõllul").

Laulik sisaldab ka meie heliloojate ja vene autorite laule (viimased kogust Н. А. Метлов. «Песни для дошкольников»).

Uldiselt on tõlked rahuldavad, välja arvatud mõned üksikud. T. Vilkoretskaja laulus „Paistab jälle päike hele" ei vasta näiteks sõna rõhuline osa takti rõhulisele osale. Teise salmi 5-ndas taktis langeb rõhk sõna lõpule („kõrgele"). Ka pole mõnes tõlkelaulus küllalt silmas peetud sõnade riime (A. Aleksandrovi „Kes see meil on armas", V. Karasjeva „Talv").

Paljudele viisidele (rõhuvas enamikus M. Terri omadele) on meie heliloojad andnud õnnestunud saated. Neist võiks esile tõsta: A. Velmeti „Näärivanale", E. Arro „Lasteaia laul", E. Aarne „Sõit", „Artelli töölised", L. Austeri „Luiged", G. Podelski „Peotants" jt. Enamik eelmänge ei lõpe aga laulu alustava algtooniga. See on üldiseks puuduseks nii eesti- kui venekeelsete eelkooliealiste laste laulikute juures. Väikese lapse tonaalsuse tunne pole veel niivõrd arenenud, et ta alati suudaks õigesti laulu alustada. Temale tuleb laulu algtoon ette mängida. Antud juhul enamik laulude eelmänge seda ei võimalda.

Osa laulude saateid on ka eelkooliealistele lastele raskelt harmoniseeritud, sisaldavad liiga palju dissoneerivaid akorde, nagu A. Velmeti „Näärivanale", „Kerimine", „Kits ja laps", „Loomade pidu", A. Sõbra „Kiigelaul" jt., liiga keerukaks (topelt tertsid) on aetud saade L. Austeri „Eesti polkas". Lasteaeda ei valita ju lapsi nende musikaalsuse järgi, seal on lapsi kõige erinevamate eeldustega. Väheste muusikaliste võimete juures dissoneeriv muusika ainult segab. Lapse laulu peab saatma lihtne ja selge muusika. Meie eesmärgiks on ju õpetada kõiki lapsi laulma, mitte ainult andekatega tegelda.

Ka puuduvad laulikus pildid, välja arvatud kaanepilt. Paljudes lasteaedades on üsna suuri pildikollektsioone, mille abil selgitatakse lastele lauludega seoses olevaid uusi mõisteid. Mitte kõikides lasteaedades, eriti aga uutes lasteaedades, pole küllaldaselt illustreerivat materjali. Pildid laulikus võiksid ka selle lünga täitmisele kaasa aidata.

Uldiselt on „Eelkooliealiste laste laulik" õnnestunud teos. Jääb ainult soovida, et selle järgmise väljaande puhul kõrvaldatakse veel esinevad üksikud vead.

A. Roomere,
2. ja 37. lasteaia muusikaline kasvataja

Valmistutakse laulupeoks

Eesti NSV Tööndusкooperatsiooni Kultuuribaasi Viljandi klubi rahvapilliorkester O. Otsa juhatusel 1955. a. laulupeo repertuaari õppimas.

Viljandi 2. seitsmekl. kooli muusikaskoor, kes õpetaja S. Maasingu juhatusel sai möödunud õppeaastal rajooni pioneeride lauluvõistlusel esikoha, õpib laulupeo laule.

EN Heliloojate Liidus

EN Heliloojate Liidu kahel viimasel arutluskoosolekul tutvuti C. Kreegi segakoorilauluga „Unes nägin" (Anna Haava tekst), V. Tarkpea klaveri- ja viiulipaladega algajaile ning muusikaga, mille ta lõi šefluskorras Valga Pioneeridemaja nukunäidendi jaoks.

Soojalt võeti vastu H. Lepnurme uus teos — variatsioonid viiulile ja orelile.

EN Kunstnike Liidus

Praegu Kunstihoones toimuv raamatugraafika näitus lõpeb 16. oktoobril s. a. Näituse arutelu korraldatakse 12. oktoobril k. 18, kus ettekannetega esinevad parimad selle eriala tundjad.

24. oktoobril avatakse Kunstihoone näitusesaalides 1954. a. vabariiklik kunstinäitus, kus aasta töö aruandega esinevad maalijad, graafikud, skulptorid, tarbe- ja teatrikunstnikud. Tööde vastuvõtt NSV Liidu Kunstifondi EVO näituste sektoris algab juba 15. oktoobril s. a., žürii esimene istung on kindlaks määratud 18. oktoobrile. Žürii koosneb Eesti NSV Kultuuriministeeriumi, EN Kunstnike Liidu, Tallinna Riikliku Kunstimuuseumi ja Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi esindajatest, esimeheks on R. Sarap.

Ideekavandite võistluse tulemused

Eesti ajaloolis-revolutsioonilisel temaatikal korraldatud maaliteoste viimistletud ideekavandite võistluse žürii oma koosolekul 5. skp. vaatas läbi võistlusele saabunud 9 maali ideekavandid. Žürii otsustas esimese preemia välja andmata jätta ja välja anda kaks teist preemiat à 2000 rbl. suuruses ideekavandeile „Seltsimees Sõrmus" ja „Mõisatallis". Mõlema autoriks osutus maalikunstnik Ants Viidalepp. Kolmanda preemia asemel otsustati välja anda üks ergutuspreemia 750 rbl. suuruses ideekavandile „V. Kingissepp Punakaardi staabis Tallinnas 1917", mille autoriks osutus möödunud kevadel Leningradi I. Repini nim. Kunstiinstituudi lõpetanud kunstnik Konstantin Mihhailov.

Kunstinäituse arutelu

Üle 36 000 külastaja on Riiklikus Kunstimuuseumis vaadanud E. Dückeri ja O. Hoffmanni teoste näitust.

8. oktoobril k. 19 toimub Riikliku Kunstimuuseumi saales näituse arutelu, kus muuseumi teaduslikud töötajad M. Jassman ja L. Viiroja kõnelevad kunstnike loomingulisest teest ja nende kohast eesti realistliku kunsti ajaloos. Sõnavõttudega esinevad ka mitmed kunstnikud ja kunstiteadlased. Arutlusest osavõtt on vaba kõigile kunstihuvilistele.

Õppetöö algus Eesti NSV Riiklikus Kunstiinstituudis

Algas uus õppeaasta meie maa kõrgemates kunstiõppeasutustes. Eesti NSV Riiklikus Kunstiinstituudis alustasid koos endiste üliõpilastega õpinguid mitmesugustel kunsti- ja tarbekunstierialadel 22 käesoleval aastal esimesele kursusele vastuvõetud üliõpilast.

Täienenud on ka instituudi õppejõudude read: uuest õppeaastast asuvad pedagoogidena tööle Leningradi I. J. Repini nimelise instituudi aspirantuuri lõpetanud noor skulptor — kunstiteaduste kandidaat O. Männi ning sama instituudi maalifakulteedi lõpetanud K. Mihhailov. Dotsent J. Püttsepp, kes seni oli rakendatud Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi Tartu osakonnas, asub nüüd tööle Tallinnas.

MEILE KIRJUTATAKSE

Korterite asemel tühjad lubadused

Kümme aastat on möödunud sellest, kui Pärnu teater pärast hitlerlaste väljakihutamist oma uksed avas. Selle aja jooksul on teatris palju muutunud. Teatri kunstiline kollektiiv on tugevnenud ja kasvanud, täienenud noorte andekate näitlejatega. Aasta-aastalt on tõusnud ka lavastuste kunstiline tase. Möödunud kümne aasta jooksul on teatris lahendatud palju küsimusi, üle saadud paljudest muredest ja raskustest, isegi kõige suuremast murest, mis aastaid vaevas teatritöötajaid — külastajate vähesusest. Nüüd mängitakse tavaliselt täissaalile. Rõõmustav on see, et ka Pärnu elanikkond on hakanud armastama oma teatrit.

Ent üht küsimust pole Pärnus ka kümne aasta jooksul suudetud lahendada — see on teatritöötajate elamistingimuste parandamine. Aasta-aastalt on Pärnu Elamutevalitsus andnud teatritöötajaile küll individuaalselt, küll teatri juhtkonnale lubadusi elamispinna võimaldamiseks, kuid lubadustele pole järgnenud tegusid. Praegu on üle kümne teatritöötaja täiesti ilma korterita, ja enamik neist elab teatrimajas — garderoobides ja teistes tööruumides, millest teatril on tegelikult suur puudus. Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kunstide Peavalitsuse poolt viidi tänavu Pärnu teatrisse üle teatriinstituudi lõpetanud noor näitleja Maret Simmo, kuid ka temale pole korterit anda, ning paratamatult tuleb talle elamispinda leida niigi täiskiilutud teatrimajas.

Ka paljude linnas kuidagi elunevate teatritöötajate elamistingimused pole kuigi kiiduväärt. Näiteks väga viletsates tingimustes elavad teatriinstituudi lõpetanud noored näitlejad Õie Maasik ja Astrid Pirn, näitleja Ilmar Märks, elektrik Vallimäe ja tema abikaasa, kes töötab teatris jumestajana, jt. Kõik need faktid on väga hästi teada Pärnu Elamutevalitsusele ja samuti ka Pärnu linna täitevkomiteele ning parteikomiteele, kuid olukorra parandamiseks ei ole abi saadud ei ühelt ega teiselt.

Lausa anekdoodina tundub Õie Maasiku korterisaamise lugu, mis on päevakorras olnud juba üle aasta. Õ. Maasiku praegune korter on tervistkahjustav täiskasvanule, rääkimata lapsest. Seepärast ei saa ta oma väikest tütart Pärnusse tuua. Möödunud aasta septembris andis Pärnu Elamutevalitsuse juhataja sm. Maasikule kindla lubaduse korteriküsimus kõige lähemal ajal joonde ajada. Sama aasta novembris oli olukord aga endine. Õ. Maasik pöördus nüüd EKP Pärnu Linnakomitee sekretäri sm. Vahe poole, kes lubaski lahkelt oma abi elamiskõlbliku korteri saamiseks. Käesoleva aasta maikuus pöördus Õ. Maasik jällegi eespoolnimetatud seltsimeeste poole, ja jällegi lubati küsimus kõige kiiremas korras lahendada. Maist sai aga juuni, juunist juuli ja juulist august — korteri saamine oli aga täpselt niisama kaugel nagu möödunud aasta septembriski.

Käesoleva aasta septembris „suutis" elamutevalitsuse juhataja sm. Ollo lõpuks korteriküsimuse „lahendada". Ta andis Õ. Maasikule uue korteri aadressi, kuid korteri saamiseks pidi sm. Maasik koos oma kaasüürilisega vanast elukohast lahkuma. Sisuliselt tähendab see seda, et ühele teatritöötajale korteri võimaldamiseks peab tema kaasüüriline A. Pirn lausa tänavale kolima. Lõpuks selgus aga, et sm. Ollo poolt Maasikule lubatud korteris elab naine kahe lapsega, kellele pole üldse teatatud, et ta peab välja kolima ja kes üldse ei kavatsegi välja kolida. Ring on täis. Õ. Maasik on endiselt ilma korterita ja kavatseb nüüd Pärnust lahkuda. On karta, et selle sammu astuvad ka teised teatritöötajad, kellele juba aastaid antakse korterite asemel ainult tühje lubadusi. See tähendaks aga elujõulise teatrikollektiivi lagunemist, mida ei tohi mingil tingimusel lubada.

Kas Pärnus on korterite puudus tõesti nii suur, et aastate jooksul ei suudeta ühelegi teatritöötajale elamispinda võimaldada? Statistika andmed räägivad, et Pärnus ehitatakse ja laiendatakse elamispinda. Arvukalt on püstitatud ka individuaalelamuid, mille arvel peaks kommunaalmajades elamispinda vabanema. On uskumatu, et sellest ei jätkuks korterit ühelegi teatritöötajale. Eeltoodut arvestades tekib tahtmatult arvamine, et Pärnu linna täitevkomitee ja elamutevalitsuse mõned juhtivad töötajad ei ole veel mõistnud, millist osa etendab teatrikunst nõukogude ühiskonnas. Ainult sellega saab seletada seda külmust ja osavõtmatust, mis teatritöötajaile on osaks saanud, kui asi puutub nende elamistingimuste parandamisse. Teatritöötajail on aga nagu kõigil teistelgi töötajail õigus normaalsetele töö- ja elamistingimustele.

M. Tambur,
Lydia Koidula nim. Pärnu Draamateatri direktor

A. Pirn,
teatri komsomoli-algorganisatsiooni sekretär

H. Haravee,
teatri ametiühingukomitee esimees

Hinnatav abi

Eesti Riikliku Filharmoonia estraadiorkester Leo Tautsi juhatusel esines hiljuti Võrus ja Võru rajooni rahvamajades sisukate külaliskontsertidega. Lisaks esinemistele leidsid külalised ka aega ja võimalusi šefluskorras kohalike isetegevuskollektiivide abistamiseks.

Nii viis Riikliku Filharmoonia estraadiorkestri liige sm. Reinla läbi harjutuse Võru rajooni kultuurimaja estraadiorkestri noorte klarnetistide rühmaga, andes noortele hinnatavaid näpunäiteid pillikäsituse tehnika, pillide korrastamise ja kvaliteetse tooni saavutamise kohta puupillidel. Orkestri liige sm. Valter õpetas isetegevuslastele defitsiitsete puupillikeelte „lõikamise" saladust.

Suurt abi kultuurimaja üksikesinejaile ja vokaalansambleile andis Riikliku Filharmoonia laulusolist Vello Vainomaa, kes viis läbi kahel päeval hääleseade tunnid üksikesinejaile ja mees- ning naisansambleile. Samuti said isetegevuslased juurde uut repertuaari vokaal- ja instrumentaalalal.

Kultuurimaja isetegevuslased on siiralt tänulikud Riikliku Filharmoonia estraadiorkestri kollektiivile neile osutatud abi eest.

H. JUURIKAS,
Võru rajooni kultuurimaja ringijuht

Rahvamajast minnakse mööda

Juba aastaid kuuluvad Kehtna rahvamaja isetegevuslased vabariigi paremate hulka. Mitmel korral on nad saavutanud esikoha rajooni ulatuses. Kehtna rahvamaja külastasid ka alati heameelega vabariigi teatrid, isetegevuskollektiivid naaberrahvamajadest ja kultuurimajadest. Siin ei tulnud kunagi esineda pooltühjale saalile; vastupidi, sageli tekitas muret, kuidas kõiki kuulajaid mahutada.

1954. a. kevadel aga tabas kehtnalasi omapärane «löök». Nimelt sai iseenesest vägagi tervitatav sündmus meie rahvamajale «kirstunaelaks». Selleks ajaks valmis Kolhoosiesimeeste Ettevalmistamise Põllumajanduskeskkooli uue peahoone saal ja sest saadik ei külasta enam Kehtna rahvamaja ükski teater ega kultuurimaja. Uus saal on märksa avaram rahvamaja omast, kuid ega siis sellepärast saa kitsendada rahvamaja tegevust. Pealegi asub põllumajanduskeskkool Kehtna kolhoosi keskusest kolme kilomeetri kaugusel, samas läheduses asuvast rahvamajast aga lähevad külaliskollektiivid mööda.

Kehtna ümbruskonna kolhoosirahvas ootab, et seda küsimust lahendataks ja et kõige lähemal ajal külastaksid rahvamaja jällegi meie kutselised kunstnikud ja ka isetegevuslased teistest rahva- ja kultuurimajadest.

V. KULDMA

VÄLISMAALT

„Õõnestav" ilu

«Kes on järgmine?» küsivad ameeriklased pärast järjekordset maakartistide väljaastumist. Küsimus ei ripu õhus kauem kui ülesvisatud viiekopikane. Norralane Selliot, kes on 101 aastat vana, ei saanud Ameerika Ühendriikidesse sissesõiduviisat, sest Ameerika võimud olid kindlaks teinud, et Selliot isa «tundis sümpaatiat venelaste vastu Krimmi sõja ajal». See oli sada aastat tagasi. Kas on vaja veel veenvamat tõendit, et Selliot-poeg on maskeeritud punane?

«Kes on järgmine?» Ameerika Ühendriikide riigidepartemang ei lubanud Ameerika Ühendriikides kontserte anda Stotiinil — Amsterdami orkestri oboemängijal. Motiveering — Stotiin on Olemaailmse Rahunõukogu liige. Aga äkki on rahuarmastava hollandlase oboe midagi Jeeriku pasuna taolist, millest Wall Streeti müürid kokku varisevad?

«Kes on järgmine?» Järgmisteks osutusid kaunitarid, kes kutsuti Ameerika Ühendriikidesse iludusvõistlustele. Maailma iluduskuninganna tiitlile pretendeerijad ei jõudnud veel supelkostüümidesse riietuda ja žürii ette astuda, kui vahele segasid Ameerika Ühendriikide riigidepartemangu «ilupreestrid» ja kõrvaldasid kolm osavõtjat... poliitiliste tunnuste järgi.

Omal ajal rõhutasid iludusvõistluse algatajad oma kava absoluutselt apoliitilist iseloomu. «Me hindame ilu kui niisugust ja mitte mingeid ideid,» rääkisid nad. Ja tõepoolest, võistluse kohtunikke huvitab ainult osavõtjate eksterjöör — jalgade pikkus jne.

Kui aga žürii tunneb huvi ainult väliste andmete vastu, siis «kodukäijate kütid» Ameerika Ühendriikides tunnevad patoloogiliselt suurt huvi ankeetandmete vastu. Vanasti arvasid keskaja obskurandid, et leidlik saatan võib ilmuda ilusa naise kujul ja eksitada hea kristlase õigelt teelt. Tänapäeva «kodukäijate kütid» — makkartistid — arutlevad umbes samuti. Nad ilmselt kardavad, et Ameerika Ühendriikidesse iludusvõistlusele sõitvad välismaalased võivad oma välimusega õõnestada Ameerika Ühendriikides kehtivat valitsemissüsteemi.

Härra Dullesi asutus ei lasknud iludusvõistlusele noort kreeklannat Rika Dialinat. Miks? Asi seisab selles, et Rika Dialina, elukutselt kunstnik, oli teinud joonistusi raamatule, mille on kirjutanud inimene, «keda kahtlustatakse kommunistlikus ideoloogias» (!). Long Beachis ei saanud ennast näidata ka Lõuna-Koreast saabunud Pu Lak Hi. Ameerika Ühendriikide saatkond Söulis oli välja nuuskinud, et Pu Lak Hi kunagi elas Põhja-Koreas ja järelikult oli «kahtlases ümbruskonnas».

Ja lõpuks ei pääsenud niisama väheveenvatel põhjustel kui ülaltoodudki võistlusele üks Tšiili neiu.

Huvitav, millal lõpuks senaator MacCarthy pöörab oma valvsa silma Vabaduse samba poole? Ei ole mingit kahtlust, et ta varem või hiljem hakkab huvi tundma miss Vabaduse vastu. Siis saab ta teada, et nimetatud miss naturaliseerus Ameerika Ühendriikides võrdlemisi hiljuti — 1886. aastal. Ta sündis mõni aasta varem Prantsusmaal. Prantslased kogusid 450 000 dollarit, valmistasid selle raha eest kuju ja kinkisid selle ameerika rahvale sümboolse kingitusena Ameerika Ühendriikide sõltumatuse väljakuulutamise sajanda aastapäeva puhul.

«Aga kas selles kingituses ei olnud varjatud vihjet?» küsib senaator MacCarthy valvsalt. Kas prantslased ei tahtnud sellega mõista anda, et nad vastuseks loodavad Ameerika Ühendriikidelt lugupidamist Prantsusmaa sõltumatuse ja vabaduse vastu? Peale selle võib läbinägelik senaator Wisconsinist taibata, et prantslaste hulgas, kes kuju jaoks raha kogusid ja selle valasid, oli kindlasti nende inimeste isasid ja vanaisasid, kes hiljuti hääletasid kurikuulsa «Euroopa kaitseühenduse» loomise vastu. Kas see pole tõenduseks, et miss Vabadus Prantsusmaal olles viibis rohkem kui «kahtlases ümbruskonnas»?

Ja võib juhtuda, et «ebasoovitavale välismaalasele» tehakse ettepanek 24 tunni jooksul Ühendriikide piiridest lahkuda.

V. Markin

Vastutusrikas elukutse

Saalis, kuhu olid kogunenud õpetajad ja õpilased, valitses pidulik õhkkond. Üksteise järel astusid nimepidi kutsutavad laua ette, et vastu võtta lõputunnistused.

„Kirspuu, August Gustavi poeg," kostis järjekordselt hüütava nimi. Kaasõpilaste vahelt siirdub presiidiumi laua poole jässakas, ruugejuukseline noormees. Tema kõnnakus võis tunda inimest, keda elu ei ole hellitanud, kellel juba lapsena tuli tutvuda raske füüsilise tööga. Sõbralik käepigistus, ametlikud õnnesoovid õppetöö eduka lõpetamise puhul, ja siis hoidis August Kirspuu käes rändkino teise kategooria mehaaniku kutsetunnistust, dokumenti, mis andis talle õiguse siirduda tööle maarändkino mehaanikuna. Palju tahet ja püsivust läks vaja selleks, et töölisperekonnast päritoleval kuueklassilise haridusega noorukil omandada teadmised, mis eeldasid keskkooli õppekava tundmist. Kuid hinded lõputunnistusel kõnelevad ilmekalt, et Kirspuu lõpetas Tallinna Merekooli nr. 3 juures korraldatud kinomehaanikute kursused edukalt. See oli 1947. aasta oktoobrikuus...

Sellest ajast peale on Kirspuu vahetpidamatult teenindanud kinoga maaelanikkonda, töötades Paide rajooni TSN Täitevkomitee kultuuriosakonna autorändkino nr. 52 kinomehaanikuna. Nüüd on ta üks meie vabariigi parimatest maarändkinomehaanikutest, kui mitte kõige eesrindlikum.

August Kirspuu eduka töö saladus seisneb oma igapäevaste, tavaliste ametiülesannete eeskujulikus täitmises. Pealtnäha pole selles tõesti midagi erilist, sest peale tema näitab rahvamajades ja kolhoosiklubides, sovhoosides ja masina-traktorijaamade punanurkades, maakoolides ja teistes kinoetenduspunktides filme veel sadakond, ehk täpsemalt 124 rändkinomehaanikut. Kä neist on paljud saavutanud eeskujulikke töötulemusi. Kuid arvud on isekad asjad. Nad räägivad selle poolt, et August Kirspuu tööstiilist maksab ja tuleb teistele kõnelda.

Käesoleva aasta plaani täitis rändkino nr. 52 brigaad ennetähtaegselt juba juulikuus, teenindades seitsme kuu jooksul üle plaani 7379 kinokülastajat. Selle ajavahemiku jooksul sai A. Kirspuu ainult preemiate näol lisaks kuupalgale ligi kolm ja pool tuhat rubla. Peaaegu 19 000 inimest külastas tema poolt korraldatavaid rändkino etendusi sellel perioodil. Külastajate arv aga kuust kuusse kasvab.

Maarändkinomehaaniku elukutset kujutletakse sageli roosades värvides, nagu polekski sellisel inimesel muud teha, kui liikuda määratud marsruuti mööda ühest kinoetenduspunktist teise ning muudkui „vändata filmi". Need, kes on näinud autol või hobuveokil maarändkino rännakut mööda kevadist porist külavaheteed, või kange pakasega motoristi käivitamas õues kinoseansi eel elektrijõujaama, teavad, et rändkinomehaaniku eriala nõuab mitte ainult kvalifikatsiooni, vaid ka suurt füüsilist vastupidavust.

„Kogesin ise, mida tähendab autoriteedi võitmine ja säilitamine kinokülastajate hulgas," ütleb Kirspuu vastates küsimusele, mida tema peab tähtsamaks rändkinomehaaniku töö edukusel. On tõsi, seitsme aasta jooksul ei ole Kirspuul kordagi jäänud ära ega hilinenud kinoseanss, kuid sageli on tulnud ette tõsiseid raskusi. Ammu see oli, kui sügisesed teeolud ei võimaldanud jõuda Koigi rahvamajast otse Laimetsa koolimajja. Kinoetendus oli välja kuulutatud. Nii võttiski Kirspuu kiiresti hangitud hobutranspordi abil ette kauge ringtee, kuid jõudis kohale siiski õigeks ajaks. Või näiteks 1950. aasta talvel. Rasketes teeoludes purunes rändkino elektrijõujaama radiaator. Et kindlustada kinoseansi läbiviimist täpselt väljakuulutatud ajal, võttis Kirspuu Eivere invaliidide kodust ette pika teekonna suuskadel Paidesse ja tagasi, asendas purunenud radiaatori uuega ning kindlustas kinoseansi õigeaegse läbiviimise.

„Aparatuuri põhjalik kontroll on esimeseks asjaks pärast kohalejõudmist järjekordsesse kinoetenduspunkti, sest siis jäävad kinoseansi ajal ära igasugused ootamatud ebameeldivused," ütleb A. Kirspuu. Rändkino nr. 52 brigaad on sellest põhimõttest rangelt kinni pidanud ning seepärast ei esine töös kunagi seisakuid. Ka vajalikku kinoaparatuuri remonti teostab A. Kirspuu ise, ning nii on ta 1952. aastast alates kokku hoidnud enam kui 1500 rubla ulatuses ekspluatatsioonikulusid.

Kirjeldatud on nii öelda asja üks külg. Millised tegurid kindlustasid aga Kirspuule pideva kinokülastajate arvu kasvu teenindamispiirkonda kuuluvates punktides — Koeru masina-traktorijaamas, Udeva sovhoosis, „Tee Kommunismile", Koidula nimelises, „Punalipu", Vao, „Avangardi" ja teistes kolhoosides? Alles aasta tagasi vaatas siin kinofilme harva enam kui mõnikümmend inimest seansil. Siis töötas sellel marsruudil veel rändkinomehaanik Steinberg. „Kuulsus" sellest häda-kinomehaanikust levis kohalike elanike hulgas kiiresti. See oli tema, kes sageli teostas elektrimootori juures tundide viisi tagajärjetuid „elluäratamise katseid", kelle käes filmilint seansi ajal korduvalt rebenes. Niipea aga, kui sama piirkonda asus rändkinoga teenindama August Kirspuu, tekkis silmanähtav pööre. Kolhoosnikud, keda enne võõrutas endise kinomehaaniku saamatus, hakkasid meelsasti külastama Kirspuu poolt korraldatavaid kinoetendusi, ning nüüd ei ole sada kinokülastajat ühel seansil sugugi haruldus eks. Täpselt alustatud kinoseanss, pildi selge kujutus ekraanil, puhas heli ja filmi osade kiire vahetamine kindlustavad kinomehaaniku autoriteeti.

Laialdane on töö, mida viiakse läbi kinokülastajatega. Filmide parimale populariseerimisele aitab tunduvalt kaasa tihe kontakt ühiskondlike kinovolinikega ja nende poolt osutatav ulatuslik abi. Kinovolinike ülesandeid täidavad rahvamajade ja raamatukogude juhatajad. Nii näiteks paneb Kalitsa raamatukogu juhataja Elmar Kallasmaa oma töö piirkonda tavaliselt iga kinoetenduse puhul üles kuni 15 kinoreklaami. Aktiivselt abistavad rändkino tööd samuti Väinjärve rahvamaja juhataja Vilma Risu, Vao algkooli juhataja Anton Pikberg ja mitmed teised. Nad aitavad samuti kaasa valguslehtede koostamisele, teostades nende kaudu eelreklaami linastatavatele kinofilmidele, kannavad hoolt rändkino etendusele saabuvate maatöötajate eeskujuliku kultuurilise teenindamise eest.

Kinomehaanik A. Kirspuu ja autojuht-motorist teostamas kinoaparatuuri kontrolli enne marsruudile asumist

Eriti südamelähedaseks on A. Kirspuule kujunenud nõukogude teaduse ja tehnika saavutuste ning sotsialistliku põllumajanduse eesrindlaste töökogemuste juurutamine kino kaudu. Enam kui seitse tuhat kolhoosnikut, sovhoosi ja masina-traktorijaama töötajat on ligi sajal eri seansil aasta algusest vaadanud mitmesuguseid õppe- ja populaarteaduslikke põllumajandusalaseid filme, nagu näiteks „Jutustus roheliste ruutudest", „Kohalikud väetised", „Sügiskünd" jt. Tema tööpiirkonnas ei ole selliseid kolhoose, kus põllumajanduslike filmide linastamist ei toimu, kus sellise kinoseansi eel ei viida läbi päevakohane vestlus vastava põllumajandusala spetsialisti poolt.

Ei ole A. Kirspuu unustanud ka kõige nooremaid kinokülastajaid, keda teenindatakse samuti korrapäraselt vahetult koolides. Nende jaoks on alati varutud kas mõni kunstiline noorsoofilm või värvilised multiplikatsioonid või kino eeskava.

A. Kirspuu ei keeldu edasi andmast oma rikkalikke töökogemusi ametikaaslastele. Neisse pühendab ta heameelega noori, kellest mitmedki on juba õiendanud riikliku kvalifikatsioonikomisjoni ees eksamid ja omandanud kinomehaaniku kutse.

„Kõiki ei jõuagi meelde tuletada, ja millekski siirduda minevikku," ütleb Kirspuu naeratades, ning viidates pikakasvulisele noorukile ta jätkab: „Tahan järjekordselt välja õpetada aasta lõpuks meie rändkino brigaadi teist liiget, motorist Valter Indermittet." Viimaselt kuuleme, et õpetaja on väga nõudlik ning seetõttu kulub sageli lõviosa vabast ajast praktilise töö kõrval teoreetiliste teadmiste omandamiseks.

Ennastsalgav töö ja suur vastutustunne talle usaldatud töölõigu eest on Paide rajooni kultuuriosakonna rändkinomehaanikul August Kirspuul aidanud saavutada suurepäraseid töötulemusi kinokunsti propageerimisel kolhoositalurahva hulgas.

R. Beltšikov

GUIDO MAMBERG

7. oktoobril s. a. sängitati Tallinnas Liiva kalmistul mulda kunstnik Guido Mamberg, kes suri 3. oktoobril raske haiguse tagajärjel.

G. Mamberg sündis 1895. aastal Järvamaal mõisatisleri pojana. Kunstilise hariduse omandas ta Paide õhtustel joonistuskursustel ning Kopenhaageni Kunstide Akadeemias, kus õppis kuni 1923. a.

G. Mambergi töö on hinnatav eriti kaubandus- ja tarbegraafika alal, kus ta töötas pidevalt üle 35 aasta, olles ühtlasi selle kunstiharu algatajaks ja üheks esimeseks teenäitajaks Eestis. Pika aja jooksul on kunstniku poolt kujundatud loendamatul arvul reklaamplakateid, kaubamärke ja etikette, samuti ka raamatute ja ajakirjade kaasi. Sellel oma armastatud erialal töötas ta viimase ajani, kuni haigus ta voodisse sundis. Surm tõmbas kriipsu läbi selle hoolika töömehe edaspidistest kavatsustest.

Guido Mambergist jääb kõigile, kes teda tundsid, pikaks ajaks hea mälestus.

Rühm seltsimehi

Tartu Muusikakooli muusikaringi tööst

Tartu Muusikakooli muusikaring on viimase aasta jooksul oma liikmeile järjest rohkem püüdnud tutvustada elavat muusikat. Ringi peamiseks töövormiks ongi kujunenud heliteoste ühiskuulamine. Uudse moodusena on kuulatud kollektiivselt raadioülekandeid. Nii jälgiti Taktakišvili autorikontserti „Estonia" kontserdisaalist ja teiste sümfooniakontsertide ülekandeid. Tšaikovski ooperi „Jevgeni Onegin" esietenduse 75. aastapäeva tähistamiseks kuulati ooperit kauamängivailt heliplaatidelt. Samal teel tutvuti Tšaikovski ooperiga „Padaemand".

Suuremaks ürituseks kujunes Glinka 150. sünniaastapäeva tähistamine. Kooli saalis avati sel puhul vastavasisuline fotonäitus. Muusikaring korraldas referaatõhtu, kus ülevaate Glinka elust ja loomingust andsid õpilased E. Uudel ja E. Lokk. Glinka oopereid „Ivan Sussanin" ja „Ruslan ja Ludmilla" analüüsisid E. Hirv ja M. Topmann. Referaate täiendasid Glinka heliteosed elavas ettekandes ja plaatidelt.

Meeldivaks traditsiooniks on kujunenud kooli endiste õpilaste kontsertide organiseerimine. Nii esinesid möödunud õppeaastal koolis Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilased Mall Sarv, Ülev Saare ja Silvia Urb. M. Sarv esines ka iseseisva kontserdiga.

Muusikaringi organiseerimisel viidi läbi klaveriõpilaste kontsert iseseisvalt õpitud paladest. Eelnevate sellelaadsete kontsertidega võrreldes olid õpilased teinud tunduvaid edusamme palade sisulisel ja tehnilisel lahtimõtestamisel. Kahjuks jäi aga teine plaanis olnud kontsert ära. Järjekordselt jäid iseseisvate kontsertide osas võlgu ka teiste osakondade õpilased.

Olulisemaks puuduseks muusikaringi möödunud aasta töös on teatav ühekülgsus. Kõik üritused, välja arvatud Glinkale pühendatud referaatõhtu, kujunesid muusika ühiskuulamiseks. Muusikaliteratuuri tundmaõppimine on vaieldamatult väga tähtis igale õpilasele, kuid seejuures ei tohi unustada ka teisi töövorme — referaate, temaatilisi õhtuid, konverentse, mis aitavad õpilaste silmaringi avardada. Tänavu peaks suurendama ka „Vanemuise" ühiskülastamiste arvu. Soovitav oleks enne külastust anda õpilastele lühiülevaade teose muusikalisest materjalist, nagu seda varemalt on tehtud. Suurt huvi äratasid varemail aastail õpilaste kohtumised külalisinterpreetidega, kuid taolised üritused on unustatud.

Alanud õppeaastal on märgata muusikaringis töö elavnemist. Esmakordselt viiakse lähemal ajal läbi noodist lugemise võistlus kõigile osakondadele. Huvi äratab kindlasti ka muusika-, kirjandus- ja vene keele ringi ühine referaatõhtu teemal „Puškin muusikas".

M. LANG,
Tartu Muusikakooli IV kursuse õpilane

Uusi filme

Käesoleva kuu esimesel poolel jõuab meie kinoekraanile uus Bulgaaria film „Laul inimesest", mis on pühendatud väljapaistvale bulgaaria luuletajale-revolutsionäärile Nikola Vaptsarovile, kes andis oma elu rahva vabaduse eest. Vaptsarov kui üks bulgaaria vastupanuliikumise juhte tapeti fašistide poolt 1942. aastal. Film, mille tegevus hargneb aastail 1917—1942, näitab vaatajaile Vaptsarovi noorust, tema õpinguid, osavõttu maa poliitilisest elust ja lõpuks tema ennastsalgavat võitlust fašistide vastu nende võimutsemise aastail Bulgaarias. Film on valmistatud bulgaaria noore kinodramaturgi, Moskva Kinoinstituudi kasvandiku H. Ganevi stsenaariumi järgi.

UUSI RAAMATUID

Ilukirjandus

Anna Haava. LUULETUSED.

«Mu elu on mu laulud» on Anna Haava ise oma luule kohta öelnud. Ja tõesti kajab see meile vastu, lugedes auväärsesse ikka jõudnud luuletaja ulatuslikku valikkogu, kus on esindatud peaaegu kõik, mida ta kuuekümne aasta luulelooming pakub tüüpilisemat. Esimestest värsidest, esimestest luulekogudest alates avaldab Haava tundesügavalt ja tundeehtsalt oma suhtumist ja hinnanguid tegelikkusele, oma ideaale ja pettumusi nendes. Pidulikult kujundatud juubeliväljaandes leiame värsse kirjaniku esimestest luulevihikutest, milles domineerib armastuslüürika. Paljudega nendest helisevad kaasa viisid, mida juba maast-madalast on õpitud ta kuuldud. On ju suur hulk Haava väikesi luulepärle, nagu «Ei saa mitte vaiki olla», «Lenda lepatriinuke», «Anna andeks», «Kui sa tuled, too mull' lilli», «Küll oli ilus mu õieke» jt., omandanud suure populaarsuse ja oma rahvapärase laadi tõttu saanud tihti otse rahvalauludeks. Edasi näeme juba luuletusi, kus Haava on leidnud tee ühiskondlike küsimuste juurde, kus on kajastatud oma ajajärgu võitlusi ja kus luuletaja on oma terava pilgu neitnud kodanliku elu varjukülgedele. Kõige üldistavamalt, haruldaselt lakoonilises sõnastuses on rahulolematus kehtiva korra kitsuse ja viletsusega väljendatud luuletuses «Oh kodumaal»

«Ainult päale varju
ja kätele tööd,
Üks suutäis leiba,
üks jalatäis maad —
Oh kodumaal»

Teritatud pilk ja tundlik meel kõigi kaasaja sündmuste ning ümbritsevate olusuhete vastu on püsinud Haava luules kuni ta hilisema eani. See seob teda ka nüüdisajaga, teeb ta meile lähedaseks ja mõistetavaks. Oma loominguga ei paelu Haava meie tähelepanu siiski niivõrd ühiskondliku võitlejana kui eelkõige tundelaulikuna, kes lihtsalt ja rahvapäraselt laulab inimlikust rõõmust ja valust, elavast inimesest ja tema hingest. Elurõõmsana vaatab eesti vanim kirjanik maailma ja jätkab tänapäevani luuletamist, nagu näeme seda valimiku lõpuridadestki:

«Veelgi ei saa
vaiki olla! . . .»
Veelgi hinges nagu laulu
— — — — — —
Meel ja mõte üleneb,
Väsind süda võtab
jõudu —
Tuhmund silmiski lööb
helki! . . .

Mida see küll tähendab?!

Valikkogu esitab A. Haava luuletusi kogudest «Luuletused» I, II ja III, «Lained», «Ristlained», «Põhjamaa lapsed», «Meie päevist», «Siiski on elu ilus» ja «Laulan oma eesti laulu». Tsüklisse «Järelpõiming» on koondatud aga valik kirjaniku kahe viimase aastakümne loomingust, millest suurem osa ilmub esmakordselt trükis. Eessõna kirjutanud O. Kruus. Kunstiliselt kujundanud I. Purre. Trükitud 9000 eks. 416 lk. Hind köites 7.75 rbl.

Stefan Heym. RISTIRÜÜTLID.

Romaani «Ristirüütlid» autor Stefan Heym on saksa kirjanik, kes Hitleri võimuletuleku aastail emigreerus Ameerika Ühendriikidesse ning Teise maailmasõja ajal võitles Ameerika armee koosseisus läänerindel. Võimuloleva kildkonna avalik siirdumine pärast sõda fašistliku reaktsiooni teele, igasuguse progressiivse mõtte lämmatamine ja uue maailmasõja palavikuline ettevalmistamine sundisid kirjaniku aga käesoleva aasta algul pöörama selja oma uuele kodumaale. Ta leidis kodu Saksa Demokraatlikus Vabariigis. Heymi ülemaailmse kuulsuse omandanud romaan «Ristirüütlid» on pühendatud Ameerika armee osavõtule Teisest maailmasõjast. Romaanis kõneldakse tõtt armee «võidukast ristisõjast» Euroopa võitlustandril, sellest, millised olid armee Euroopasse saatmise tõelised eesmärgid ja mille eest siis sõdisid ja langesid ameerika sõdurid Teises maailmasõjas.

Romaani keskpunktiks on armee luure ja propagandaosakonna tegevus ja inimesed, mida kirjanik hästi tunneb omaenda kogemuste põhjal. Heym kirjeldab armee kergeid võite alates Normandia rannikult kuni tööstusliku Ruhrini, kirjeldab ka ameeriklaste lüüasaamist Ardennide rajoonis 1944. aasta lõpul, mis nagu teada ei muutunud armee täielikuks purustamiseks ainult seetõttu, et Nõukogude armee oma suure pealetungiga Nõukogude-Saksa rindel tõmbas läänest ära hitlerlikud soomusväed. Tõetruudes piltides näitab kirjanik, et armee oma «ristisõjas» ei võidelnud mitte rahu ja demokraatia eest, vaid selleks, et päästa Saksa militarism lõplikust hävitamisest Euroopa rahvaste poolt, et seda hiljem kasutada Ameerika imperialismi maailmavalitsemise huvides järgmises maailmasõjas. Võtnud üle hitlerliku rõõvarmee traditsioonid, vaatas armee ladvik sõjale kui tulutoovale ärile, kus sõna «rõõvima» on asendatud sõnaga «vabastama». Kindlail- ja ohvitserimundrites äritsejate kõrval asuvad paadunud fašistid, nagu kaardivõe kindral Farrish, kes erineb hitlerlikest kindralitest ehk ainult selle poolest, et ta teeb sõnu demokraatiast, millest tal aga on väga omapärane ettekujutus. Lurjus ja bandiit Dondolo on täpne ss-lase koopia, kes ei varjagi oma sümpaatiat fašistidele. Major Willoughby peamiseks ülesandeks on aga oma isandate jaoks hankida siin rasvane suutäis. Ta ei tulnud nagu tuhanded teised-ki ameeriklased Euroopasse mitte fašismi hävitama, vaid seda varjatud kujul tugevdama.

Teise leeri moodustavad romaanis Ameerika lihtsad inimesed sõduri- ja ohvitserisinelites, nagu seda on endine kolledži õpetaja leitnant Yates, Saksamaalt pärinev antifašist seersant Bing, endine tööline Tolachian, kapten Troy ja tema sõdurid. Raske on ausate ameeriklaste tee Heymi romaanis, kes võitlevad fašismi vastu. Haiglas sureb ameerika fašisti poolt läbipekstud sõdur Thorpe, ohvitseride karjerismi ohvritena hukkuvad Tolachian ja Bing. Heym viib oma romaani kuni võidupäevani hitlerliku Saksamaa üle. Romaani positiivsete kangelaste saatuste kaudu näitab autor, et reaameeriklased on õppinud palju sõjaaastate jooksul, veenduvad selles, et vaenlast ei tule mitte alati otsida ainult rindejoone tagant. Ja nad tõotavad jätkata võitlust uue sõja vallapäästjate vastu.

Inglise keelest tõlkinud J. Sellental Kaane kujundanud H. Vitsur. Trükitud 15 000 eks. 672 lk. Hind köites 21.10 rbl.

KOLHOOSIELAMUTE PROJEKTE.

Albumis leiavad avaldamist Eesti NSV Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi Kolhooside Ehitamise Valitsuse ja EN Arhitektide Liidu poolt 1953. a. korraldatud võistlusel premeeritud kolhoosielamute projektid ühes seletuskirjadega ja finants-eelarveliste arvutustega. Album sisaldab veel kirjutuse arh. A. Käsperilt «Eesti NSV kolhoosielamute projektide võistluse ülesanded ja tulemused» ja arh. N Kuzmini kirjutuse «Elamute projektid ja nende rakendamine kolhoosiasulate hoonestamisel». Eesti ja vene keeles. Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi väljaanne. Kaane kujundanud V. Toots. Trükitud 2000 eks. 144 suureformaadilist lk. Hind köites 9.60 rbl.

Ajakirjad

«EESTI KOMMUNIST» nr. 8.

Peale juhtkirja «Kõrgemale parteiharidustöö tase» avaldab uus number artikli V. I. Lenini Teoste 26. kõite ilmumise puhul eesti keeles ning artikli populaarteaduslikel teemadel «Tänapäeva teadus elu tekkimisest maakeral». Edasi toob ajakiri H. Saarniidu kirjutuse «Kommunistliku fraktsiooni tegevus Eesti kodanlikus riigikogus aastail 1920—1924, kirjutuse Eesti NSV kultuuriministri asetäitjalt E. Jaanimäelt «Parandada maaelanikkonna kultuuriliist teenindamist» ja Põlva traktorijaama partei-algorganisatsiooni sekretäri I. Metsa kirjutuse «Traktorijaama parteiorganisatsiooni töökogemusi». Ajakirja kriitika- ja bibliograafianurk sisaldab materjale, mis kõnelevad puudustest põllumajandusliku kirjanduse väljaandmisel. 60 lk. Hind 2 rbl.

«ABIKS AGITAATORILE» nr. 18.

Blokknoot annab vestlusteks V. Härma kirjutuse «Vabade nõukogude rahvaste sõpruse ja koostöö suur jõud». Agitatsioonitöö kogemustest töödistsiplliini tugevdamisel ettevõtetes jutustab tehase «Tarbeklaas» agitaator A. Meri. Rubriik «Eesrindlaste kogemuste tribüün» sisaldab seekord kaks kirjutust. Esimeses kõneleb Harju rajooni «Tuleviku» kolhoosi esimees A. Anupõld teguritest, mis võimaldavad edukalt läbi viia loomade talvitumise. Teises jutustab Tallinna Autobaasi nr. 1 autojuht J. Tahvli sellest, kuidas 200 000 km läbi sõita ilma kapitaalremondita. Rahvusvahelistel teemadel avaldab blokknoot L. Duljušini kirjutuse «Viis aastat Rahva-Hiinat». 48 lk. Hind 40 kop.

«PILT JA SÕNA» nr. 9.

Valdav osa septembrinumbri materjalidest kajastab ülelidulist põllumajandusnäitust. Siin on lehekülgi külastajate märkmikkudest, fotoreportaaže trollibussi aknast nähtuna, pilte ja kirjutusi näituse arhitektuurist jm. Numbrist leiame veel kirjutuse meie näitlejate õnnestunud tööst episoodilistes osades, kaks laastu L. Prometi sulest «Graafiline känd» ja «Manitsuskõne», materjale Saksa Demokraatliku Vabariigi ajalehe «Neues Deutschland» veergudelt jm. 24 lk. Hind 3 rbl.

ARTIKLITE KROONIKA. 1953. II.

Eesti NSV ajakirjade ja ajalehtede artiklite riiklik analüütiline bibliograafia, mis ilmub kord kvartalis. Eesti NSV Kultuuriministeeriumi F. R. Kreutzwaldi nim. Riiklik Avaliku Raamatukogu väljaanne. Trükitud 1200 eks. 230 lk. Hind 7.15 rbl.

A. Treifeldt. PÕLEVKIVITÖÖSTUSE EDUSAMMUD SÕJAJÄRGSEIL AASTAIL JA EDASIARENDAMISE ÜLESANDED. Eesti NSV Politiitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu väljaanne nr. 21 (181). Trükitud 6000 eks. 44 lk. Hind 1.20 rbl.

Kunstimälestusmärkide arvelevõtust Eesti NSV-s

Tallinnas, Tartus ja teistes Eesti NSV linnades ning rajoonides leidub arvukalt kunstimälestusmärke, mis on seni arvele võtmata, kuna nende kohta Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kunstide Peavalitsusel puuduvad andmed.

Asutuste valduses on maale, skulptuure, graafilisi teoseid nind tarbekunstiesemeid, mille tõelisest väärtusest pole asutuse juhtivad töötajad alati teadlikud, mistõttu võib esineda kunstimälestusmärkide hävinemist ja ebateadlikku rikkumist.

Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kunstide Peavalitsus palub kõikide asutuste juhatajaid ja isikuid, kellel on andmed asutustes leiduvate kunstimälestusmärkide kohta, teatada nende asukoht. Andmete saamisel on võimalik saata kohtadele kunstiteadlasi, kes annavad teostele õige hinnangu ja teostavad arvelevõttu.

Arvelevõtmisele kuuluvad kõik kunstimälestusmärgid, mis säilitatakse mitmesuguste ministeeriumide ja ametkondade valduses, koolides, riiklikes, ühiskondlikes, ametiühingulistes, kultuurihariduslikes, teaduslikes, kooperatiivsetes ja teistes asutustes, ettevõtetes ja organisatsioonides, samuti ka usuühingute (koguduste) valduses olevad kunstiteosed.

Arvele võetakse maalid ja nende ettevalmistavad etüüdid, skulptuurid, joonistused, akvarellid ja graafikateosed vene jt. NSV Liidu rahvaste tuntud kunstnikelt revolutsioonieelsest ja nõukogude perioodist, eesti kunstnikelt revolutsioonieelsest, kodanlikust ja nõukogude perioodist, kõigi teiste maade kunstnikelt, kui neil teostel on kunstiline või ajaloolis-kunstiline väärtus. Arvelevõttu teostatakse ka väljakuil, parkides, kalmistuil jne. asuvate kunstiväärtuslike skulptuuride, purskkaevude, monumentide, hauasammaste jne. osas. Üldreeglina tulevad arvele võtta kõik kunstiteosed (maalid, skulptuurid, joonistused, graafikateosed ja dekoratiivkunsti esemed), mis on loodud enne XIX sajandit nii tuntud kui ka tundmata autorite poolt. XIX ja XX saj. teoste puhul tuleb juba rohkem silmas pidada teoste kunstilist ja ajaloolis-kultuurioolist tähtsust. Koopiatest kuuluvad arvelevõtmisele ainult kõrge kunstilise väärtusega koopiad ja kordamistööd autorite eneste poolt.

Kunstiteosed, mis säilitatakse kunstimuuseumides, täiendavale arvelevõtmisele ei kuulu.

Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kunstide Peavalitsus loodab sellele tähtsale üritusele laialdast toetust asutuste juhtkonna, õppeasutuste pedagoogilise koosseisu ja õpilaste ning ühiskondliku aktiivi poolt.

Andmed palume saata või teatada isiklikult aadressil: Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kunstide Peavalitsuse kujutava kunsti ja kunstimälestusmärkide kaitse osakond, Tallinn, Suur-Karja 23.

EESTI NSV KULTUURIMINISTEERIUMI KUNSTIDE PEAVALITSUS

H. Elleri kvartett Moskva raadios

Iga aastaga levib meie heliloomingu paremik järjest rohkem üle meie vabariigi piiride. Ja seda mitte ainult eesti kunstnike interpretatsioonis. Eesti heliloojate teoste vastu tunnevad huvi ka vennasrahvaste kollektiivid ja solistid. Nii tutvustati 5. oktoobril Moskva raadiosaates Heino Elleri kvartetti nr. 4. Esitajaks oli Komitase-nimeline kvartett koosseisus A. Gabrieljan, R. Davidjan, G. Talaljan ja S. Aslamasjan.

Eeloleva nädala RAADIOSAADETEST

PÜHAPÄEV, 10. OKTOOBER. Lainel 290 m: Kell 9.30 F. Gladkovi «Karm aeg» (I saade), k. 10.30 kontsert-mõistatus, k. 12 kontsert-vestlus «Vene kitarrimängijad» (I saade), k. 12.30 koore ja tantse eesti ooperitest, k. 13.15 muusikahariduslik saade — Smetana ooper «Müüdud mõrsja» (Moskvast), k. 14.15 hiina laule (M), k. 14.30 noorte solistide kontsert, k. 15 saade lastele — raadioajakiri «Alati valmis!», k. 15.45 kerget muusikat (M), k. 16 Eesti Raadio sümfooniaorkestri kontsert, k. 17 raadiokommentaatori sõnavõtt välispoliitilistes küsimustes, k. 17.15 Cui kammermuusikat, k. 18.30 rahvalaule (M. Taras), k. 19.20 muusikaline kirjakast, k. 19.50 tantsuõhtu, k. 21.15 Aleksandrovi-nim. Nõukogude Armee Punalipulise Laulu- ja Tantsuansambli kontserdi II osa ülekanne (M), k. 22.15 spordisaade. Lainel 422 m: Kell 10.30 kontsert vene sümfoonilisest muusikast (M), k. 11.15 kontsert Saint-Saënsi kammermuusikast, k. 12.20 naljalaule ja -tantse (M), k. 17.15 tantsumuusikat (M), k. 17.45 romansse, (M), k. 18 «Žuravka kallastel», peatükke Semjon Babajevski uuest romaanist, k. 18.30 Hatšaturjani helitöid, k. 19.15 vestlus «Merede värvid», k. 19.30 rahvademokraatiamaade heliloojate laule. Lainel 247 m: Kell 23 kontserdi ülekanne Leningradist (M), k. 23.35 S. Rahmaninovi kontsert (M), k. 00.05 A. Hatšaturjani muusikat (M), k. 00.30 kontsert ooperimuusikast (M), k. 01 välismaade laule ja tantse (M), k. 01.25 kammerkontsert vene muusikast (M).

ESMASPÄEV, 11. OKTOOBER. Lainel 422 m: Kell 9.30 Bulgaaria kirjaniku J. Pelini jutustus «Kiusatus», k. 10 S. Baruzdini luuletusi lastele (M), k. 10.15 nõukogude heliloojate laule (M), k. 10.45 fantaasia Lehari operetti «Eva» teemadele (M), k. 11 saade mudilastele — «Mõistata!», k. 11.25 esineb Usbeki Riikliku Filharmoonia keelpillikvartett, k. 11.40 reportaaž vene keeles — «Reisilennukil Moskvasse», k. 12.20 soovikontsert (M), k. 14 kontserdi ülekanne Kiievist (M), k. 14.30 A. Soljaniki «Reis antarktikasse» (I saade, M). Lainel 290 m: Kell 16 saade lastele — «Võlukauplus», V. Ljutejevi filmistsenaariumi järgi seatud kuuldemäng, k. 16.35 laule lasteraadio noorteansambli esituses, k. 16.45 «Mida nad seal meisterdavad», reportaaž noorte tehnikute tööst, k. 17 kontsert vene kammermuusikast (M), k. 18 põllumajandussaade, k. 18.30 Lepini ja Polonski kerget muusikat, k. 19.30 kontsert Glinka-eelse perioodi vene sümfoonilisest muusikast, k. 20 saade päevateemadel, k. 20.15 Eesti Raadio segakoori kontsert, k. 21.15 Korea Rahvademokraatlikule Vabariigile pühendatud kirjanduslik-muusikaline saade (M), k 22 vene laule (M). Lainel 422 m: Kell 17 kontsert vene kammermuusikast (M), k. 18.45 esineb D. Oistrah (M), k. 19.20 saade «Materjalide kokkuhoiu meistrid», k. 19.35 Beethoveni trio klarnetile, tšellole ja klaverile (R. Kriit, T. Kuusna ja T. Koha). Lainel 247 m: Kell 22 põllumajandussaade, k. 23 kerget muusikat (M), k. 23.15 M. Lermontovi «Deemon» (esitab N. Mordvinov, M), k. 00.05 kontsert ooperimuusikast (M), k. 00.35 valgevene kunstnike kontsert (M).

TEISIPÄEV, 12. OKTOOBER. Lainel 290 m: Kell 9.30 «Uusi raamatuid», k. 10.30 kontserdi ülekanne Bakuust (M), k. 11.15 Dargomõžski ja Borodini ooperimuusikat, k. 12.20 Poola laulu- ja tantsuansambli «Mazowsze» kontsert (M), k. 13.15 ungari heliloojа Erkeli ja tšehhi heliloojа Försteri sümfoonilisi teoseid, k. 14 Tanejevi valitud loomingut (M), k. 14.30 A. Soljaniki «Reis Antarktikasse» (II saade, M), k. 16 spordisaade lastele, k. 16.25 saade lastele — «Muusikaline varalaegas» (M), k. 17 estraadikontsert (M), k. 18 Anatole France'i «Ametüstsõrmus» (katkend romaanist), k. 18.30 laule tööst ja rahvaste sõprusest, k. 19.20 kontsert Moskva saatjale, esinevad RAT «Estonia» solistid, k. 19.50 «Literaturnaja Gazeta» veergudelt, k. 20 20 soovikontsert kirjade põhjal, k. 21.20 kontsert kergest muusikast (Eesti Raadio estraadiorkester), k. 22 eesti isetegevuslike heliloojate looming. Lainel 422 m: Kell 17.30 muusikahariduslik saade noortele «Muusikasõnastik» (M), k. 19.20 laule operettidest. k. 19.30 vestlus «Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu on marksism-leninism tegelikkuses». Lainel 247 m: Kell 23 kontsert-vestlus «Viiuldaja M. Poljakin» (M), k. 00.05 esineb ansambel K. Eichleri juhatusel (M), k. 00.35 romansse ja laule (M).

KOLMAPÄEV, 13. OKTOOBER. Lainel 290 m: Kell 9.30 kirjandussaade vene keeles — V. Ruškise «Märkmeid üleliiduliselt põllumajandusnäituselt», k. 10.20 Rahmaninovi romansse ja klaveripalu (M), k. 11.15 Kaukaasia liiduvabariikide heliloojate kammermuusikat, k. 12.20 kontserdi ülekanne Riiast (M), k. 13.15 rahvapilliorkestri kontsert, k. 16 kontsert mudilastele, k. 16.15 saade noortele naturalistidele, k. 16.25 ühislaulude õppimise saade lastele (M), k. 17 naljalaule ja -tantse (M), k. 18 põllumajandussaade, k. 18.30 estraadilaule, k. 19.30 Griegi romansse (Jenni Siimon) k. 19.45 saade päevateemadel, k. 20 kontsert-vestlus vene keeles — heliloоja H. Eller, k. 21.20 kontsert populaarsest vene sümfoonilisest muusikast, k. 22 raadioajakiri «Kirjandus ja kunst». Lainel 422 m: Kell 19.20 vestlus «Kommunistlikust moraalist», k. 19.35 aariaid ja stseene Verdi ooperitest. Lainel 247 m: Kell 22 põllumajandussaade, k. 23 kontsert vene lauludest (M), k. 23.25 Rahmaninovi kolmas kontsert klaverile ja orkestrile (M), k. 00.05 operetikatkendeid (M), k. 00.25 kontsert rootsi muusikast (M).

NELJAPÄEV, 14 OKTOOBER. Lainel 290 m: Kell 9.30 kirjandussaade lastele — «Maksim Maksimõtš», katkend M. Lermontovi teosest «Meie aja kangelane», k. 10.20 kontsert «NSV Liidu rahvaste muusika» (M), k. 10.45 Skrjabini klaveripalu (M), k. 11.15 Skrjabini kontsert klaverile ja orkestrile, k. 12.20 soovikontsert (M), k. 13.15 Eesti Raadio estraadiorkestri kontsert, k. 14.15 india muusikat (M), k. 16 saade lastele vene keeles — «Anna Haava elu ja looming», k. 16.30 vastuseid õpilaste küsimustele kirjanduse ja kunsti kohta (M), k. 17 saade keskmisele ja vanemale koolieale sarjast «Suuri helimeistreid» — Chopin, k. 18 saade «Nõukogude kirjanike II üleliidulise kongressi eel» — NSV Liidu Teaduste Akadeemia tegevliikme V. Vinogradovi kirjutus «Kirjandusteose keelest», k. 18.30 eesti rahvalaule solistide esituses, k. 19.30 M. Lermontovi «Maskeraadi» I ja II vaatuse ülekanne V. Kingissepa nim. Tallinna Riiklikust Draamateatrist, k. 22 Chopini klaveriloomingut (E. Gilels). Lainel 422 m: Kell 17 muusikahariduslik saade «Lermontov ja vene romanss» (M), k. 18.30 kontserdi ülekanne Voronežist (M), k. 19.20 saade «Mitšuurinlik aed», k. 19.30 nõukogude balletimuusikat. Lainel 247 m: Kell 22 M. Lermontovi «Maskeraadi» III ja IV vaatuse ülekanne, k. 23.30 instrumentaalset rahvamuusikat (M), k. 00.05 Balakirevi teine sümfoonia (M), k. 00.40 Rahmaninovi ja Glieri romansse (M).

REEDE, 15. OKTOOBER. Lainel 290 m: Kell 9.30 vestlus «Kivilõli kombinaat täidab põllumajanduse tellimusi», k. 9.45 Šostakovitši balletisüit nr. 3, k. 10 kontsert mudilastele (M), k. 10.15 kontsert sarjast «M. Mihhailovi interpreteerimiskunst» (M), k. 10.40 operetifantaasiaid (M), k. 11.15 ansamblite kontsert vene rahvamuusikast, k. 12.20 soovikontsert meremeestele (M), k. 13.15 kontsert tatari ja baškiiri heliloojate sümfoonilistest teostest, k. 14 muusika-hariduslik saade — «Glazunovi sümfooniline poeem «Stepan Razin»» (M), k. 14.40 noorte laule (M), k. 16 saade lastele — «Narva linna timurlased», olukirjeldus Narva III Keskkooli pioneeride elust, k. 16.15 saade lastele — «Nüüd laulgem kõik!», k. 16.35 «Sotsialistliku võistluse päevik», k. 16.50 kommunistlike noorte laule, k. 17 kontserdi ülekanne Leningradist, k. 18 põllumajandussaade, k. 18.30 Smetana klaveripalu (V. Ržepkova), k. 19.30 «Nõukogude Liidu rahvakunstnik T. Kuusik ooperirepertuaaris», k. 20.15 ülekanne Anna Haava austamisõhtult «Estonia» kontserdisaalis. Lainel 422 m: Kell 17 kontserdi ülekanne Leningradist (M), k. 18.45 vene heliloojate romansse (M), k. 19.20 baškiiri ja mordva muusikat, k. 19.30 konsultatsioon abiks poliitilise ökonoomia õppijatele teemal «Poliitilise ökonoomia aine». Lainel 247 m: Kell 22 põllumajandussaade, k. 23 kontsert «Kammermuusika valitud teoseid» (M), k. 23.35 katkendeid Strelnikovi ja Mokroussovi operettidest (M), k. 00.05 välismaade laule (M), k. 00.30 kontsert ooperimuusikast (M).

LAUPÄEV, 16. OKTOOBER. Lainel 290 m: Kell 9.30 reportaaž «Vabariigi suurimas hõberebaste kasvanduses», k. 9.40 Napoli laule, k. 10.15 kontserdi ülekanne Taškendist (M), k. 10.40 nõukogude heliloojate laule (M), k. 11.15 eesti noorte heliloojate loomingut, k. 12.20 kontsert sarjast «Nõukogude sümfooniline muusika» (M), k. 12.45 estraadiduette (M), k. 13.15 muusikat Delibes'i balletist «Coppelia», k. 14.30 instrumentaalpalu (M), k. 16 kirjandussaade lastele — eesti vanema põlve kirjaniku Anna Haava loomingut. k. 17.15 albaania meloodiaid (M), k. 18 kontsert populaarsetest lauludest ja estraadimuusikast, k. 19.30 Rimski-Korsakovi fantaasia vene teemadel viiulile ja orkestrile, k. 19.50 saade päevateemadel, k. 20 sümfoonilise muusika hooaja avakontserdi ülekanne «Estonia» kontserdisaalist (dirigent R. Matsov, solist H. Lepnurm) Lainel 422 m: Kell 17.30 kirjandussaade «Prantsuse poeedid võitluses rahu eest» (M), k. 18.30 kontsert Musta mere laevastiku meremeestele (M), k. 19.20 rahvusvaheline ringvaade, k. 19.30 välismaa rahvaste laule. Lainel 247 m: Kell 23 kerget muusikat (M), k. 23.35 kontserdi ülekanne Kiievist (M), k. 00.05 L. Godovski kontsert (M), k. 00.30 Skrjabini helitöid (M), k. 01 välismaade noorte kunstnike kontsert (M), k. 01.45 katkendeid operettidest (M).

Teatrites ja kontserdisaalis

RAT «ESTONIA»

Laupäeval, 9. X k. 19.30 «Don Juan»; pühapäeval, 10. X k. 13 «Nahkhiir», k. 19.30 «Tormide rand»; teisipäeval, 12. X k. 19.30 «Luikede järv»; kolmapäeval, 13. X k. 19.30 «Traviata» (vene keeles). Violetta osas Gruusia NSV rahvakunstnik Meri Nakasidze; neljapäeval, 14. X k. 18 «Rigoletto» (õpilasetendus); reedel, 15. X k. 19.30 «Nahkhiir»; laupäeval, 16. X k. 19.30 «Ebapeig».

V. KINGISSEPA NIM. TR DRAAMATEATER

Reedel, 8. X k. 19.30 «Maskeraad»; laupäeval, 9. X k. 19.30 «Kaotatud paradiis»; pühapäeval, 10. X k. 13 «Nimesid nimetamata», k. 19.30 «Vabandage väga!»; teisipäeval, 12. X k. 19.30 «Kaotatud paradiis»; kolmapäeval, 13. X k. 19.30 «Figaro pulm»; neljapäeval, 14 X k 19.30 «Maskeraad»; reedel, 15. X k. 19.30 «Figaro pulm».

RIIKLIK VENE DRAAMATEATER

Reedel, 8 X k. 19.30 «Rännuaastad»; laupäeval, 9. X k. 19.30 «Rännuaastad»; pühapäeval, 10. X k. 13 «Rännuaastad», k. 19.30 «Tanja»; esmaspäeval, 11. X k. 19.30 «Nimesid nimetamata»; teisipäeval, 12. X k. 19.30 «Rännuaastad»; kolmapäeval, 13. X k. 19.30 «Pulmareis».

«ESTONIA» KONTSERDISAAL

Neljapäeval, 14. oktoobril Riikliku Akadeemilise Meeskoori kontsert. Juhatab G. Ernesaks, solist Jenni Siimon.

Kolleegium: L. Auster, E. Einmann, A. Juhkum, K. Kivi, E. Männik, L. Rajala, L. Remmelgas, L. Tigane (toimetaja asetäitja) ja P. Uusman

Toimetaja A. Saar.

Toimetus: Tallinn, Pikk t. 54; postkast nr. 388; toimetuse tel. 432-46 ja 414-16. «Sirp ja Vasar» ilmub kord nädalas. Tellimishind kolmeks kuuks 6 rubla. Väljaandja: Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kirjastuste ja Poligraafiatööstuse Peavalitsuse Ajalehtede-Ajakirjade Kirjastus. Tallinn, Rataskaevu t. 2.

MB-16653 Trükikoda „Punane Täht". Pikk t. 54/58 Tellimuse nr. 1675